

Fakulta zemědělská
a technologická
Faculty of Agriculture
and Technology

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH FAKULTA ZEMĚDĚLSKÁ A TECHNOLOGICKÁ

Katedra zootechnických věd

Bakalářská práce

Chov lemurů (*Lemuriformes*) v zoologických zahradách

Autorka práce: Sára Penzenstadler

Vedoucí práce: prof. Ing. Miloslav Šoch, CSc., dr. h. c.

České Budějovice
2025

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne

.....
Podpis

Abstrakt

Cílem této práce bylo zhodnotit chov lemurů v zoologických zahradách České republiky i ve světě na základě údajů získaných z ročenek zoologických zahrad, což zahrnovalo literární rešerši zaměřenou na biologii lemurů a specifika jejich chovu v zajetí, dále shrnutí rozšíření a výsledků chovu v českých zoo se zasazením do evropského a světového kontextu a v neposlední řadě vyhodnocení získaných dat s doporučením pro chovatelskou praxi v zoo.

Ve sledovaném období let 1990–2023 bylo v českých zoo chováno 22 druhů lemurů, přičemž u 18 z nich se podařilo odchovat přibližně 800 mlád'at. K datu 7. dubna 2025 bylo v ČR evidováno 20 chovaných druhů, přičemž u 11 z nich došlo k narození mlád'at, což ovšem neznamená odchov. Z celkem čtyř existujících čeledí lemurů byly v českých podmínkách chovány druhy z čeledí *Lemuridae* a *Cheirogaleidae*. Na světové úrovni je aktuálně chováno 22 druhů, přičemž oproti ČR chovají zahraniční zoo i dva druhy z čeledi *Indridae*. Zástupci čeledi *Lepilemuridae* nejsou chováni nikde na světě. Z hlediska početnosti je nejméně zastoupeným druhem *Haplemur occidentalis*, zatímco nejčastěji chovaným druhem je *Lemur catta*. Celkem bylo k 7. dubnu 2025 v českých zoo evidováno 249 jedinců, v ostatních evropských zemích 4 398 jedinců a mimo Evropu 2 966 jedinců. Evropa (včetně ČR) tak představuje 61 % všech lemurů chovaných v lidské péči na světě.

Klíčová slova: lemur, ZOO, ochrana, chov v zajetí, odchov

Abstract

The aim of this thesis was to evaluate the breeding of lemurs in zoological gardens in the Czech Republic and worldwide, based on data obtained from annual zoo reports. This included a literature review focused on lemur biology and the specific requirements of their care in captivity, a summary of their distribution and breeding results in Czech zoos placed in a broader European and global context, and finally an analysis of the collected data along with recommendations for zoo breeding practices.

During the monitored period from 1990 to 2023 a total of 22 lemur species were kept in Czech zoos with successful breeding recorded in 18 of them, resulting in approximately 800 offspring. As of April 7, 2025, 20 species were kept in the Czech Republic, with births recorded in 11 of them—though this does not necessarily indicate successful rearing. Of the four recognized lemur families, species from the *Lemuridae* and *Cheirogaleidae* families were kept in Czech zoos. On the global level, 22 species are currently bred, while compared to the Czech Republic, foreign zoos also breed two species from the *Indridae* family. Representatives of the *Lepilemuridae* family are not kept in captivity anywhere in the world. The species *Hapalemur occidentalis* is the least bred species, while *Lemur catta* is the most commonly kept species. As of April 7, 2025, Czech zoos reported a total of 249 lemur individuals, other European countries 4,398 individuals, and non-European institutions 2,966 individuals. Europe (including the Czech Republic) thus accounts for 61 % of all lemurs kept in human care worldwide.

Keywords: lemur, ZOO, protection, captive breeding, breeding

Poděkování

Ráda bych vyjádřila upřímné poděkování všem, kteří mi byli jakkoliv nápomocni při tvorbě této bakalářské práce. Mé zvláštní díky patří prof. Ing. Miloslavu Šochovi, CSc., dr. h. c., za vedení, cenné rady, vstřícný přístup a trpělivost. Dále bych ráda poděkovala Ing. Lucii Wágnerové za umožnění přístupu k ročenkám zoologických zahrad. Velké díky patří také mé rodině, přátelům a příteli za jejich podporu, trpělivost a ochotu naslouchat mým monologům o lemurech.

Obsah

Úvod.....	9
1 Literární rešerše	10
1.1 Historie a původ lemurů	10
1.2 Taxonomie	10
1.3 Charakteristika čeledí infrařádu <i>Lemuriformes</i>	11
1.3.1 Lemurovití denní (<i>Lemuridae</i>)	11
1.3.2 Lemurovití noční (<i>Lepilemuridae</i>)	12
1.3.3 Makiovití (<i>Cheirogaleidae</i>).....	13
1.3.4 Indriovití (<i>Indridae</i>).....	14
1.4 Charakteristika druhů chovaných v zoologických zahradách ČR.....	15
1.4.1 Lemur bambusový (<i>Haplemur occidentalis</i>).....	15
1.4.2 Lemur běločelý (<i>Eulemur albifrons</i>)	17
1.4.3 Lemur černý (<i>Eulemur macaco</i>).....	18
1.4.4 Lemur červenavý (<i>Eulemur rufus</i>).....	19
1.4.5 Lemur červenobřichý (<i>Eulemur rubriventer</i>).....	21
1.4.6 Lemur hnědý (<i>Eulemur fulvus</i>).....	22
1.4.7 Lemur kata (<i>Lemur catta</i>)	23
1.4.8 Lemur korunkatý (<i>Eulemur coronatus</i>)	24
1.4.9 Lemur límcový (<i>Eulemur collaris</i>).....	26
1.4.10 Lemur mongoz (<i>Eulemur mongoz</i>).....	27
1.4.11 Lemur rákosový (<i>Haplemur alaotrensis</i>).....	28
1.4.12 Lemur rudočelý (<i>Eulemur rufifrons</i>)	29
1.4.13 Lemur Sclaterův (<i>Eulemur flavifrons</i>).....	30
1.4.14 Lemur šedohlavý (<i>Eulemur cinereiceps</i>)	31
1.4.15 Lemur širokonosý (<i>Prolemur simus</i>)	32

1.4.16	Maki ganzhornův (<i>Microcebus ganzhorni</i>).....	34
1.4.17	Maki Goodmanův (<i>Microcebus lehilahytsara</i>)	35
1.4.18	Maki tlustoocasý (<i>Cheirogaleus medius</i>).....	36
1.4.19	Maki trpasličí (<i>Microcebus murinus</i>)	36
1.4.20	Vari černobílý (<i>Varecia variegata</i>)	38
1.4.21	Vari červený (<i>Varecia rubra</i>).....	39
1.5	Podmínky chovu vybraných zástupců z čeledí <i>Cheirogaleidae</i> a <i>Lemuridae</i> chovaných v ČR.....	41
1.5.1	Maki trpasličí (<i>Microcebus murinus</i>)	41
1.5.2	Vari černobílý (<i>Varecia variegata</i>)	42
1.5.3	Welfare.....	43
1.6	Ochrana a ohrožení.....	45
2	Metodika.....	49
3	Výsledky.....	50
3.1	Chov lemurů v ČR ve sledovaném období 1990-2023	50
3.1.1	Jihočeská zoologická zahrada Hluboká nad Vltavou	50
3.1.2	Safari park Dvůr Králové	50
3.1.3	Zoo a botanický park Ostrava	51
3.1.4	Zoo a zámek Zlín-Lešná	54
3.1.5	Zoo Brno	55
3.1.6	Zoo Děčín.....	56
3.1.7	Zoo Dvorec.....	56
3.1.8	Zoo Hodonín.....	57
3.1.9	Zoo Chleby	58
3.1.10	Zoo Jihlava	59
3.1.11	Zoo Liberec	62
3.1.12	Zoo Na Hrádečku.....	63

3.1.13	Zoo Olomouc.....	63
3.1.14	Zoo Park Vyškov	65
3.1.15	Zoo Ústí nad Labem	65
3.1.16	Zoologická a botanická zahrada města Plzně.....	66
3.1.17	Zoologická zahrada hl. m. Prahy	70
3.1.18	Zoopark Nehvizdy	72
3.1.19	Zoopark Zájezd.....	73
3.2	Chov lemurů v současné době	74
3.2.1	Chov lemurů v České republice	74
3.2.2	Chov lemurů ve světě.....	77
4	Diskuze	80
	Závěr	83
	Seznam použité literatury.....	85
	Seznam obrázků, grafů a tabulek.....	93

Úvod

Na světě je popsáno přibližně 107 druhů lemurů, jejichž počet se však neustále mění v důsledku nových vědeckých poznatků. V zoologických zahradách po celém světě se v současnosti chová 22 druhů. V České republice jsou zastoupeni jedinci ze dvou čeledí – *Lemuridae* a *Cheirogaleidae*, zatímco světové zoo navíc chovají i zástupce čeledi *Indridae*. Pouze čeleď *Lepilemuridae* není v lidské péči chována.

Lemuři jsou endemity Madagaskaru – ostrova, jehož izolace dala vzniknout jedinečné biodiverzitě. Jen výjimečně se vyskytují i mimo něj, například lemur hnědý (*Eulemur fulvus*) a lemur mongoz (*Eulemur mongoz*) na Komorských ostrovech, kam byli zavlečeni člověkem. Jejich omezený areál výskytu zvyšuje riziko vyhynutí, zejména v důsledku úbytku přirozeného prostředí, lovu a nelegálního obchodu. Jedná se často o potravní specialisty s různou dobou aktivity a různorodou sociální strukturou. U některých druhů může dojít k oplodnění pouze během pár dní v roce, což výrazně ztěžuje chov i odchov v zoo. Právě proto je jejich ochrana, jak in situ, tak ex situ, nesmírně důležitá. Zoologické zahrady dnes nehrají pouze roli veřejné výstavy zvířat, ale staly se klíčovými institucemi pro záchranu ohrožených druhů, včetně lemurů, a aktivně se podílí na jejich dlouhodobém přežití.

1 Literární rešerše

1.1 Historie a původ lemurů

Před několika miliony let došlo k rozpadu superkontinetu, jež se nazýval Gondwana – kontinent, který kdysi spojoval většinu jižní polokoule. Nejenže touto událostí došlo k přetvoření mapy světa, které bylo doposud známo, ale také zde odstartoval jeden z nejvíce fascinujících příběhů evoluce života na Zemi. Jeden z masivních fragmentů, ostrov Madagaskar (dnes čtvrtý největší na světě), se vydal na osamělou pouť geologickým časem. Díky izolaci se na Madagaskaru vytvořilo jedinečné evoluční útočiště, kde příroda mohla nerušeně formovat neobyčejnou bohatou biodiverzitu (Cactus Madagascar, 2025).

Otázka, jak se lemuři dostali na odlehlý ostrov v nás dodnes budí úžas a zůstává zahalena tajemstvím. Přesto existuje několik teorií, které nabízejí možné vysvětlení. Tou nejpravděpodobnější je překonání Mosambického průlivu na plovoucích vegetačních raftech (Cactus Madagascar, 2025). Za zmínku stojí i dosud nepodložené teorie, které uvádějí Zima a Macholán (2021). Jedna z hypotéz předpokládá, že lemuři mohli obývat Madagaskar ještě před jeho oddělením v druhohorách. Další teorie naznačuje existenci pevninského mostu mezi Afrikou a Madagaskarem v období třetihor, který by umožnil jejich migraci. Autoři však také jako nejpravděpodobnější variantu zmiňují právě migraci přes moře. Jelikož na ostrově neměli žádného přirozeného predátora, došlo k jejich rychlému šíření a následné diverzifikaci do široké škály různých druhů (BBC, 2018).

I samotný název "lemur" má zajímavý historický původ. Slovem *lemures* byli v antickém Římě označováni duchové zemřelých, kteří v noci svým křikem děsili živé. Aby si lidé duchy usmířili, slavili o půlnoci 1. května tzv. lemurie – slavnosti, při nichž tato stvoření přicházela a přes oheň upírala zrak na účastníky. Vzhledem k červeně světélkujícím očím a hlasitým až strašidelným zvukům není překvapením, že si lemuři vysloužili svůj název (Dobroruka, 1983). Římské mýty a legendy posloužily jako inspirace švédskému přírodovědci, lékaři a zakladateli moderní taxonomie Carlu Linnému, který tento název použil při jejich vědecké klasifikaci (Britannica, 2025).

1.2 Taxonomie

Řád: *Primates* (Primáti) (Zima a Macholán, 2021)

Podřád: *Strepsirrhini* (Poloopice) (Zima a Macholán, 2021)

Infrařád: *Lemuriformes* (Lemuři) (Zima a Macholán, 2021)

Čeleď: *Lemuridae* (Lemurovití denní) (Zima a Macholán, 2021)

Čeleď: *Lepilemuridae* (Lemurovití noční) (Zima a Macholán, 2021)

Čeleď: *Cheirogaleidae* (Makiovití) (Zima a Macholán, 2021)

Čeleď: *Indridae* (Indriovití) (Zima a Macholán, 2021)

Infrařád *Lemuriformes* je součástí řádu primátů a spadá mezi poloopice. K primární diverzifikaci mohlo dojít již na přelomu křídy a terciéru. Tento infrařád zahrnuje sedm čeledí, z nichž jsou vyhynulé tyto tři: *Megaladapidae*, *Palaeopropithecidae* a *Archaeolemuridae*. Dosud nebyly objeveny žádné zkamenělé pozůstatky předků lemurů, přesto je rozlišováno 17 druhů, které vyhynuly v relativně nedávné době. Jejich vymizení pravděpodobně souvisí s příchodem člověka na Madagaskar. Genomické studie dále potvrzují, že madagaskarští lemuři tvoří monofyletickou skupinu a jejich nejbližšími příbuznými jsou africké a asijské poloopice. Mají sesterské linie, které zahrnují Outloňovité (*Lorisidae*), Kombovité (*Galagidae*) a Ksukolovité (*Daubentoniidae*) (Zima a Macholán, 2021).

Čeleď *Lemuridae* zahrnuje pět rodů a 21 druhů, z nichž dva se kromě Madagaskaru vyskytují i na Komorských ostrovech. Pravděpodobným důvodem jejich přítomnosti mimo původní areál je zavlečení člověkem (Zima a Macholán, 2021). Mezi rody, které do této čeledi spadají, patří: *Eulemur*, *Hapalemur*, *Lemur*, *Prolemur* a *Varecia* (Animal Diversity Web, 2025). V minulosti byly rody *Hapalemur* a *Prolemur* (tzv. "bambusoví" lemuři) řazeny do dvou podčeledí, ovšem toto rozdělení se dnes již nepoužívá. Lemuři čeledi *Lepilemuridae* zahrnují pouze jeden rod – *Lepilemur*. Čeleď *Cheirogaleidae* čítá pět rodů (*Allocebus*, *Cheirogaleus*, *Microcebus*, *Mirza* a *Phaner*) a 40 druhů, přičemž v posledních letech byly v rodu *Microcebus* objeveny nové druhy. Dříve byli dokonce považováni za součást *Lemuridae*. Čeleď *Indridae* se skládá ze tří rodů – *Indri*, *Avahi* a *Propithecus* (sifaky) a zahrnuje celkem 19 druhů lemurů. Na rozdíl od čeledi *Cheirogaleidae* se v případě *Indridae* popis nových druhů neočekává (Zima a Macholán, 2021).

1.3 Charakteristika čeledí infrařádu *Lemuriformes*

1.3.1 Lemurovití denní (*Lemuridae*)

Lemurovití denní jsou charakterističtí středně velkým tělem a protáhlou obličejovou částí. Jejich ušní boltce jsou okrouhlé, čenich špičatější a oči jsou umístěny mírně do

stran, což jim poskytuje dobré periferní vidění. Na končetinách mají prsty zakončené nehty, s výjimkou druhého prstu na zadní končetině, který je opatřen specializovaným drápem sloužícím ke škrábání. Zadní končetiny jsou delší než přední, což je přizpůsobení k pohybu v korunách stromů (Zima a Macholán, 2021). Přední končetiny jsou vysoce obratné a umožňují šplhání i manipulaci s potravou. Srst je hustá, krátká a vlnitá, což jim poskytuje izolaci a ochranu v jejich přirozeném prostředí. Mají výrazně dlouhý, silně osrstěný ocas, který využívají k udržování rovnováhy při pohybu ve větvích (Vaughan a kol., 2000). Jejich chrup obsahuje 36 zubů, přičemž první třenový zub má podobu špičáku. Zubní vzorec je 2.1.3.3 / 2.1.3.3. (Zima a Macholán, 2021).

Jak již z názvu vyplývá, jedná se o poloopice aktivní převážně přes den, jejichž strava se skládá hlavně z rostlinné potravy, především ovoce a listů (Vaughan a kol., 2000). Vzhledem k převážně rostlinné stravě se u nich vyvinulo prodloužené slepé střevo a slepý vak v oblasti žaludku. Samice jsou vybaveny pouze jedním párem mléčných bradavek (Anděra, 1997). Rodí obvykle jedno až dvě mláďata, přičemž výjimečně může vrh čítat až šest jedinců, ovšem takové případy jsou vzácné (Zima a Macholán, 2021).

1.3.2 Lemurovití noční (*Lepilemuridae*)

Lemuři čeledi *Lepilemuridae* jsou středně velká zvířata, charakteristická menším tupým čenichem a oblými vyčnívajícími ušními boltci. Mají velice výrazné oči. Jejich srst je jemná a hustá (Zima a Macholán, 2021). Mají dlouhý ocas, který však neplní zásadní roli při balancování. Jsou schopní běhu po všech čtyřech a skákání na obou nohách (Grzimek, 1990). V tlamě mají 32 zubů, přičemž zubní vzorec je 0.1.3.3/2.1.3.3. U dospělých jedinců dochází k přirozené ztrátě horních řezáků. Špičáky společně s dolními řezáky vytváří zubní hřebínek, který je ostatně typickým znakem lemurů (Zima a Macholán, 2021). Páření probíhá mezi květnem a srpnem. Samice jsou březí přibližně pět měsíců a každý rok rodí jen jedno mládě. Mláďata, která se narodí v říjnu nebo lednu, se nedokážou sami matky držet, a proto po dobu než se naučí sami v okolí matky pohybovat, setrvávají v hnízdě či dutinách stromů (Petter, 2013). Ve věku dvou a půl měsíce již mláďata přestávají být na matce závislá, ale i přes to s ní zůstávají až do narození nového potomka (Grzimek, 1990). Jedná se zásadně o stromové tvory, živící se převážně listy a stejně jako je tomu u králíků, požírají své vlastní výkaly (Petter, 2013; Zima a Macholán, 2021).

Obrázek 1: Zástupce čeledi *Lepilemuridae* - *Lepilemur tymerlachsoni* (zdroj: Simben, iNaturalist)

1.3.3 Makiovití (*Cheirogaleidae*)

Do čeledi *Cheirogaleidae* řadíme poloopice menšího vzrůstu a celkově druhy ze všech poloopic nejmenší. Jejich protáhlá těla s dlouhými ocasy a krátkými končetinami jsou pokryta velmi hustou a krátkou srstí. Na hlavě mají výrazné ušní boltce, kterými mohou hýbat a krátký čenich (Zima a Macholán, 2021). Oči jsou výrazné a mají reflektivní vrstvu, *tapetum lucidum*, což zlepšuje jejich noční vidění (Grzimek, 1990). Chrup obsahuje 36 zubů, přičemž zubní vzorec je 2.3.3/2.1.3.3. (Zima a Macholán, 2021).

Jejich potrava je velice pestrá, mohou se živit květy či nektarem rostlin, listy, ale také hmyzem, drobnými žabkami či dokonce chameleony (Vaughan a kol., 2000). Nejsou schopni regulovat svou tělesnou teplotu, a proto v chladných obdobích nebo v době sucha upadají do stavu strnulosti. Tento stav může trvat od několika dní až po několik měsíců, přičemž využívají zásoby tuku uložené v zadních končetinách a ocase (Grzimek, 1990).

Zástupci této čeledi jsou stromoví primáti, kteří jsou aktivní převážně v noci nebo za soumraku. Potravu si obstarávají samostatně, ale den prospí v malých skupinách, s jejichž členy se mohou opět setkávat i v noci. Některé druhy vytvářejí monogamní rodinné jednotky, zatímco jiné tvoří skupiny, které zahrnují více samců i samic. U monogamních druhů byla pozorována spolupráce při obraně teritoria. V období páření vydávají samci specifické zvuky, kterými se snaží přilákat samice.

Pokud se samice páří s více samci, v jednom vrhu se mohou objevit mláďata s rozdílnými otci, o které je následovně pečováno v hnízdě. Větší druhy obvykle přivádějí na svět pouze jedno mládě, zatímco menší druhy mohou mít ve vrhu více mláďat a doba březosti se pohybuje mezi 2 až 3 měsíci. U některých druhů dochází mimo období rozmnožování k uzavření vagíny membránou a po kopulaci se může vytvořit kopulační zátka (Animal Diversity Web, 2025). Samičky disponují dvěma až třemi páry mléčných bradavek, které jsou lokalizovány v oblasti hrudníku, břicha a třísel (Anděra, 1997).

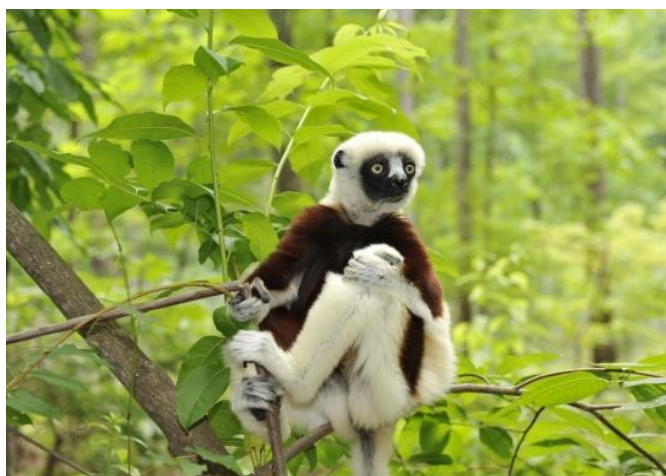
1.3.4 Indriovití (*Indridae*)

Jedná se o velice unikátní a výraznou skupinu lemurů. Od ostatních se liší zubním hřebenem, který je obvykle tvořen šesti zuby (řezáky), ovšem u těchto tvorů je tvořen pouze čtyřmi zuby. Mají menší počet třenových zubů nežli jiní lemuři – dohromady 30 se zubním vzorcem 2.1.2.3/2.0.2.3. Společným rodovým znakem je, že se živí striktně rostlinnou potravou – slepé střevo obsahuje specializované symbiotické mikroorganismy, které efektivně rozkládají celulózu a tím trávení rostlinné potravy usnadňují (Zima a Macholán, 2021). Dále mají charakteristické dlouhé a silné zadní končetiny přizpůsobené ke skákání, které jsou až o 35 % delší než končetiny přední (Garbutt, 2007). Vyznačují se kožní blánou propojující prsty až k nehtům, výrazně vyvinutými slinnými žlázami a jediným párem mléčných bradavek v oblasti hrudníku (Anděra, 1997).

Indri a sifaky mají denní aktivitu a patří mezi největší žijící madagaskarské poloopice (Garbutt, 2007). V minulosti zde žili dokonce lemuři velikostně se podobající gorilám (Evolutionary Vertebrate Zoology, 2012). Naopak zástupci rodu *Avahi* jsou tvorové noční a vzrůstově výrazně menší, což je dělá nezaměnitelnými s jinými zástupci této čeledi. Svůj rodový název získali díky typické silné vokalizaci „*wo-he, va-hii, vou-hii*“ (Garbutt, 2007). Žijí v rodinných skupinkách, které tvoří rodiče a mláďata. Na rozdíl od mnoha jiných druhů, u kterých byla pozorována mimopárová paternita, u *Avahi* nebyly takové případy nikdy zaznamenány, což svědčí o jejich monogamním chování (Evolutionary Vertebrate Zoology, 2012). Monogamně žijí i zástupci rodu *Indri*, zatímco sifaky žijí ve skupinách, kde se vyskytuje více samců i samic najednou a jsou tedy v oblasti sociálního života čeledi *Indriidae* výjimkou (Animal Diversity Web, 2025)

Rod *Indri* zahrnuje pouze jeden druh (*Indri indri*), který je považován za největšího žijícího lemura na světě. Jsou typičtí svým působivým a silným zpěvem,

jež je nezapomenutelný pro každého, kdo jejich domovinu navštíví. Lemuři obecně se pyšní dlouhými ocasy, které jim zajišťují lepší stabilitu při pohybu v korunách stromů, ovšem u *Indri* ocas vlivem ekologické radiace zakrněl. Na pevnou zem se téměř nevydávají, existuje jen několik vzácných případů, kdy byl takovýto jev zaznamenán. Mají pouze jedno mládě v rozmezí dvou až tří let. Právě takto nízká reprodukční rychlost a stoupající úbytek přirozeného prostředí je značnou hrozbou pro přežití. Navíc vzhledem k teritoriálnímu chování a zmenšující se domovině se u nich častěji dostavuje stres. Chov v zajetí se, bohužel, doposud ukázal jako neúspěšný. Nejdelší zaznamenané pokusy o záchranu trvaly jen několik měsíců (Evolutionary vertebrate zoology, 2012). Z čeledi *Indriidae* je ve světových zoologických zahradách chováno pouze několik vzácných druhů sifak. V České republice však žádný zástupce této skupiny chován není (Masopustová, 2009).

Obrázek 2: *Propithecus coquereli* – jeden z chovaných zástupců sifak v zoo - (zdroj: Duke Lemur Center)

1.4 Charakteristika druhů chovaných v zoologických zahradách ČR

1.4.1 Lemur bambusový (*Haplemur occidentalis*)

Lemur bambusový obývá nesouvislé oblasti na severu a západě Madagaskaru, avšak jeho areál výskytu není zdaleka dokonale prozkoumán (Garbutt, 2007). Na severu se vyskytuje v lokalitách Ankarana a Analamerana, na severozápadě v oblasti Sambirano a Ampasindava Peninsula a na severozápadě v místě mezi řekami Mahavavy a Tsiribihina. Dále byl zaznamenán ve dvou přírodních rezervacích s přísnou ochranou, v osmi zvláštních rezervacích a v osmi národních parcích Madagaskaru. Vůči

stanovištím je velmi tolerantní, tudíž jej můžeme nalézt v listnatých lesích suchých i vlhkých, sekundárních nebo v křovinách, kde má převahu bambus. Může se vyskytovat i v bambusových porostech obklopených zemědělskou půdou, např. rýžovými poli (Animalia, 2025).

Tento druh lemura se vyznačuje velkými, kulatými oky kaštanově hnědé barvy. Jsou černě orámované, což jim dodává výrazný, téměř dramatický výraz. Srst na malém oblém obličejí a spodní části těla je šedá, zatímco hřbet, horní část hlavy a ocas pokrývá hustá hnědá srst, která může mít nádech do zelena nebo červená. Díky husté srsti mohou na první pohled působit mohutněji, než ve skutečnosti jsou (New England Primate Conservancy, 2024). Při délce těla 55-67 cm mohou vážit 700-1000 g, a to je dělá pravděpodobně nejmenšími lemury aktivními během dne (Garbutt, 2007).

Převážnou část jídelníčku tvoří bambus, jak již druhový název napovídá. Konkrétně se jedná o druhy *Dendrocalamus giganteus*, *Ochlandra capitata* a *Phyllostachys auerea*. Přednost dává mladším rostlinám pro vyšší obsah bílkovin a lepší stravitelnost. V bambusových výhoncích se však vyskytuje kyanid, který je smrtelný. Ve výzkumech se hovoří o tom, že lemur bambusový má gastrointestinální trakt a ledviny, jejichž prostřednictvím je schopen tuto látku vstřebávat. Toto tvrzení prokazuje výskyt kyanidu v moči, zatímco ve výkalech se objevuje málokdy. Jak tato zvířata dokážou zpracovat kyanid, aniž by měl negativní dopad na jejich organismus, však zůstává záhadou (New England Primate Conservancy, 2024). Mimo bambus je potrava ještě obohacena o ovoce, houby, květy lián, mízu rostlin a hlínu (New England Primate Conservancy, 2024; Zoo Jihlava, 2025).

Obvykle žijí v menších skupinách čítajících přibližně čtyři jedince, avšak byly zaznamenány i skupiny až s 11 členy. Jsou také známí svou schopností koexistovat s jinými druhy lemurů. Aktivita se mění v závislosti na ročním období – během období dešťů jsou převážně aktivní přes den, zatímco v období sucha jejich aktivita začíná až po setmění. Značnou část dne odpočívají na stromech, protože trávení velkého množství bambusu je energeticky velmi náročné, ale občas sestupují i na zem. (Garbutt, 2007; New England Primate Conservancy, 2024)

K páření dochází pouze jeden den v roce, kdy jsou samice pohlavně aktivní. Rodí jednou za dva roky jedno, výjimečně dvě mláďata, o která se pečlivě starají. Samice ve skupinách pravděpodobně zůstávají na rozdíl od samců, kteří po dovršení dospělosti skupiny opouštějí. Dominantní samice často samce, kteří skupinu chrání, odhání od krmičích míst. V místech, kde se překrývají území skupin, může docházet

ke střetům, které ovšem nebývají násilné. Spíše se odehrávají formou symbolických gest jako je pronásledování, hlasitá vokalizace, značkování pachy či jakási soutěž v zírání. Mimo své teritorium se však vydávají pouze v případě, kdy nemají dostatek potravy. V džungli tito lemuři dodržují hygienické chování, kdy se disciplinovaně řadí do front a při vyprazdňování se střídají na jednom místě (New England Primate Conservancy, 2024).

Obrázek 3: Lemur bambusový (*Haplemur occidentalis*) (zdroj:Micha Baum, iNaturalist)

1.4.2 Lemur běločelý (*Eulemur albifrons*)

Lemur běločelý obývá severovýchodní část Madagaskaru. Žije ve vlhkých nížinných a horských deštných lesích a křovinatých oblastech (Zoo Praha, 2025). Jeho populace se vyskytuje i v několika chráněných oblastech, včetně národních parků Mananara-Nord, Marojejy a Masoala, a také v přírodních rezervacích Anjanaharibe-Sud a Nosy Mangabe (Garbutt, 2007).

Celková délka těla včetně ocasu se pohybuje mezi 89–96 cm, přičemž hmotnost těchto poloopic činí přibližně 2–2,6 kg. Pohlaví jedinců lze snadno rozlišit podle zbarvení srsti. Samci mají srst v odstínech středně až tmavě hnědé, která pokrývá jejich hřbet, ocas a uši. Spodní část těla je světlejší, přičemž oblast hrudníku a krku dosahuje nejsvětějšího odstínu. Hlava je převážně světlá, avšak obličejová část kolem čenichu a očí je nápadně tmavá. Samice se od samců opravdu výrazně liší. Jejich svrchní část těla a ocas mají středně až tmavě hnědé zbarvení, zatímco spodní část je šedavá. Nejmarkantnější rozdíl je patrný na hlavě, která je u samic celá tmavá, na rozdíl od světlé hlavy samců. Dalším výrazným rozlišovacím znakem jsou huňaté světlé tváře, které jsou typické pouze pro samce, zatímco samice je postrádají (Garbutt,

2007). Již na mládětech několik týdnů starých lze pozorovat tyto rozdílnosti mezi oběma pohlavími (Zoo Praha, 2025).

Strava těchto lemurů zahrnuje jak rostlinnou, tak živočišnou složku (Zoo Praha, 2025). Konzumují zralé i nezralé ovoce, listy a různé druhy bezobratlých, včetně pavouků a mnohonožek. Mezi jejich oblíbené plody patří ty z rodů *Grewia* a *Ficus*. Nektar rovněž tvoří významnou součást jejich stravy, čímž se podílejí na opylování rostlin (Garbutt, 2007).

Skupiny lemurů běločelých se skládají z přibližně čtyř až třinácti jedinců (Garbutt, 2007). V rámci skupiny není přítomna pevná sociální hierarchie. Tito lemuri se primárně pohybují v korunách stromů, zatímco na zemi tráví jen minimum času (Zoo Brno, 2024). Jsou aktivní jak ve dne, tak v noci, přičemž za úsvitu a soumraku se často projevují vokalizací, která slouží k vzájemné komunikaci. Jejich způsob života se v mnoha ohledech podobá lemurům hnědým (*Eulemur fulvus*) (Garbutt, 2007).

Obrázek 4: Samec lemura běločelého (*Eulemur albifrons*) (zdroj: Tomáš Adamec, Zoo Praha)

1.4.3 Lemur černý (*Eulemur macaco*)

Lemur černý, též nazývaný tmavý, se vyskytuje v oblasti severního Madagaskaru (Clutton-Brocková, 2005). Obývá vlhké lesy u pobřeží ostrova. Sekundárně žije na kávových, ořechových, či dřevařských plantážích, z čehož vyplývá, že je velice přizpůsobivý (Garbutt, 2007).

Délka těla se pohybuje okolo 30-45 cm a jeho silně osrstěný ocas je dlouhý 40-60 cm. Váží přibližně 2-2,4 kg. Srst je delší a má jemnou strukturu (Clutton-Brocková, 2005). Samci mají tmavě hnědou až černou srst po celém těle. Uši jsou porostlé dlouhými černými chlupy. Samice mají naopak světlejší hnědé zbarvení a na končetinách a bocích jsou vybledlejší. Ocas je tmavší. Část obličeje s čenichem je

tmavě šedá a vrch hlavy je světlejší. Uši jsou pokryty dlouhými bílými chlupy, které rostou směrem ke tvářím. Obě pohlaví mají výrazné žlutooranžové až oranžové oči a kolem krku nápadný límec (Clutton-Brocková, 2005; (Garbutt, 2007).

Potrava těchto poloopic je velice rozmanitá. Obstarávají si zralé ovoce, houby, rostliny, listy, ale také mnohonožky a jiný hmyz. V období sucha se živí nektarem, a tak v přírodě zastávají roli významných opylovačů. Území, na kterém žijí, je často zničené a v tom případě slézají na zem a sbírají opadané ovoce. Dále sbírají již zmíněné houby a mnohdy se živí i půdou (Garbutt, 2007).

Lemur tmavý žije ve skupinách o 5–15 jedincích, přičemž dominantní postavení zaujímá vždy jedna samice (Clutton-Brocková, 2005). K páření dochází v dubnu a květnu. Po přibližně 125 dnech březosti samice obvykle porodí jedno mládě, ale výjimečně se mohou narodit i dvojčata. Denní aktivita vrcholí v brzkých ranních a pozdních odpoledních hodinách, zatímco noční aktivitu významně ovlivňuje lunární cyklus. Nejintenzivnější je při dorůstání měsíce, pravděpodobně v důsledku zvýšeného množství měsíčního světla (Garbutt, 2007).

Obrázek 5: Samec (vlevo) a samice lemura černého (*Eulemur macaco*) (zdroj: lemurconservationnetwork.org)

1.4.4 Lemur červenavý (*Eulemur rufus*)

Tvoří dvě populace, které jsou rozšířeny na západní a východní části ostrova. Na západní straně se oblast výskytu první populace rozprostírá mezi řekami Betsiboka a Tsiribihina. V horách, v místě mezi masivem Andringitra a řekou Mangoro, se vyskytuje druhá východní populace. Obývají primární i sekundární deštné lesy, ale i lesy suché opadavé (Garbutt, 2007; Botany, 2017).

Samci a samice se od sebe dají snadno rozeznat vzhledem k viditelným odlišnostem v jejich vzhledu. Stejně je tomu tak i mezi západními a východními populacemi, které se mezi sebou též liší (Garbutt, 2007). V hřbetní části jsou samci

šedohnědí, zatímco břicho je pokryto pouze šedou srstí. Obličej je zbarven černě a táhne se od něj tenký tmavý pruh až na vrchol hlavy, kde se vyjímá oranžová až červenohnědá korunka. Tváře a vousy jsou bílé. Samice mají naopak korunku šedou a vousy nejsou tak husté jako je tomu u samců. Na západní části místa výskytu je lemur červenavý nezaměnitelný s žádným druhem tohoto rodu, ovšem v oblastech deštných lesů může být zaměněn s lemurem červenobřichým (*Eulemur rubriventer*) (Garbutt, 2007).

V deštných lesích i lesích opadavých je ovoce základní stravou a dle místa výskytu je obohacována o další různorodou potravu. Ve východní oblasti se živí plody introdukovaného druhu *Psidium cattleianum*, dále houbami, hmyzem a bezobratlými, konkrétně mnohonožkami. Mnohonožky produkují toxiny, které pro lemury nejsou dobré. Aby se jich zbavili, nejdříve si mnohonožky končetinami přehazují a vyvolají vylučování toxinů. Ty jsou následně z mnohonožek smyty pomocí slin a ocasy usušeny. Až po tomto procesu se mnohonožky stávají pro lemury požitelnými. Listy nejsou v této oblasti příliš podstatné, avšak v západní části tvoří spolu s květy, stonky, mízou a lusky důležitou složku potravy.

Aktivita je přes rok proměnlivá a celé dny tráví převážně v korunách stromů, na zem sestupují pouze výjimečně. Tvoří skupiny, ve kterých je osm až deset členů, ale počet se může měnit. Ve skupinách žijí pospolu samci, různě stará mláďata a samice, které stojí v čele. V období dešťů neurazí více jak 120-150 m za den a jejich teritoria jsou menší. V období sucha, kdy je potrava omezená a rozptýlená, skupiny naopak denně urazí mnohem větší vzdálenosti a též dochází ke zvětšení teritorií. Od dostupnosti potravy se odvíjí i doba, kdy samice rodí mláďata. Aby matky pokryly náklady na laktaci, je porod načasován právě na období, kdy je potrava nejdostupnější (Garbutt, 2007).

Obrázek 6: Skupina lemurů červenavých (*Eulemur rufus*) (zdroj: Daniel Branch, iNaturalist)

1.4.5 Lemur červenobřichý (*Eulemur rubriventer*)

Lemur červenobřichý se vyskytuje ve východní části Madagaskaru, kde obývá především deštné pralesy v různých nadmořských výškách, od nížin až po horské oblasti. Vyskytují se v malých populacích, přičemž v národním parku Ranomafana, kde jsou nejlépe k vidění mezi dubnem a květnem, udávají odhady přítomnost přibližně 5-30 jedinců na km² (Garbutt, 2007; Zoo Ostrava, 2016).

Celková délka těla lemura červenobřichého dosahuje 93 cm, přičemž jeho hmotnost se pohybuje v rozmezí 1,6 až 2,4 kg. Vzhled samců a samic tohoto druhu vykazuje výrazné pohlavní dimorfismy (Garbutt, 2007). Samci jsou hnědě zbarvení a kolem očí mají charakteristické bílé skvrny. Samice mají rovněž hnědou srst, ale skvrny kolem očí jsou nepřítomné, jejich břicho a spodní část krku jsou světlejší. Ocas u obou pohlaví má stejné černé zbarvení (Animal Diversity Web, 2025).

Největší aktivitu vykazuje především za soumraku, což může ubrat na atraktivitě pro chov v zoologických zahradách (Zoo Ostrava, 2016). Jinak se aktivita přizpůsobuje dostupnosti potravy a ročnímu období. Hlavní složkou jejich stravy je ovoce, jehož dostupnost je však variabilní. V obdobích, kdy ovoce není k dispozici, se tyto lemuři živí listy, rostlinami a svou stravu doplňují o bezobratlé živočichy, jako jsou například mnohonožky (Garbutt, 2007).

Skupinu obvykle tvoří monogamní pár a jejich potomci (Animal Diversity Web, 2025). V některých případech se však mohou vyskytnout skupiny, ve kterých žije více dospělých jedinců. Skupiny si pečlivě chrání své teritorium a projevují agresivitu vůči jiným tlupám (Garbutt, 2007). Březost samice trvá přibližně 127 dní a většinou porodí jedno mládě, ačkoli výjimečně mohou přijít na svět i dvojčata (Animal Diversity Web, 2025). Po narození mládě matka nosí na bříše, následně na zádech, přičemž tuto péči poskytuje až do 35. dne života. Poté se o mládě stará otec a nosí jej až do věku 100 dní (Garbutt, 2007).

Obrázek 7: Lemur červenobřichý (*Eulemur rubriventer*) (zdroj: lemurconservationnetwork.org)

1.4.6 Lemur hnědý (*Eulemur fulvus*)

Vzhledem ke své vysoké adaptabilitě a schopnosti přizpůsobit se okolním změnám se jedná o nejrozšířenější druh lemurů na Madagaskaru (Zoopark Zájezd, 2024). Jeho přírodu obývají dvě populace, které lze rozdělit na lemury obývající suché lesy na severozápadní straně a populaci obývající nížinné a deštné lesy na východní straně. Dále obývají chráněné oblasti, do kterých řadíme rezervaci Analamazoatra a národní parky Mantadia a Ankarafantsika. Lemuři hnědí jsou výjimkou, a kromě Madagaskaru je jejich areál výskytu rozšířen až na ostrov Mayotte na Komorských ostrovech, kam byli nejspíše zavlečeni člověkem (Lemur Conservation Foundation, 2025)

Při váze 2-3 kg dosahuje délky od 84,5 – 101 cm. Vrchní část těla je hnědá až hnědošedá a spodní část je více vybledlá. Obličej je tmavě šedý až černý, u samic je ovšem světlejší. Okrajová část hlavy i s ušima má šedohnědou až hnědou barvu. Dalším typickým znakem jsou světlé skvrny nad oranžovočervenými očima, jež připomínají obočí. Horizontální držení těla s dlouhým ocasem umožňuje pohyb po všech čtyřech na zemi i v korunách stromů (Garbutt, 2007).

Potrava je téměř ze 70 % tvořena ovocem, plody. Dále je doplněna o listy, výhonky, pupeny, nebo květy s nektarem. (Garbutt, 2007; Lemur Conservation Foundation, 2025) Poměr všech složek se mění dle ročních období a dle areálu výskytu. Bylo zjištěno, že na východní straně se živí květy introdukovaných borovic, eukalyptů, a dokonce pavoukem sklípkanem. Na severozápadě, v době, kdy začíná doba páření hmyzu, se živí cikádami (Garbutt, 2007).

Tvoří skupiny, které jsou průměrně tvořeny 3-12 jedinci, přičemž výskyt velikostně náročnějších skupin je nejčastější v primárních lesích a nebyla zde

zaznamenána žádná dominance. Dny tráví spíše v korunách stromů krmením a pohybem, avšak s těmito aktivitami pokračují i po setmění. Denní aktivita může být ovlivněna lunárním cyklem, kdy při úplňku dosahuje nejvyššího vrcholu noční aktivita. V období mezi květnem a červnem dochází k páření a říje trvá jen po dobu 24 h. Bylo zaznamenáno, že při rozmnožování jsou páry často narušovány jinými členy skupiny. Samice je březí okolo 120 dní a ve vrhu bývá většinou jedno mládě, ale mohou se narodit i mláďata dvě (Garbutt, 2007; Lemur Conservation Foundation, 2025).

Obrázek 8: Lemur hnědý (*Eulemur fulvus*) (zdroj: Charles J Sharp, neprimateconservancy.org)

1.4.7 Lemur kata (*Lemur catta*)

Lemur kata, známý svým ikonickým pruhovaným ocasem, se stal symbolem výjimečné madagaskarské fauny. Vyskytuje se v jižní a jihozápadní části Madagaskaru. Obývá převážně suché lesy, lesy v okolí řek, křovinaté oblasti a také skalnaté výchozy (Clutton-Brocková, 2005).

Délka těla bez ocasu činí přibližně 39-40 cm, ocas měří 56-62 cm (Clutton-Brocková, 2005). Jeho váha se pohybuje okolo 2,3-3,5 kg (Garbutt, 2007). Pro tento druh je specifický kočičí vzhled, který vyniká i při pohybu (Clutton-Brocková, 2005). Zbarvení svrchní části těla je šedé až šedohnědé, spodní část je bílé až krémové barvy. Hlava je v horní části uhlově šedé barvy a obličejová část je bílá. Uši jsou oproti horní části hlavy bledější. Okolo očí mají výrazné tmavé skvrny tvaru trojúhelníku, čenich je také tmavý. Charakteristický ocas je tvořen 13-15 bílými a 13-15 černými pruhy.

Srst a její zbarvení je ovlivněna místem výskytu daného jedince. Obě pohlaví mají na končetinách pachové žlázy (Garbutt, 2007).

Na rozdíl od jiných lemurů se tento druh pohybuje více po zemi než v korunách stromů (Garbutt, 2007). Jejich potrava se skládá z rostlin, ovoce, kůry stromů, šťáv (Clutton-Brocková, 2005). Druh ovoce a jeho přijaté množství záleží na ročním období a místu výskytu. Například v říjnu a listopadu, v lesích při tocích řek, přijímají převážně ovoce a nové listy stromu *Tamarindus indica*. V období mezi srpnem a říjnem preferují potravu bohatou na energii. Toto platí zásadně pro březí a kojící samice. Kromě rostlinné stravy se živí i velkým hmyzem či dokonce malými chameleony. Vodu v oblastech s nízkými srážkami získávají ve formě rosy, nebo ji získávají ze sukulentů, jako je například *Aloe sp.* a *Opuntia sp.* (Garbutt, 2007).

Lemur kata je velice společenský a žije ve skupinách, které čítají 6 až 25 jedinců. Žijí pospolu samci, samice i mláďata a počet samců a samic je většinou vyrovnaný (Garbutt, 2007). V takové skupině jsou dominanty samice, které chrání svým křikem teritorium. Ve skupině zůstávají po celou dobu, zatímco samci migrují z natální skupiny do jiné. Březost u samic trvá 134-138 dní a ve vrhu je jedno mládě, které je matka nosí na hrudi a poté jej vozí na zádech (Clutton-Brocková, 2005).

Obrázek 9: Skupina lemurů kata (*Lemur catta*) (zdroj: Zoo Olomouc)

1.4.8 Lemur korunkatý (*Eulemur coronatus*)

Areál výskytu je omezen na severní cíp ostrova, avšak přesné hranice rozšíření nejsou jednoznačně vymezeny. Upřednostňuje suché a polosuché opadavé lesy, ale vyskytuje se také v primárních i sekundárních vlhkých lesích, v hornaté krajině až do nadmořské výšky 1400 m.n.m. (Garbutt, 2007).

Tělo lemura korunkatého, včetně ocasu, dosahuje délky až 85 cm, a jeho hmotnost se pohybuje mezi 1,5 a 1,8 kg (Garbutt, 2007). Charakteristickým rysem tohoto druhu je oranžové zbarvení na vrcholu hlavy, které vytváří tvar připomínající korunku, podle níž je druh pojmenován. U samců je srst hnědošedá, zatímco ocas a obličejová část je tmavší. Samice se liší světlejším zbarvením a jejich břicho je zcela bílé (Animal Diversity Web, 2025).

Potrava je převážně založena na ovoci (80-90 %), přičemž její složení se mění v závislosti na ročním období. Během suchého období konzumují také květiny, mladé listy a bezobratlé živočichy a vyhledávají vodu v jeskyních, kde se nacházejí vodní tůň. Naopak během období dešťů zahrnují do své stravy širší spektrum rostlinných druhů. Občas jsou součástí jejich stravy i ořechy, zrna, nebo pyl. Existuje dokonce záznam, kdy tento druh vybíral vajíčka z ptačích hnízd (Garbutt, 2007; Animal Diversity Web, 2025).

Lemur korunkatý není aktivní jen během dne, ale také v noci. Sdružuje se do skupin o velikosti 5–15 jedinců a je velmi zajímavé, že velikost skupin se odvíjí dle klimatických podmínek. V oblastech s vyšší vlhkostí se velikost skupin snižuje, zatímco v sušších oblastech mají tendenci tvořit skupiny větší. Během doby krmení se mohou rozdělit do menších podskupin, čítající 2-4 členy. V období dešťů, při dostatku potravy, mohou dokonce tvořit smíšené skupiny s lemurem hnědým Sanfordovým (*Eulemur sanfordi*), jež obývá stejnou oblast. *Eulemur coronatus* preferuje nižší stromové úrovně a keře při shánění potravy, čímž omezuje konkurenci s *Eulemur sanfordi*, který se zaměřuje na vyšší stromové vrstvy. Ke konfliktům dochází jen zřídka, avšak pokud taková situace nastane, je *Eulemur sanfordi* tím dominantním. Páření probíhá obvykle mezi květnem a červnem. Březost samice trvá přibližně 125 dní, a převážně se rodí jedno mládě, výjimečně dvojčata (Garbutt, 2007).

Obrázek 10: Samec (vlevo) a samice lemura korunkatého (*Eulemur coronatus*)

(zdroj: lemur.duke.edu)

1.4.9 Lemur límcový (*Eulemur collaris*)

Lemur límcový obývá primární i sekundární deštné lesy jihovýchodní části Madagaskaru. Jeho areál výskytu sahá až k pobřeží Indického oceánu – litorálním pobřežním lesům. Tyto lesy slouží jako přírodní bariéry proti silným větrům a bouřím, čímž chrání přírodní ekosystémy i lidské stavby. Vlivem rozšiřující se výstavby však dochází k jejich postupné fragmentaci. Tento druh je klíčovým rozptylovačem semen, a jeho ochrana je proto nezbytná pro obnovu a zachování místních ekosystémů (Duke Lemur Center, 2025).

Celková délka těla včetně ocasu dosahuje 89–95 cm, přičemž hmotnost se pohybuje v rozmezí 2,25–2,5 kg (Garbutt, 2007). Srst samců je šedohnědá s tmavým ocasem a světlejším břichem, zatímco samice mají srst červenohnědou. Obličejová část je u obou pohlaví šedá, avšak u samců bývá tmavší. Charakteristickým rysem jsou červenohnědé vousy, které mohou mít u samců světlejší odstín (Duke Lemur Center, 2025).

Převážně rostlinná strava je tvořena především ovocem, květy a mladými listy. Složení jídelníčku se však mění v závislosti na ročním období. V sušších obdobích, kdy je ovoce méně dostupné, přechází tento druh na konzumaci listů, kůry stromů a hlíny (Duke Lemur Center, 2025). Drobnou část jejich potravy tvoří také bezobratlí. (Zoo Jihlava, 2025).

Lemur límcový se vyskytuje ve skupinách o 3 až 12 jedincích, přičemž v závislosti na sezónní dostupnosti potravy byly pozorovány i skupiny o velikosti až 29 jedinců. Během hledání potravy se v období sucha mohou rozdělit i na menší skupiny. Na rozdíl od jiných druhů lemurů, u tohoto druhu není jasně vymezená dominance. Patří k nejvíce kathemerálním lemurům – aktivita je jak denní, tak noční. Na zem

sestupují pouze zřídka a spíše se drží v korunách stromů (Duke Lemur Center, 2025). Samice mají v roce pouze jedno mládě, na jehož péči by se měl dle záznamů podílet i samec (Garbutt, 2007).

Obrázek 11: Trojice lemurů límcových (*Eulemur collaris*) (zdroj: Zoo Plzeň)

1.4.10 Lemur mongoz (*Eulemur mongoz*)

Zpočátku byl nejčastější výskyt tohoto druhu v severozápadní části Madagaskaru. Rozšířil se až k jižní části, konkrétně k řece Betsiboka (Dobroruka, 1983). Lemur mongoz byl uměle vysazen na Komorských ostrovech, kde obývá spíše lesy vlhké. Na Madagaskaru dává naopak přednost suchým listnatým lesům a druhotným lesům, které vznikly obnovou lesa primárního, zničeného rukou lidskou či přírodními katastrofami (Garbutt, 2007).

Tělo lemura mongoz měří přibližně 35 cm a jeho ocas dosahuje délky kolem 48 cm. Váha tohoto druhu se pohybuje okolo 1,6 kg. (Petter, 2013). Svrchní část těla je hnědošedé barvy narozdíl od spodní části, která je světlá až krémová. Konec ocasu bývá tmavý a okolí ramen mívá šedý nádech. Obličejová část je tmavě šedá, tlama je světle šedá a čumák je opět zbarven tmavě. Samice se od samců liší tím, že krajní části hlavy, tváře a krk jsou světlé. Obě pohlaví mají oranžovo červené oči. Lemura mongoz je možné zaměnit za lemura hnědého nebo lemura červenavého (Garbutt, 2007).

Aktivita je variabilní v závislosti na období. V době od prosince do dubna jsou aktivní spíše přes den nebo za soumraku. Počátkem května se aktivita mění z denní na noční. Je výhodnější vzhledem k tomu, že v noci se snižuje riziko napadení denním predátorem. V období sucha se potrava skládá z listů, brouků a samozřejmě z ovoce, kterým se živí i v období dešťů. Potravu dále tvoří nektar či strom kapok (*Ceiba pentandra*) (Garbutt, 2007).

Lemur mongoz si tvoří skupiny, které čítají 6-8 členů zahrnující monogamní pár s mláďaty a vztahy mezi jednotlivými členy jsou velmi silné. Při odpočinku, spánku, krmení či cestování vykazují znamenitou soudržnost. K setkání s jinými skupinami není tak časté. Pokud k nějakému dojde, lemuři silně vokalizují a zanechávají za sebou pachové stopy. Zajímavým jevem je vzájemná tolerance mezi *Eulemur mongoz* a *Eulemur rufus*, kdy tyto dva druhy dokonce sdílejí život ve společné tlupě. Samice jsou březí 120 dní a ve vrhu bývá jedno mládě, na jehož péči se částečně podílí i samci (Grzimek, 1990; Garbutt, 2007).

Obrázek 12: Vzácní lemuři mongoz (*Eulemur mongoz*) (zdroj: Zoo Ostrava)

1.4.11 Lemur rákosový (*Haplemur alaotrensis*)

Areál výskytu lemura rákosového se nachází v okolí největšího jezera Madagaskaru, jezera Alaotra, kde obývá především bažinaté oblasti. Narodil od jiných druhů dále osidluje specifická prostředí, jako jsou rákosové a papyrusové porosty (Garbutt, 2007).

Jedná se o středně velký druh lemura s celkovou délkou těla (včetně ocasu) v rozmezí 77–81 cm a hmotností mezi 1,1–1,38 kg. Mezi oběma pohlavími nejsou viditelné žádné morfologické rozdíly (Garbutt, 2007). Srst je šedavá až šedohnědá a v oblasti hlavy, krku a ramen se nacházejí bílé skvrny. Na hlavě má patrné tmavší pruhy, které spojují výrazné oči a malé uši. Oči mají charakteristickou oranžovočervenou barvu (Atlas zvířat, 2025).

Lemur rákosový je převážně folivorní - živí se převážně listy a potrava je tvořena z 95 % pouze čtyřmi druhy rostlin: dužinou stonků papyru *Cyperus madagascariensis*, mladými výhonky rákosu *Phragmites communis* a travinami *Echinochloa crusgalli* a *Leersia hexandra*. V průběhu roku preferují různé části rostlin: od února do dubna volí mladé rákosové výhonky a dužinu papyru, kdežto

později se živí spíše staršími listy. Jelikož tato jednostranná potrava je energeticky chudá, musí se krmit po většinu dne (Garbutt, 2007).

Aktivita lemura rákosového je nepravidelná a vykazuje kathemerální vzorec – jsou aktivní nejen během dne, ale i v noci či za soumraku. Ačkoli jsou dobrými plavci, vzhledem k vlhkému habitatu, otevřené vodě se spíše vyhýbají. Tvoří velmi teritoriální a soudržné skupiny, které mohou zahrnovat buď monogamní pár s mláďaty, nebo skupiny složené z více samců a samic. Pevné vazby utužují vzájemným česáním srsti pomocí zubního hřebínku. K rozmnožování dochází v období minimálních srážek, a převážně jedno mládě na svět přichází v období dešťů (od září do února) (New England Primate Conservancy, 2022).

Obrázek 13: Vzácný lemur rákosový (*Haplemur alaotrensis*) (zdroj: Zoo Plzeň)

1.4.12 Lemur rudočelý (*Eulemur rufifrons*)

Lemur rudočelý se vyskytuje ve středozápadní a jihovýchodní části Madagaskaru, přičemž jeho areál na západě zahrnuje suché lesy, zatímco na jihovýchodě je omezen na menší území deštných pralesů. Malá populace byla rovněž zavedena do soukromé rezervace Berenty (Duke Lemur Center, 2025). Tento druh obývá především pobřežní oblasti (Zoo Jihlava, 2025).

Délka těla dosahuje přibližně 40 cm, ocas může měřit až 55 cm a hmotnost jednotlivce se pohybuje okolo 2,7 kg (Zoo Jihlava, 2025). Pohlaví se od sebe snadno rozlišují: samice mají červeně hnědou srst, zatímco samci jsou šedí. Obě pohlaví mají na hlavě světlé skvrny kolem očí a tmavé čumáky, avšak samci mají navíc na vrcholu hlavy načervenalou korunku (Duke Lemur Center, 2025).

Potrava se liší v závislosti na jeho stanovišti a ročním období. V suchých oblastech se tento druh živí především listy, kůrou stromů a stonky, zatímco v deštných lesích preferuje ovoce. V některých oblastech je navíc přínosným roznašečem semen.

(Duke Lemur Center, 2025). Občas do svého jídelníčku zařadí hmyz (Zoo Jihlava, 2025).

Nejen potrava, ale také aktivita je během roku proměnlivá. V suchém a horkém období žijí převážně nočním životem – nejspíše šetří energii aktivitou v nejchladnější části dne, a navíc jsou v řídkých porostech méně viditelní pro predátory. Tvoří si stálé skupiny, jejichž velikost se pohybuje mezi 4-18 jedinci (průměrně mají 8-10 členů), při pohybu zůstávají neustále v kontaktu a samice zde výjimečně nemají dominantní postavení (Duke Lemur Center, 2025). Samice rodí jedno mládě nebo dvojčata, a to pouze jednou do roka, přičemž březost trvá 120 dní. Ihned po narození lze rozeznat, zda se jedná o samičku, či samečka – sameček má rudou čelenku (Zoo Jihlava, 2025). Bylo rovněž zaznamenáno, že se na výchově mláďat podílí i otec (Duke Lemur Center, 2025).

Obrázek 14: Skupina lemurů rudočelých (*Eulemur rufifrons*) (zdroj: lemur.duke.edu)

1.4.13 Lemur Sclaterův (*Eulemur flavifrons*)

Lemur Sclaterův se na Madagaskaru vyskytuje výhradně na poloostrově Sahamalaza (Zoo Ostrava, 2018). Obývá nejen lesy s mírným klimatem a suché listnaté lesy, ale také kávové a citrusové plantáže. Jeho výskyt byl zaznamenán v nadmořských výškách od úrovně moře až do 1200 m.n.m. (Garbutt, 2007).

S hmotností 1,8 kg dosahuje délka těla 90–110 cm. Samci se od samic výrazně odlišují zbarvením – jejich srst je černá, zatímco u samic má světle hnědý až rezavý odstín. Jedním z nejvýraznějších a unikátních znaků tohoto druhu jsou nápadně modré oči, které se vyskytují u obou pohlaví (Garbutt, 2007).

Lemur Sclaterův se živí převážně zralým ovocem, listy, různými rostlinami a houbami. Živočišnou potravu tvoří především hmyz, avšak příležitostně loví i drobné

obratlovce (Garbutt, 2007). Významnou součástí jeho jídelníčku je také nektar, což z něj činí důležitého opylovače (Zoo Ostrava, 2017).

Tyto poloopice vykazují aktivitu jak ve dne, tak v noci, přičemž noční aktivita pravděpodobně opět souvisí s lunárním cyklem. Skupiny obvykle tvoří 5–7 jedinců a samice v nich bývají dominantní (Garbutt, 2007). Březost trvá přibližně 120 dní a samice obvykle porodí jedno mládě, které nosí na břiše po dobu tří týdnů. Péče o mládě je sdílená – všichni členové skupiny se zapojují do jeho přenášení i her (San Diego Zoo Wildlife Alliance, 2024).

Obrázek 15: Samice s mládětem samce lemura Sclaterova (*Eulemur flavifrons*)
(zdroj: lemur.duke.edu)

1.4.14 Lemur šedohlavý (*Eulemur cinereiceps*)

Areálem výskytu tohoto druhu je tenký pás deštného pralesa, který leží mezi řekami Manampatra a Mananara, na jihovýchodní části Madagaskaru. Tomuto areálu rozšíření bylo k roku 2005 připsáno pouhých 270 čtverečních mil. Lemuři zde dávají přednost nížinným a horským středně vysokým lesům, kde se pohybují převážně v horních vrstvách (Animal Diversity Web, 2025; Garbutt, 2007).

Lemury šedohlavé řadíme mezi středně velká zvířata s délkou těla 39-40,5 cm a délkou ocasu 50-55 cm. Váha samců i samic, mezi nimiž nejsou žádné velké hmotnostní rozdíly, se pohybuje od 2-2,5 kg. Typickým poznávacím prvkem tohoto druhu jsou bílé husté vousy nebo límec, které nejsou u samic výrazné. Srst samic i s vousy je zbarvena červenohnědě na rozdíl od samců, kteří jsou zbarveni šedě (včetně hlavy a obličeje) až hnědě. Samcům navíc zdobí oblast od hřbetu po ocas tmavě hnědý pruh. Čím se ještě liší tato dvě pohlaví jsou špičáky. Samci mají špičáky oproti samicím zřetelně větší (Animal Diversity Web, 2025).

Potrava lemurů šedohlavých je velice bohatá. Hlavní složku tvoří plody, které jsou v menších mírách doplněny o nektar, listy, a květy. Houbami se živí jen příležitostně a málokdy jejich jídelníček obsahuje hmyz (Animal Diversity Web, 2025).

Žijí v sociálních systémech, které tvoří několik samců a samic. Skupiny čítají 4 až 17 členů, přičemž není známa žádná hierarchie dominance mezi pohlavími. Tato společenství „fission-fusion“ jsou volná a flexibilní, avšak mezi savci neobvyklá. Může k tomu docházet vlivem nepříznivého prostředí, kdy je na určitém místě omezený zdroj a lemuři na potravní konkurenci reagují právě změnami ve skupinách. U těchto poloopic byla zjištěna aktivita denní i noční. Taková aktivita by mohla být adaptivní odezvou na potravní konkurenci, dobu krmení v oblasti s omezenými zdroji, či na termoregulaci. Ve volné přírodě se dožívají přibližného maximálního věku 20 až 25 let. O rozmnožování lemurů šedohlavých se ví poměrně málo. S velkou pravděpodobností je reprodukční biologie tohoto druhu shodná s lemurem hnědým. Jsou tedy monogamní, ale i polygynní a většinou se samici narodí jedno mládě, výjimečně mláďata dvě (Animal Diversity Web, 2025).

Obrázek 16: Dvojice lemurů šedohlavých (*Eulemur cinereiceps*) (zdroj: Julian Mr.

Lemur, iNaturalist)

1.4.15 Lemur širokonosý (*Prolemur simus*)

Prolemur simus byl původně řazen do rodu *Haplemur* a nesl vědecké jméno *Haplemur simus*. V roce 2001 však došlo k jeho přearažení do samostatného rodu *Prolemur*. Na Madagaskaru obývá lesy s bohatým bambusovým porostem v nížinných i horských oblastech. Jeho výskyt byl zaznamenán zejména mezi národními parky Ranomafana a Andringitra, podél řek v okresech Vatomanjary, Mahanoro, Mananjary

a Vondrozo, ale také v nechráněných, často degradovaných lesních biotopech (New England Primate Conservancy, 2024).

Tento druh patří mezi největší zástupce bambusových lemurů. Rozlišit samce od samic je velikostně obtížné, neboť rozdíl mezi nimi je minimální – samci váží průměrně 2,75 kg, zatímco samice 2,61 kg. Délka těla se pohybuje mezi 40–45 cm, přičemž dlouhý ocas, který jim pomáhá udržovat stabilitu při pohybu ve stromech, dosahuje 43–48 cm. Srst je velmi hustá a nepromokavá, což jim poskytuje ochranu před deštěm. Celkové zbarvení je převážně šedé, přičemž v oblasti ramen se objevují narezavělé odstíny. Uši jsou pokryté jemnou bílou srstí. Mají kulatý obličej s charakteristickými velkými šikmými nozdrami a mandlovitě tvarované oči v barvě lískového oříšku. Studie prokázaly, že disponují velkými zuby, které svou stavbou připomínají chrup pandy červené (*Ailurus fulgens*) nebo pandy velké (*Ailuropoda melanoleuca*) (New England Primate Conservancy, 2024).

Živí se převážně bambusem *Cathariostachys madagascariensis*, který tvoří až 95 % jejich jídelníčku. Konzumují jak mladé, tak i starší listy, přičemž jejich preference se mění v závislosti na ročním období. V období dešťů (listopad–březen) se zaměřují především na klíčící bambusové výhonky, zatímco po březnu jejich strava zahrnuje převážně listy a mladé větvičky. Od července do listopadu se soustředí na získávání dřeně z bambusu. K tomu mají uzpůsobené silné čelisti, které jim umožňují proniknout přes tvrdé vnější vrstvy stonku až k jeho výživné vnitřní části. Takto poničené bambusové porosty často slouží jako jasný důkaz jejich přítomnosti v dané oblasti. Neživí se ovšem pouze bambusem, ale svůj jídelníček si zpestřují také další rostlinnou potravou. Konzumují například květy stromu *Ravenala madagascariensis*, listy trav *Pennisetum clandestinum* či plody rostlin z rodů *Artocarpus*, *Ficus* a *Dyopsis* (Garbutt, 2007).

Aktivita tohoto druhu je v průběhu roku proměnlivá, mohou být aktivní během dne, za soumraku i v noci (Garbutt, 2007). Přestože jsou převážně stromoví, tráví značné množství času i na zemi, což se odvíjí od ročního období a dostupnosti potravy. Žijí ve skupinách o průměrném počtu 4–7 jedinců, přičemž bylo zaznamenáno neobvyklé sociální uspořádání, kdy jsou dominantnější samci. Mohou také vytvářet smíšené skupiny s jinými druhy, například s lemury hnědými (*Eulemur fulvus*). K páření dochází v období května a června, přičemž samice obvykle rodí jedno mládě. Pokud se narodí samec, opouští svou rodnou skupinu ve třetím až čtvrtém roce života (Animal Diversity Web, 2025).

Obrázek 17: Lemur širokonosý (*Prolemur simus*) (zdroj: Zoo Ostrava)

1.4.16 Maki ganzhornův (*Microcebus ganzhorni*)

Počátek studie druhu *Microcebus ganzhorni* je připisován teprve roku 2016. Areálem výskytu jsou litorální lesy jihovýchodního Madagaskaru, od suchých lesů v oblasti Petriky po vlhké lesy v Mandeně. Nicméně analýzy DNA naznačují, že jeho přítomnost v některých oblastech není zcela potvrzena. (Ganzhorn a kol., 2020; Zoo Praha, 2019).

Je charakteristický především velkýma hnědýma očima, které mu umožňují výborné noční vidění, a dlouhým huňatým ocasem. Jeho jemná srst má převážně šedavé zbarvení, což mu poskytuje přirozené maskování (Zoo Praha, 2019). Je to druh frugivorní, ale též hmyzožravý. Z hlediska sociálního chování vykazuje tendenci k promiskuitě. Samice má většinou ve vrhu minimálně dvě mláďata a k rozmnožování dochází dvakrát až třikrát ročně. Před tím, než byl tento druh samostatně popsán, byl považován za poddruh *Microcebus murinus*, jehož biologie je lépe prostudována a je podrobněji popsána níže (Ganzhorn a kol., 2020).

Obrázek 18: Maki Ganzhornův (*Microcebus Ganzhorni*) (zdroj: Zoo Praha)

1.4.17 Maki Goodmanův (*Microcebus lehilahytsara*)

Maki Goodmanův obývá východní část Madagaskaru. Jeho domovem jsou tropické deštné lesy a okraje lesů (Zoo Praha, 2025)

Samostatný druh *Microcebus lehilahytsara* byl vědecky popsán teprve v roce 2005. Do té doby byl například v Zoo Praha evidován pod názvem maki trpasličí (Zoo Praha, 2025). Jeho drobné tělo dosahuje délky 9,2 cm, ocas měří přibližně 12 cm a průměrná hmotnost se pohybuje mezi 45–48 g (Garbutt, 2007). Srst je jemná, převážně šedohnědá až červenohnědá, přičemž na zádech se může objevit tmavší pruh. Spodní část těla je naopak světlejší, krémově bílá. Charakteristickým znakem je bílý proužek táhnoucí se od čenichu k čelu. Na hlavě má drobná kulatá ouška a dalším výrazným znakem jsou velké oči a dlouhý hustý ocas (Garbutt, 2007; Zoo Praha, 2025).

Potravu si zajišťuje převážně v korunách stromů, kde se živí různými plody, květy a šťávami sladké chuti. Nezřídka nepohrdne ani hmyzem či jinými bezobratlými. Během období sucha, kdy je potrava obtížněji dostupná, může upadnout do stavu strnulosti (Zoo Praha, 2025).

Samci a samice svůj čas tráví v osamocení a vzájemně se vyhledávají převážně pouze na jaře v období páření, kdy obvykle vykazují lepší vzájemnou kooperaci. Občas vedou souboje o potravu, kdy mají většinou navrch samice, což naznačuje jejich dominantnější chování. Sociální chování u tohoto druhu může působit negativním dojmem, ale ne vždy tomu tak je. Skupiny dvou až čtyř lemurů stejného pohlaví se často shromažďují k společnému spánku, což pravděpodobně slouží k šetření teplem (EOL, 2018). Březost samic trvá 60–70 dní a ve vrhu jsou maximálně tři mláďata (Zoo Jihlava, 2025).

Obrázek 19: Maki Goodmanův (*Microcebus lehilahytsara*) (zdroj: Petr Hamerník, Zoo Praha)

1.4.18 Maki tlustoocasý (*Cheirogaleus medius*)

Maki tlustoocasý se vyskytuje v západní části Madagaskaru, kde obývá suché lesy a sekundární lesy, a také v jihovýchodní oblasti, konkrétně ve stálezelených deštných pralesích (Garbutt, 2007).

Celková délka těla tohoto druhu dosahuje přibližně 40-50 cm. Svrchní část těla je zbarvena v odstínech žlutohnědé nebo červenošedé, zatímco spodní část je bílá. Na hlavě se nacházejí malé, kulaté uši pokryté jen jemnou vrstvou srsti a výrazné oči, jež jsou ohraničeny tmavými kruhy. Je též charakteristický svým silným ocasem, v němž ukládá tuk, což je ostatně charakteristické pro celou tuto čeleď (Garbutt, 2007).

Jsou to všežravci, kteří se převážně živí ovocem, částmi rostlin a bezobratlými. Podíl živočišné stravy může dosahovat až 20 % - je proměnlivý v závislosti na ročním období. Před stavem dormance, k maximální akumulaci tuku, upřednostňují vysoko kalorické ovoce. V ocasu si v období dešťů vytváří zásoby, čímž se jeho váha může navýšit až o 40 %. Naopak, v období sucha, obvykle začínající v dubnu, se úroveň jeho aktivity začne snižovat, až se nakonec stane neaktivním po dobu několika měsíců (Garbutt, 2007).

Jedná se o nočního živočicha, přes den spícího v dutinách stromů společně s ostatními. Žije v malých rodinných skupinách, sestávajících z pevného monogamního páru, a různě starých potomků. Významným rozdílem oproti jiným druhům je pomalejší rozmnožování, které ostatně může být rozhodujícím faktorem úspěšnosti chovu v zajetí. Samice může mít ve vrhu až pět mláďat (průměrně 2-3), o které pečuje přibližně 12 měsíců (Chov zvířat, 2023; Garbutt, 2007).

Obrázek 20: Maki tlustoocasý (*Cheirogaleus medius*) (zdroj: chovzvirat.cz)

1.4.19 Maki trpasličí (*Microcebus murinus*)

Maki trpasličí je rozšířen poměrně po celém Madagaskaru, přičemž nejvíce obývá jižní, a především západní oblasti při pobřeží (Kocourek, 1996; New England Primate

Conservancy, 2024). Garbutt (2007) uvádí, že žije především v opadavých lesích, a to jak v suchém, tak vlhkém klimatu, dále trnitých lesích, přechodných lesích a degradovaných porostech. Dokáže se však přizpůsobit i člověkem vytvořeným prostředím, jako jsou plantáže. Schopnost žít v různorodých krajinách podtrhuje jejich odolnost a přizpůsobivost vůči změnám prostředí (New England Primate Conservancy, 2024).

Tělo dosahuje délky 12–15 cm, přičemž délka ocasu je téměř stejná. Hmotnost se pohybuje mezi 39–90 g. Srst je hustá, v odstínech hnědočervené nebo šedé, zatímco spodní část těla má bílou až nažloutlou barvu. Charakteristickým rysem je bílý pruh, který se táhne kolem čumáku. Uši jsou relativně malé a řídce pokryté srstí (Kocourek, 1996). Špičatý, vlhký čenich dodává zvířeti myší vzhled. Při osvětlení očí ve tmě se objeví červený záblesk, který je způsoben reflexní strukturou za očima, jež zlepšuje vidění za šera. Pohlavní dimorfismus je obtížně rozpoznatelný a k určení pohlaví je zapotřebí určité odbornosti. Pomocným znakem může být vyšší hmotnost a širší hlava samičky (New England Primate Conservancy, 2024).

Potrava je velmi rozmanitá. Rostlinnou složku tvoří ovoce, květy, nektar a míza, kterou získávají ze stromů, jako jsou například *Euphorbia* a *Terminalia*. Živočišná složka zahrnuje hmyz (včetně produkovaného sekretu), který je vynikajícím zdrojem bílkovin a pokrývá jejich energetické potřeby, ale také drobné obratlovce, jako jsou žáby, chameleoni a gekoni. V době nedostatku potravy se živí listy nebo se zaměřují na lov zmíněných obratlovců (Garbutt, 2007; New England Primate Conservancy, 2024).

Jedná se o noční živočichy, kteří si v tuto dobu obstarávají potravu. Ukrývají se v dutinách stromů, a dokonce si staví hnízdo, které je složeno ze suchých listů, větviček a mechu (Kocourek, 1996; Garbutt, 2007). V období sucha jsou též schopni využívat tukové zásoby, uložené v ocasu (Kocourek, 1996). Tvoří si skupiny, ve kterých dochází v průběhu roku k jistým změnám. Během období páření sdílejí samci a samice společná útočiště ke spánku. Mimo toto období však samice spí ve skupinách spolu se svými mláďaty, která jsou na nich závislá, zatímco samci nocují odděleně. Březost u samic trvá 60 dní a nejčastěji se ve vrhu objevují dvojčata (Garbutt, 2007).

Obrázek 21: Maki trpasličí (*Microcebus murinus*) (zdroj: neprimateconservancy.org)

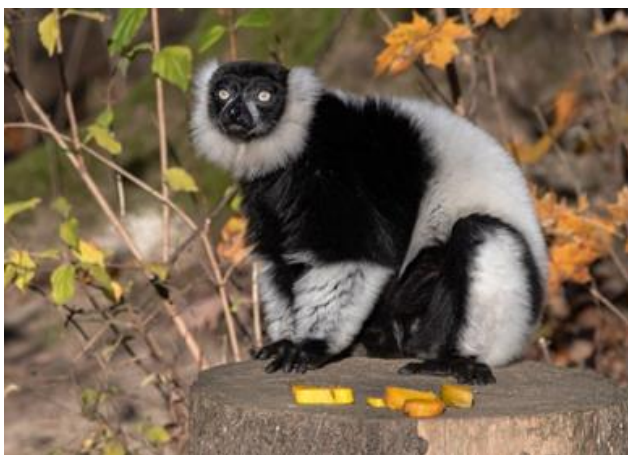
1.4.20 Vari černobílý (*Varecia variegata*)

Vari černobílý má tři uznávané poddruhy, které se od sebe liší především morfologickými znaky a geografickým rozšířením. V rámci této práce je vhodné zmínit zejména poddruh *Varecia variegata subcincta*, který je chován v některých zoologických zahradách v České republice (Zoo Brno, 2022). Vari černobílý přirozeně obývá deštné pralesy východního Madagaskaru a byl člověkem introdukován také do rezervace na ostrově Nosy Mangabe (Clutton-Brocková, 2005). Naproti tomu vari bělopásý se vyskytuje především v nížinných tropických lesích mezi řekami Antainambalana a Anove (Garbutt, 2007).

Vari černobílý, jeden z největších druhů lemurů, může dosahovat i s ocasem délky až 1,2 m. Jeho hmotnost se obvykle pohybuje v rozmezí 3,2 až 4,5 kg. Celková barva těla a uší je většinou bílá, přičemž tmavší zbarvení se objevuje na obličeji, ramenech, hrudi, bocích a nohách. Tento vzorec zbarvení je variabilní, ovšem ocas je vždy černý (Clutton-Brocková, 2005). Jak již naznačuje název vari bělopásý, jeho černé tělo je za předními končetinami přerušeno charakteristickým bílým pásem (Zoo Praha, 2025).

Potrava se převážně skládá z ovoce (74–90 %). Občasně si zpestřují jídelníček listy a květy obsahující nektar, který je dostupný pouze v období rozkvětu, a po tuto krátkou dobu se stává dominantní složkou stravy. Tento nektar získávají díky svému dlouhému čenichu a jazyku. Zároveň sbírají i pyl, který se jim zachytává na srsti a následovně jej přenáší na jiné rostliny. Tou nejoblíbenější je pravděpodobně strom *Ravenala Madagascariensis* (Garbutt, 2007). Příležitostně se živí hmyzem, drobnými obratlovci nebo vejci (Zoo Chleby, 2025).

Aktivní jsou především během dne, zejména ráno a později odpoledne. Preferují pobyt v korunách vysokých stromů, v jejichž dutinách či větvích staví pro svá mláďata hnízda z větviček a listů. Páření probíhá v květnu a červnu, přičemž samice jsou březí po dobu 90 až 102 dní. Počet mláďat ve vrhu se liší; obvykle se rodí 2-3 jedinci, ale bylo zaznamenáno až šest mláďat (Garbutt, 2007). O mláďata se samice stará ve větších skupinách sama, v menších skupinách se na péči podílí i otec. Žijí v tlupách 4 až 16 členů, vedených samicí. Vůči samcům jsou samice často agresivní, zejména pokud jde o přístup k potravě, jelikož mají vyšší výdej energie spojený s krátkou březostí a péčí o větší počet mláďat. Všichni členové tlupy silně vokalizují a dorozumívají se mezi sebou pomocí řevu a štěkotů (Zoo Chleby, 2025).

Obrázek 22: Vari černobílý (*Varecia variegata*) (zdroj: Zoopark Nehvizdy)

1.4.21 Vari červený (*Varecia rubra*)

Vari červený se vyskytuje především v severovýchodní části Madagaskaru, konkrétně na poloostrově Masoala. Jeho přirozeným habitatem jsou především tropické deštné lesy (Zoo Děčín, 2025). Může dorůstat délky až 120 cm (včetně ocasu) a dosahovat hmotnosti až 3,6 kg. Jeho srst se vyznačuje nádherným kaštanově červeným zbarvením, přičemž obličej, korunka hlavy, břicho, tlapy předních i zadních končetin a ocas zůstávají černé. Na zátylku se nachází charakteristická světle zbarvená skvrna. Pro rozčesávání husté srsti mají na druhém prstu speciální dráp. Díky výraznému kontrastnímu zbarvení je považován za jednoho z nejkrásnějších lemurů (Animal Diversity Web, 2025).

Jedná se převážně o frugivorní druh, jehož jídelníček je z 88 % tvořen ovocem. Konzumuje velice rozmanité spektrum rostlin, přičemž během roku bylo zaznamenáno až 130 různých druhů. Březí samice nebo samice v laktaci mají vyšší

energetické nároky, proto v tomto období přijímají ve větším množství zelené listy, které jsou bohaté na bílkoviny (Garbutt, 2007). Dále si přilepšuje nektarem a pylem a v období sucha požírá listy se semeny. Stejně jako vari černobílý hraje významnou roli v procesu opylování (Zoo Děčín, 2025).

Vari červený je denní druh, který nejvíce svého času tráví v korunách stromů. Tvoří tlupy, jejichž velikost se může lišit v závislosti na místě výskytu, ročním období a dostupnosti potravy. Tito lemuři silně vokalizují, jejich hlasité projevy slouží k vydávání varovných signálů, indikaci polohy skupiny a udržování vzájemného kontaktu mezi členy tlupy. Pro vari červeného se však tento charakteristický znak bohužel stává nevýhodou, jelikož hlasité vokalizace usnadňují jeho vystopování lovci (Garbutt, 2007). K páření dochází v období od května do července a samice jsou březí 90-103 dní, což je vzhledem k velikosti tohoto druhu poměrně krátké období. Říje u samic trvá pouze několik dní, přičemž k oplodnění může dojít jen během jediného dne. Celkově je pro samice reprodukce značně energeticky náročná. Na svět přivádí obvykle tři mláďata, avšak vrh může čítat až šest jedinců. Aby kompenzovaly vysoké reprodukční náklady, staví pro mláďata hnízda, kde je po určitou dobu ponechávají. Tento proces, označovaný jako „parkování“, jim umožňuje věnovat se shánění potravy, zatímco péči o mláďata přebírají ostatní členové skupiny (Animal Diversity Web, 2025).

Obrázek 23: Vari červený (*Varecia rubra*) (zdroj: Zoo Hodonín)

1.5 Podmínky chovu vybraných zástupců z čeledí *Cheirogaleidae* a *Lemuridae* chovaných v ČR

1.5.1 Maki trpasličí (*Microcebus murinus*)

K chovu tohoto druhu je nezbytné zajistit dostatečně prostorné terárium či klec (Kořínek, 2000). Klec by měla být vysoká a mít minimální rozměry $1 \times 1 \times 1$ m, aby poskytovala zvířatům dostatek prostoru pro přirozený pohyb. Terárium však může představovat určitá rizika, zejména pokud jde o stres zvířat, který může být vyvolán odrazem jejich vlastního obrazu ve skleněných stěnách. Co se týče vybavení chovného prostoru, je zásadní umístění větví, které umožňují šplhání a přirozené pohybové aktivity. Vhodným materiálem pro jejich výrobu může být například rákos nebo bambus (Kocourek, 1996). Další klíčovou součástí jsou úkryty v podobě různých dutin a budek. Využít lze například skořápky kokosových ořechů. Na dno klece je doporučeno umístit seno či slámu, což zvířata aktivně využívají k vystýlání úkrytů (Kořínek, 2000).

Je velmi důležité zajistit optimální mikroklima v ubikaci, kdy by se teplota měla pohybovat mezi 22-26 °C (Kořínek, 2000). Odchylky mimo tuto hranici mohou vést k utlumení aktivity zvířat (Kocourek, 1996). Neméně důležitá je také správná úroveň vlhkosti, přičemž vyšší vlhkost prostředí je pro tento druh nezbytná a přispívá k dobré kvalitě srsti. Je podstatné použít vhodný substrát, například rašelinu či drcenou kůru, které efektivně vlhkost zadržují. Regulace teploty a vlhkosti v ubikaci může být podpořena umístěním slabší žárovky, která zajistí mírné vyhřívání prostoru (Kořínek, 2000). Vzhledem k noční aktivitě těchto zvířat je v některých zoologických zahradách, například v Zoo Praha, využíváno speciální osvětlení simulující přirozené světelné podmínky. Toto osvětlení je navrženo tak, aby jej zvířata vnímala v odstínech šedi, čímž dochází k obrácení jejich rytmu. Díky této úpravě je mohou návštěvníci pozorovat i během dne (Zoo Praha, 2019).

Maki trpasličí by měl být chován minimálně v páru, ideálně však ve skupině. Jak již bylo zmíněno, lemuři jsou zvířata převážně žijící v sociálních společenstvích, a v případě izolovaného chovu by mohla trpět stresem. V přirozeném prostředí se samice často shromažďují ke spánku ve skrýších, kde může být najednou i více než deset jedinců. Komunikace mezi nimi probíhá prostřednictvím ultrazvuku, různých skřeků, během páření je doprovázena výrazným pištěním a významným aspektem je teritoriální značení – jedinci označují své území roztíráním moči po větvích pomocí

končetin. Toto značení by v chovném zařízení nemělo být v žádném případě odstraňováno, protože hraje důležitou roli v orientaci a sociálních interakcích zvířat (Kocourek, 1996; Kořínek, 2000).

Potrava by měla být co nejpestřejší, přičemž základ jídelníčku tvoří sladké ovoce. Strava je dále doplňována o sladké kaše, kompoty, strouhanou mrkev, dětské přesnídávky a směs žloutku s tvarohem. Důležitou součástí jídelníčku je také živočišná složka, zahrnující hmyz, jako jsou cvrčci, švábi a mouční červi, a rovněž myšata. Příležitostně může být podáváno i nakrájené drůbeží či hovězí maso (Kořínek, 2000). Při krmení je nezbytné dbát na prevenci obezity, k níž jsou velmi náchylní. Zvláštní pozornost je nutné věnovat výživě v období, kdy se ve skupině narodí mládě – všem členům je třeba zvýšit přísun živočišné potravy, neboť by v opačném případě mohlo dojít k nežádoucímu jevu, kdy dospělí jedinci mládě sežerou. Jakmile mládě dosáhne stáří tří týdnů, začíná přijímat potravu stejně jako ostatní dospělí jedinci (Kocourek, 1996).

1.5.2 Vari černobílý (*Varecia variegata*)

Jelikož je vari černobílý řazen mezi největší druhy, je třeba tomuto faktu přizpůsobit velikost ubikace. Dostatečně velký prostor je důležitý i z hlediska vysoké aktivity zvířat, která jsou velmi čilá a ráda se pohybují. Uvnitř klece je podstatné její členění – důležitá jsou lana, žebříky z provazu či houpačky. Dále mají v ubikaci významnou roli silné větve a police, které slouží k odpočinku. V letních měsících je doporučeno zajištění venkovních výběhů, kde mohou lemuři volněji pohybovat a využívat přírodní podmínky. Jednou z oblíbených variant výběhů, které se často využívají v zoologických zahradách, jsou ostrůvky obklopené vodní hladinou, kterou většinou nejsou schopni překonat. Pokud prostory neumožňují pořízení venkovního výběhu, je vhodné pořídit zdroj s ultrafialovým zářením (Kořínek, 2000). Lemuři obecně velice rádi tráví svůj čas vyhříváním se na slunci. Ve venkovním výběhu je nutná přítomnost ubikace, do které mají zvířata přístup za jakéhokoliv špatného počasí. Celkově jsou velmi citliví na nižší teploty, což je důležité zohlednit při jejich chovu. Běžná teplota by se měla pohybovat od 20-22 °C a při pobytu venku by teplota neměla klesnout pod bod mrazu. Dobře aklimatizovaným zvířatům postačí po celý rok uvnitř ubikací teplota 16-18 °C, ale je třeba je doplnit o zářivky nebo vyhřívané palandy (Novák a kol., 2015).

Tyto poloopice se doporučuje chovat v páru nebo ve skupinách, a to s ohledem na jejich přirozenou sociální hierarchii, která přetrvává i v zajetí. Ve volné přírodě si

pro svá mláďata staví v korunách stromů hnízda, avšak v podmínkách lidské péče postačí k úspěšnému odchovu otevřená budka. V menších skupinách se na péči o mláďata podílí i samec, zatímco ve větších společenstvech zůstává hlavní péče na samici. Ta své potomky nejprve nosí na břicho, a jakmile zesílí, přenáší je na zádech. Lemuři patří mezi poměrně dobře ochočitelná zvířata, avšak u samců se může vyskytovat zvýšená míra agresivity vůči člověku (Nováka a kol., 2015)

Vari černobílý je všežravec, jehož jídelníček by měl být co nejpestřejší. Základem stravy je především ovoce a zelenina, které jsou doplňovány vařenou rýží, tvarohem a různými druhy hmyzu. Krmení probíhá minimálně dvakrát až třikrát denně, přičemž je nezbytné pečlivě kontrolovat množství podávané potravy, aby nedocházelo k nadměrnému přibírání na váze (Novák a kol., 2015) Pro obohacení jídelníčku je vhodné zařadit také čerstvé větve listnatých stromů, které nejen zpestří stravu, ale zároveň poslouží jako přirozený enrichment, podporující přirozené chování zvířat. Další možností je využití speciálních kompletních směsí určených pro primáty, které běžně používají zoologické zahrady k zajištění vyvážené výživy (Kořínek, 2000).

1.5.3 Welfare

„Welfare neboli pohoda zvířat je představovaná souhrnem faktorů naplňujících přirozené potřeby zvířat. To znamená nejen mikroklimatické podmínky, rozměrové parametry chovného prostoru, úroveň výživy a napájení po stránce dietetické, kvalitativní i kvantitativní, ale také možnost aktivního vyžití zvířat – pohybu, her, úkrytu, adekvátní ošetrovatelské péče atd., které jsou předpokladem pro udržení dobrého zdravotního stavu, kondice, reprodukčních ukazatelů, ale i pohody psychické.“ (Novák a kol., 2015).

Podmínky chovu zvířat v zoologických zahradách se výrazně liší od chovu hospodářských zvířat, především kvůli jejich druhové rozmanitosti a specifickým nárokům na prostředí, výživu a péči. Každý druh vyžaduje individuální přístup, který zohledňuje jeho biologické, sociální i etologické potřeby, což činí zajištění optimálních podmínek mnohem náročnějším. Klíčovou roli v tomto procesu hraje odborná kvalifikace ošetrovatelů, kteří musí disponovat nejen teoretickými znalostmi, ale také praktickými dovednostmi pro práci s konkrétními druhy. Díky každodenní péči si vytvářejí se zvířaty úzký vztah, což jim umožňuje lépe rozpoznat jejich individuální potřeby, zdravotní stav či změny v chování. Tato vazba mezi ošetrovateli

a zvířaty je zásadní nejen pro jejich pohodu, ale i pro úspěšné řízení chovatelských programů v zoologických zahradách (Novák a kol., 2015).

Welfare zvířete se může denně měnit v závislosti na míře naplnění jeho základních potřeb. Optimální životní podmínky zahrnují vyváženou stravu, možnost projevovat přirozené chování, dobrý zdravotní stav a vhodné prostředí odpovídající biologickým nárokům daného druhu. Pokud jsou tyto faktory zajištěny, lze hovořit o vysoké úrovni welfare. Naopak jejich nedostatečné naplnění, například v důsledku nevyhovující výživy, stresu, nemoci či nevhodného prostředí, může vést ke zhoršení celkové pohody zvířete a negativně ovlivnit jeho fyzické i psychické zdraví (Wild Welfare, 2025).

Zvláštní pozornost by měla být věnována správnému složení stravy, protože lemuři jsou náchylní k nedostatku železa, jehož vstřebávání může být dále ovlivněno přítomností tříslovin v listech. Nevhodná strava, složená převážně z ovoce a ovocných šťáv, může u lemurů vést k metabolickým poruchám, jako je cukrovka. Proto je důležité do jejich jídelníčku zařazovat také zeleninu, kterou lze pro lepší chuť krátce povařit. Je však nutné vyhýbat se druhům s vysokým obsahem železa, například brokolici. Doba krmení by měla být pro lemury zároveň obohacující aktivitou – potrava může být rozmístěna v jejich ubikaci tak, aby ji museli vyhledávat jako v přírodě. Krmení lze zpestřit také zamrazováním potravy do ledových bloků nebo podáváním ve formě smoothie (Wild Welfare, 2025).

Dalším důležitým faktorem je sociální struktura jednotlivých druhů. Zatímco některé druhy preferují soliterní způsob života, většina lemurů vytváří menší či větší sociální skupiny. V těchto skupinách obvykle panuje matriarchát, což je při chovu nutné zohlednit, zejména při sestavování skupin a zavádění nových jedinců. Při návrhu a uspořádání ubikace by měl být zohledněn počet chovaných jedinců, zejména s ohledem na dostatečný počet a strategické rozmístění odpočinkových míst, vstupů a výstupů mezi vnitřním a venkovním prostorem. Tím lze minimalizovat riziko konfliktů a soupeření mezi členy skupiny. Komunikace mezi jednotlivci hraje v jejich sociálním životě klíčovou roli a neměla by být nijak omezována, přestože jejich vokalizace může někdy působit agresivně. U soupeřících skupin je však nezbytné zajistit dostatečnou vzdálenost nebo vizuální bariéry, aby se teritoriální projevy nestaly zdrojem stresu či konfliktů (Wild Welfare, 2025).

V následující kapitole je nastíněn jeden z faktorů ohrožení lemurů, který souvisí s jejich nevhodnými podmínkami chovu na Madagaskaru. Reuter a Schaefer (2016) ve

své studii analyzovali prostřednictvím internetového průzkumu (sociální sítě, webové stránky) podmínky chovu lemurů ve 25 hotelech. Z dostupných údajů vyplynulo, že zvířata byla často držena v nevyhovujících podmínkách – většina lemurů byla umístěna v příliš malých klecích, přivázána na vodítku, řetězu či laně, přičemž 81 % jedinců bylo chováno osamoceně, což je pro tyto sociálně žijící primáty značně stresující. Kromě toho dostávali nevhodnou stravu a u 53 % jedinců byl zaznamenán špatný zdravotní stav. Tato zjištění by měla poukázat na potřebu informovat a vzdělávat majitele lemurů, kteří je na Madagaskaru chovají. Je nutné, aby majitelé pochopili, jak správně pečovat o lemury v zajetí, nebo aby se od tohoto nevhodného chovu zcela upustilo.

1.6 Ochrana a ohrožení

Lemuri jsou jednou z nejohroženějších skupin savců na světě. Ze všech přibližně 107 druhů je téměř každý zařazen do některé z kategorií ohrožení. Hlavním důvodem jejich kritické situace je skutečnost, že se vyskytují pouze na Madagaskaru, což je činí extrémně zranitelnými. Mezi lety 1953 a 2014 zmizela polovina lesů na Madagaskaru a tempo ničení přírody se v posledních letech nezpomalilo. Zvláště alarmující byla situace v roce 2018, kdy země přišla o největší podíl svých primárních deštných lesů (2 %). Studie publikovaná v časopise *Nature Climate* varuje, že východní deštné lesy Madagaskaru by mohly do roku 2070 zcela zmizet (Mongabay, 2020).

Výrazný pokles populací lemurů z velké části souvisí právě s rozsáhlou devastací přírodního prostředí Madagaskaru. K ničení tamních lesů dochází především v důsledku rozšiřování zemědělské půdy, těžby dřeva a produkce dřevěného uhlí. Ztráta přirozeného habitatu má na lemury zásadní dopad, neboť se jedná o vysoce specializované živočichy, kteří jsou na svém prostředí zcela závislí. Bez něj nejsou schopni získávat potravu, nalézt úkryt ani partnery pro rozmnožování, což vede k výraznému ohrožení jejich přežití (GVI USA, 2025).

Další hrozbou pro populace lemurů je lov. Jsou loveni pro maso, které spotřebovávají spíše tamní obyvatelé, nebo jsou odchytáváni a následně prodáváni na trhu jako domácí mazlíčci. Jedna ze studií ukazovala, že mezi lety 2010-2013 bylo obchodem ohroženo na 28 000 jedinců. Mezi nejčastějšími oběťmi v zajetí byl lemur kata, vari černobílý a lemur hnědý (Reuter a Schaefer, 2017). Navzdory vzdělanosti a povědomí místních obyvatel o platných zákonech a zákazech lovu lemurů převládají

faktory, jako nepříznivé životní podmínky, zejména chudoba, špatný zdravotní stav a nedostatečná zdravotní péče, které je k této činnosti vedou. Tyto socioekonomické problémy často nutí místní obyvatelé uchýlovat se k lovu lemurů jako zdroji potravy nebo příjmu (Borgerson a kol., 2016).

K ochraně lemurů přispívá Červený seznam ohrožených druhů IUCN (The IUCN Red List of Threatened Species). Červený seznam obecně, je globální seznam ohrožených druhů rostlin a živočichů, jež pomáhá určit, které druhy potřebují největší ochranu. Slouží také k určení míst a ekosystémů, které je nutné chránit, aby se zabránilo dalšímu úbytku biodiverzity. Tento seznam pak ovlivňuje rozhodování o ochrannářských opatřeních a financování projektů na záchranu ohrožených druhů a ovlivňuje politická rozhodnutí nezbytná k ochraně (IUCN, 2025) Jedním z významných ochrannářských projektů zaměřených na záchranu lemurů je IUCN Save Our Species Lemur Initiative. Tento projekt získal více než 7,5 milionu dolarů, které byly využity na podporu ekoturismu, vytváření komunitních chráněných oblastí, monitorování populací, obnovu přirozeného prostředí a vzdělávání místních komunit (Mongabay, 2020)

Druhy jsou dle Červeného seznamu IUCN rozděleny do devíti kategorií podle stupně ohrožení: NE – Not Evaluated (nezhodnocený), DD – Data Deficient (nedostatečné údaje), LC – Least Concern (neohrožený), NT – Near Threatened (téměř ohrožený), VU – Vulnerable (zranitelný), EN – Endangered (Ohrožený), CR – Critically Endangered (kriticky ohrožený), EW – Extinct in the Wild (vyhynulý v přírodě), EX – Extinct (vyhynulý). V českých zoologických zahradách se vyskytují různé druhy lemurů s odlišným stupněm ohrožení. Mezi neohrožené druhy patří maki trpasličí. Do kategorie téměř ohrožených druhů spadá maki Goodmanův. Skupinu zranitelných druhů tvoří lemur bambusový, lemur běločelý, lemur červenavý, lemur červenobřichý, lemur hnědý, lemur rudočelý a maki tlustoocasý. Mezi ohrožené druhy se řadí lemur černý, lemur kata, lemur korunkatý, lemur límcový a maki Ganzhornův. Kriticky ohrožené druhy chované v českých zoo zahrnují lemura mongoz, lemura rákosového, lemura šedohlavého, lemura širokonosého, lemura Sclaterova, vari bělopásého, vari černobílého a vari červeného. Populace všech uvedených druhů ve volné přírodě zaznamenávají trvalý pokles (IUCN, 2025).

Tabulka 1: Přehled stupně ohrožení druhů chovaných v zoologických zahradách ČR

Druh	Vědecký název	Status na Červeném Seznamu
Lemur bambusový	<i>Haplemur occidentalis</i>	VU
Lemur běločelý	<i>Eulemur albifrons</i>	VU
Lemur černý	<i>Eulemur macaco</i>	EN
Lemur červenavý	<i>Eulemur rufus</i>	VU
Lemur červenobřichý	<i>Eulemur rubriventer</i>	VU
Lemur hnědý	<i>Eulemur fulvus</i>	VU
Lemur kata	<i>Lemur catta</i>	EN
Lemur korunkatý	<i>Eulemur coronatus</i>	EN
Lemur límcový	<i>Eulemur collaris</i>	EN
Lemur mongoz	<i>Eulemur mongoz</i>	CR
Lemur rákosový	<i>Haplemur alaotrensis</i>	CR
Lemur rudočelý	<i>Eulemur rufifrons</i>	VU
Lemur Sclaterův	<i>Eulemur flavifrons</i>	CR
Lemur šedohlavý	<i>Eulemur cinereiceps</i>	CR
Lemur širokonosý	<i>Prolmeur simus</i>	CR
Maki Ganzhornův	<i>Microcebus ganzhorni</i>	EN
Maki Goodmanův	<i>Microcebus lehilahytsara</i>	NT
Maki tlustoocasý	<i>Cheirogaleus medius</i>	VU
Maki trpasličí	<i>Microcebus murinus</i>	LC
Vari bělopásý	<i>Varecia variegata subcincta</i>	CR
Vari černobílý	<i>Varecia variegata</i>	CR
Vari červený	<i>Varecia rubra</i>	CR

Vysvětlivky: CR – kriticky ohrožený, EN – ohrožený, VU – zranitelný, LC – málo dotčený, NT – téměř ohrožený (IUCN, 2025)

Úmluva CITES (Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin) hraje též klíčovou roli v ochraně ohrožených druhů před vyhubením. Obecně omezuje obchod s jedinci ohrožených druhů, kteří byli získáni z volné přírody a zároveň kontroluje i obchod s živočichy

odchovanými v zajetí či rostlinami vypěstovanými člověkem. Jejím hlavním cílem je regulace a kontrola mezinárodního obchodu nejen s živými jedinci, ale také s jejich částmi, s výrobky z nich, například tradičními léčivy nebo exotickými pokrmami a zabránit nelegálnímu lovu. Tento obchod je důsledně monitorován prostřednictvím vývozních a dovozních povolení, známých jako permity CITES, které zajišťují, že jakýkoli přeshraniční pohyb chráněných druhů probíhá pouze za přísně stanovených podmínek. Tyto dokumenty jsou vydávány příslušnými úřady členských zemí CITES a představují nezbytnou podmínku pro legální transport chráněných druhů přes státní hranice. V případě, že by mezinárodní obchod s konkrétním druhem mohl ohrozit jeho populaci, příslušné orgány povolení k vývozu či dovozu neudělí (Ministerstvo životního prostředí ČR, 2025). Úmluva CITES je rozdělena do tří příloh podle závažnosti ohrožení. Dle dostupných informací jsou všechny druhy lemůřů zařazeny do přílohy CITES I, kam spadají druhy přímo ohrožené vyhynutím (CITES, 2025).

Zoologické zahrady se podílejí na ochraně ohrožených druhů dvěma hlavními způsoby. Prvním je ochrana ex-situ, která spočívá v chovu ohrožených druhů v lidské péči, kde je možné zajistit jejich rozmnožování. Druhou formou je ochrana in-situ, kdy zoologické zahrady aktivně podporují projekty zaměřené na ochranu těchto druhů přímo v jejich přirozeném prostředí, například prostřednictvím financování, vzdělávání místních komunit nebo účastí reintrodukčních programů (Zoo Ústí nad Labem, 2025). Nejohroženější druhy zvířat chované v evropských zoologických zahradách jsou začleněny do Evropských záchranných programů EEP (European Endangered Species Programme), které jsou schvalovány Evropskou asociací zoologických zahrad a akvárií (EAZA). Každý z těchto programů má svého koordinátora, jenž je zodpovědný za evidenci a správu údajů o počtu jedinců konkrétního druhu chovaného v lidské péči. Tyto informace jsou zaznamenávány do Mezinárodní nebo Evropské plemenné knihy. Hlavním cílem programů je vytváření stabilních chovných párů či skupin, u nichž by docházelo k odchovu nových jedinců a tím mohly být posíleny volně žijící populace těchto ohrožených druhů. Zoologické zahrady, které jsou součástí takových asociací, se zřekly komerčního obchodování se zvířaty. Místo toho si zvířata vzájemně vyměňují, darují nebo zapůjčují v rámci tzv. depozitních smluv (deponací). Přesto se na ně stále vztahuje Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES) (Zoo Brno, 2005).

2 Metodika

Na základě ročenek Unie českých a slovenských zoologických zahrad byly analyzovány údaje o počtu chovaných druhů lemurů a jejich chovatelský vývoj v zoologických zahradách České republiky v letech 1990–2023. Vzhledem k tomu, že data za roky 2015 a 2022 v ročenkách Unie českých a slovenských zoologických zahrad nebyla k dispozici, byly informace čerpány z výročních zpráv jednotlivých zoologických zahrad, které byly převážně dostupné na jejich oficiálních webových stránkách. U některých nově založených zoologických zahrad, jež v ročenkách dosud uvedeny nebyly, bylo vycházeno také výhradně z výročních zpráv. Počet chovaných jedinců byl vždy evidován k 31.12. daného roku. Rok 2024 nebyl sledován, jelikož data o chovu pro tento rok nebyla k dispozici.

Primárním zdrojem informací byly ročenky Unie českých a slovenských zoologických zahrad, na jejichž základě byly identifikovány zoologické zahrady v České republice, které se věnují chovu lemurů, a zaznamenány konkrétní druhy, jež byly v těchto zařízeních chovány. Následně došlo k vyhledání dalších zoologických zahrad v ČR, které se chovem těchto primátů zabývají, ale v ročenkách uvedeny nebyly. U každé ze sledovaných zoologických zahrad byl poté zpracován podrobný chov lemurů v průběhu zvoleného období.

Pro analýzu aktuálního stavu chovu lemurů v zoologických zahradách České republiky v roce 2025 byla využita data z mezinárodní databáze Species360, která sloužila rovněž jako hlavní zdroj informací o počtu chovaných jedinců v evropských i světových zoologických zahradách. Za účelem srovnání situace v České republice s evropským a globálním kontextem byla sestavena tabulka 3, jež umožňuje přehledné porovnání druhového zastoupení.

3 Výsledky

3.1 Chov lemurů v ČR ve sledovaném období 1990-2023

V průběhu sledovaného období od roku 1990 do roku 2023 bylo v uvedených zoologických zahradách celkově zaznamenáno 22 druhů lemurů, včetně jednoho poddruhu. Z čeledi *Lemuridae* (lemurovití denní) se jednalo o následující druhy: lemur katta (*Lemur catta*), lemur korunkatý (*Eulemur coronatus*), lemur límcový (*Eulemur collaris*), lemur mongoz (*Eulemur mongoz*), lemur rákosový (*Hapalemur alaotrensis*), lemur rudočelý (*Eulemur rufifrons*), lemur Sclaterův (*Eulemur flavifrons*), lemur šedohlavý (*Eulemur cinereiceps*), lemur širokonosý (*Prolemur simus*), vari černobílý (*Varecia variegata*), vari bělopásý (*Varecia variegata subcincta*) a vari červený (*Varecia rubra*). Z čeledi *Cheirogaleidae* (makiovití) byli zastoupeni tito zástupci: maki Ganzhornův (*Microcebus ganzhorni*), maki Goodmanův (*Microcebus lehilahytsara*), maki tlustoocasý (*Cheirogaleus medius*) a maki trpasličí (*Microcebus murinus*). Podrobný vývoj chovu těchto druhů je popsán níže. V České republice nebyl zaznamenán žádný chov zástupců z čeledi *Lepilemuridae* (lemurovití noční) ani *Indridae* (indriovití).

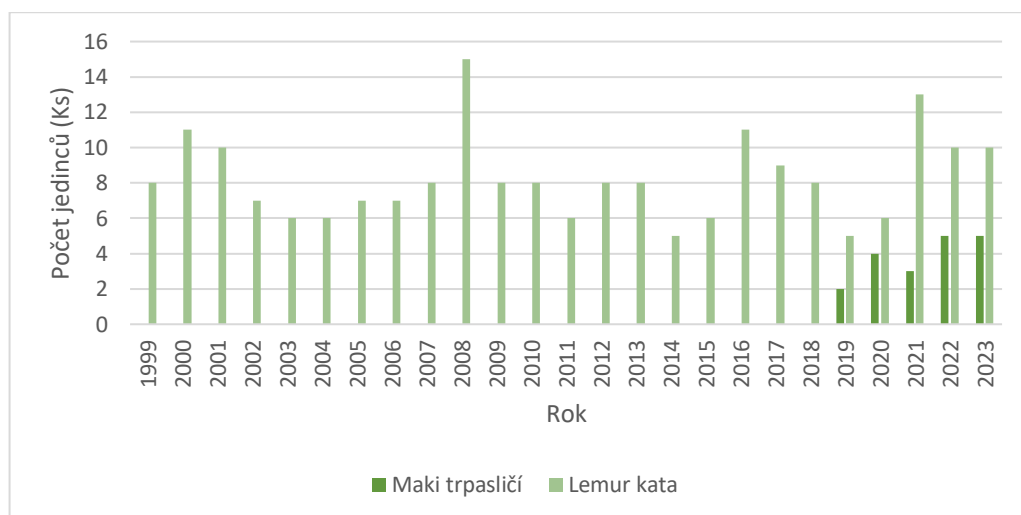
3.1.1 Jihočeská zoologická zahrada Hluboká nad Vltavou

V Zoologické zahradě Hluboká nad Vltavou se chov lemurů zaměřoval výhradně na lemury kata (*Lemur catta*) a žádný jiný druh lemura zde nebyl chován. První jedinci byli do zoo přivezeni v roce 2010, kdy byla založena chovná skupina složená ze čtyř samců a dvou samic. Od roku 2013 se podařilo dosáhnout pravidelných a úspěšných odchovů mláďat, což svědčí o vhodných podmínkách chovu i správné péči o tato zvířata. Nejvýznamnějším rokem v historii chovu byl rok 2018, kdy se narodilo rekordních sedm mláďat. Celkově se až do konce roku 2023 podařilo v zoo odchovat 21 mláďat, čímž se zahrada zařadila mezi úspěšné chovatele tohoto ikonického madagaskarského primáta.

3.1.2 Safari park Dvůr Králové

V Safari Parku Dvůr Králové byl zaznamenán chov dvou druhů lemurů: lemur kata (*Lemur catta*) a maki trpasličí (*Microcebus murinus*). Chov lemurů kata v této zoologické zahradě má dlouhou a úspěšnou historii, během níž se podařilo odchovat celkem 45 mláďat. První jedinci tohoto druhu byli do zoo dovezeni v roce 1999, kdy chov započal skupinou osmi samců. K 31. prosinci 2023 bylo ve skupině evidováno deset jedinců, konkrétně tři samci a sedm samic.

Chov maki trpasličího byl zahájen v roce 2019 chovným párem. V roce 2020 skupina čítala tři samce a jednu samici, v roce 2021 byli evidováni dva samci a jedna samice. V následujících letech 2022 a 2023 zůstala sestava beze změn – dva samci, jedna samice a dva jedinci s dosud neurčeným pohlavím. Celkově se podařilo odchovat čtyři mláďata.

Graf 1: Chov lemuru v Safari park Dvůr Králové v období 1999-2023

3.1.3 Zoo a botanický park Ostrava

Mezi lety 1990 a 2023 bylo v Zoologické zahradě Ostrava chováno celkem 11 druhů lemuru, z nichž mnohé patří mezi kriticky ohrožené a někteří se v jiných zoologických zahradách vyskytují pouze výjimečně. U některých druhů, jako je lemur černý (*Eulemur macaco*), lemur běločelý (*Eulemur albifrons*), vari červený (*Varecia rubra*) a lemur šedohlavý (*Eulemur cinereiceps*), se odchov mláďat nepodařil. Naopak úspěšná reprodukce byla zaznamenána u lemura kata (*Lemur catta*), lemura červenobřichého (*Eulemur rubriventer*), vari černobílého (*Varecia variegata*), vzácného lemura mongoz (*Eulemur mongoz*), lemura korunkatého (*Eulemur coronatus*) a lemura Sclaterova (*Eulemur flavifrons*), což představovalo významný chovatelský úspěch. V roce 2023 zoo přivítala vzácného lemura širokonosého (*Prolemur simus*), který dosud nebyl chován v žádné jiné zoologické zahradě v České republice. Příchozí skupinu tvořil jeden samec a dvě samice.

Nejdelší historii chovu měl v ostravské zoo lemur kata, který zde byl chován od roku 1990 až do roku 2023. Na konci sledovaného období zde žila patnáctičlenná skupina. Do roku 2009 se podařilo odchovat 41 mláďat, avšak od roku 2012 byli chováni pouze samci a k dalším odchovům tudíž nedošlo.

V roce 1991 byl do zoo přivezen pár vari černobílých a mezi lety 2000 a 2002 došlo k odchovu pěti mláďat. Od roku 2003 byli chováni výhradně samci, jejichž počet se v průběhu let měnil a na konci roku 2023 zde zůstali pouze dva jedinci.

V roce 2002 zoo přivítala tři samce vari červeného. Mezi lety 2003 a 2004 zde žila čtyřčlenná skupina a poté od roku 2005 do roku 2023 v zoo byli chováni pouze dva samci.

Chov lemura černého byl zahájen v roce 2002 příchodem samce. V roce 2008 byla ke třem samcům přidána samice, avšak až do roku 2023 se nepodařilo odchovat žádné mládě. Na konci roku 2023 zde zůstal chovný pár.

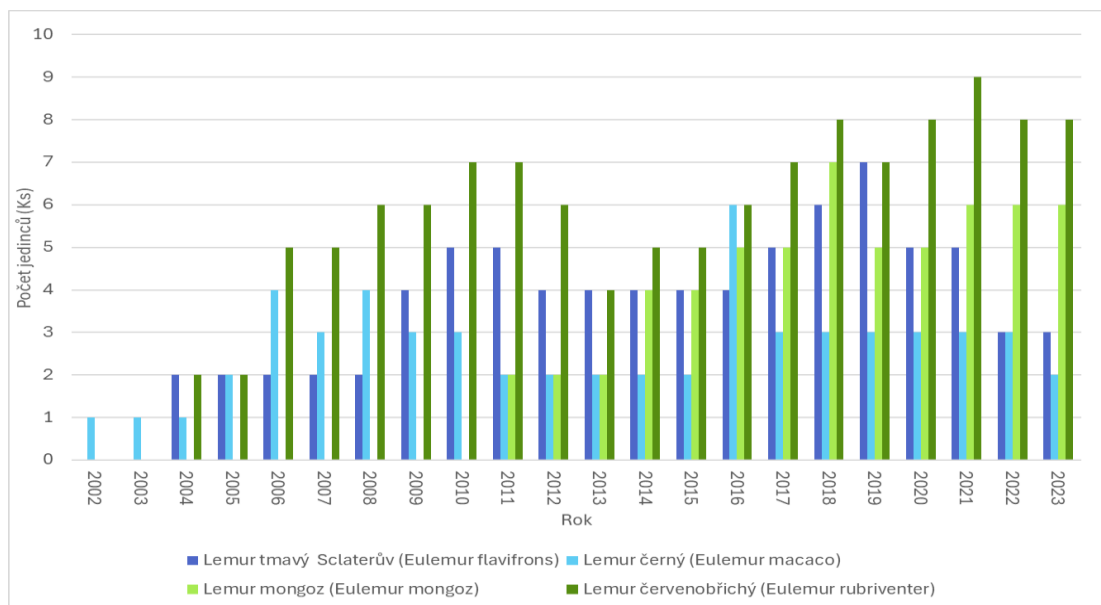
V roce 2004 získala zoo kriticky ohrožený pár lemurů Sclaterových, u nichž došlo k několika úspěšným odchovům – do roku 2023 se narodila čtyři mláďata. Tento chovatelský úspěch byl pro ostravskou zoo mimořádně významný. Na konci roku 2023 zde byli chováni dva samci a jedna samice.

V roce 2004 byli také do zoo přivezeni dva samci lemura červenobřichého, jejichž skupina se do roku 2023 rozrostla na čtyři samce a čtyři samice. Od roku 2006 docházelo k pravidelným odchovům a celkově zde bylo narozeno 13 mláďat.

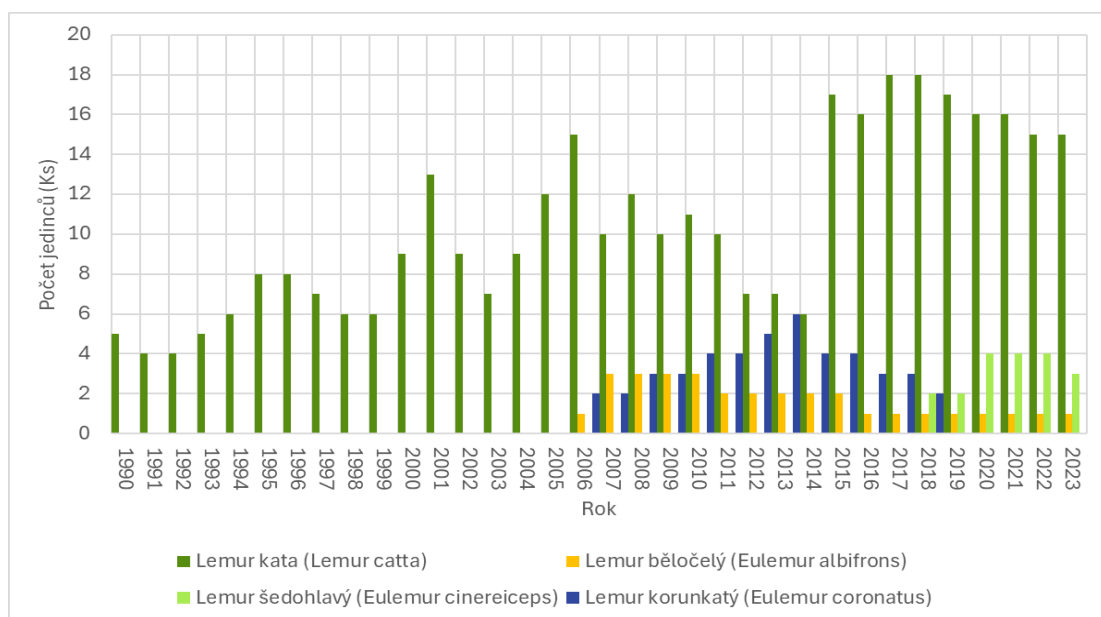
Od roku 2006 do roku 2023 byli v zoo chováni pouze samci lemura běločelého a z tohoto důvodu k odchovu mláďat nedošlo. Ke konci roku 2023 byl v zoo evidován jeden samec.

Roku 2006 byl do zoo také přivezen pár lemurů korunkatých, kteří zde byli chováni do roku 2018. Během této doby se podařilo úspěšně odchovat čtyři mláďata. V roce 2011 do zoo dorazili dva samci lemura mongoz, k nimž v roce 2014 přibyl další samec a jedna samice. První mládě tohoto vzácného druhu se narodilo v roce 2017 a do roku 2023 se zde podařilo odchovat celkem pět mláďat. Na konci roku 2023 zde žili čtyři samci a dvě samice.

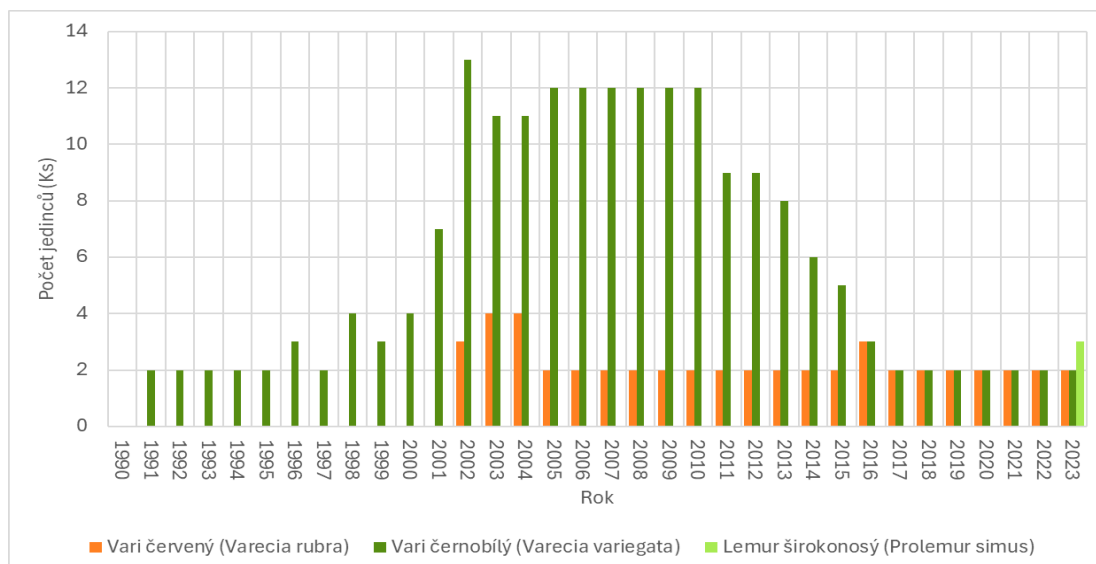
V letech 2018 a 2019 byli v zoo chováni dva samci lemura šedohlavého a do roku 2022 zde žila skupina složená ze tří samců a jedné samice. Ke konci roku 2023 zde zůstali pouze dva samci a jedna samice. Během této doby se nepodařilo odchovat žádné mládě.

Graf 2: Chované druhy rodu *Eulemur* v Zoo Ostrava v období 2002-2023

Graf 3: Chované druhy rodu *Eulemur* a *Lemur* v Zoo Ostrava v období 1990-2023

Graf 4: Chované druhy rodu *Varecia* a *Prolemur* v Zoo Ostrava v období 1990-2023

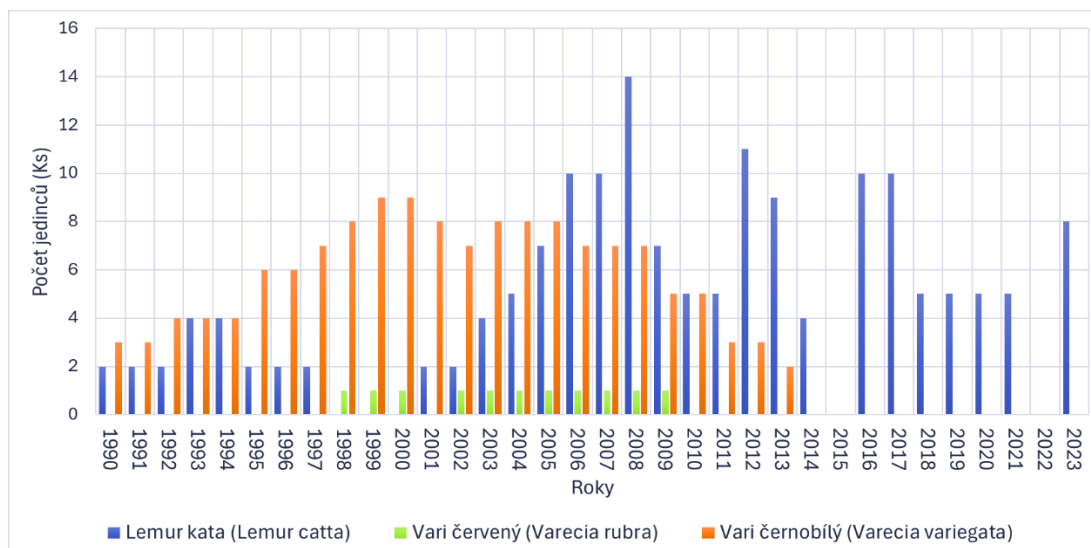
3.1.4 Zoo a zámek Zlín-Lešná

Ve Zlínské zoologické zahradě byl zaznamenán chov lemura kata (*Lemur catta*), vari černobílého (*Varecia variegata*) a vari červeného (*Varecia rubra*). Pro tuto zoo však chybí dostupné informace za roky 2015 a 2022.

Vari červený byl v zoo chován v období 1998–2009, přičemž v roce 2001 zde nebyl evidován žádný jedinec. Po většinu času byl chován pouze samec, který měl v roce 1999 krátkodobě společnost jedné samice. K reprodukci tohoto druhu v zoo nedošlo.

V roce 1990 byli v zoo chováni tři jedinci vari černobílého – jeden samec a dvě samice. Tento druh zde byl chován nepřetržitě až do roku 2013, kdy na konci roku zůstaly v zoo pouze dvě samice. Během tohoto období docházelo k úspěšné reprodukci a podařilo se odchovat celkem 12 mláďat.

V roce 1990 byl v zoo také chován pár lemura kata. Počet jedinců se v průběhu let mírně měnil, avšak v roce 1997 byl chov přerušen. K jeho obnovení došlo v roce 2001 s novým chovným párem, který se stal základem úspěšného odchovu v následujících letech. Až do roku 2023 docházelo k pravidelným přírůstkům mláďat, kterých bylo konkrétně 46 (bez započtených roků 2015 a 2022). K poslednímu dni roku 2023 zoo evidovala pět samic a tři samce.

Graf 5: Chované druhy lemurů v Zoo Zlín-Lešná v období 1990-2023

3.1.5 Zoo Brno

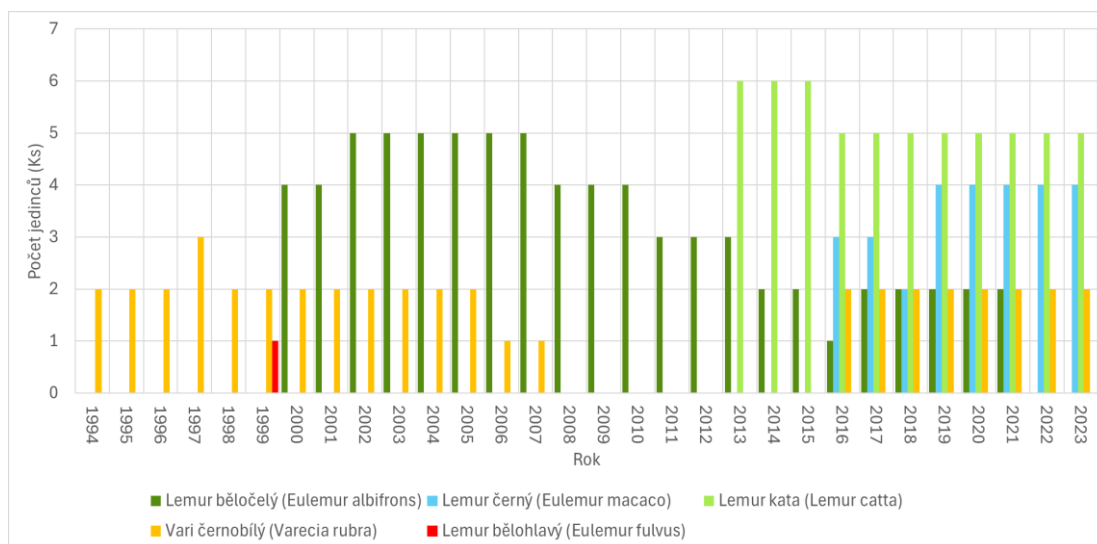
V zoologické zahradě byl sledován vývoj chovu následujících druhů lemurů: vari černobílý (*Varecia variegata*), lemur kata (*Lemur catta*), lemur černý (*Eulemur macaco*) a lemur běločelý (*Eulemur albifrons*). V roce 1999 byl také zaznamenán výskyt druhu *Eulemur fulvus*, který je v odborné literatuře či v zoologických institucích označován jako lemur bělohlavý nebo lemur hnědý. Vzhledem k takové nejednotné terminologii bude v této práci používán název lemur hnědý nebo název odpovídající zdroji, ze kterého dané informace pocházejí.

Lemur běločelý se v zoologické zahradě poprvé objevil v roce 2000, kdy byla dovezena skupina tří samců a jedné samice. Tento druh zde byl chován až do roku 2021, kdy ke konci roku zůstali pouze jeden samec a jedna samice. Během více než dvacetiletého chovu však nedošlo k odchovu mláďat.

V roce 2016 zoologická zahrada přivítala novou skupinu lemurů černých, která se skládala ze samce, samice a jednoho jedince s dosud neurčeným pohlavím. Již o rok později se podařilo odchovat první mláďe, na což v roce 2019 navázal úspěšný odchov dalších dvou mláďat. K 31. prosinci 2023 chovala zoo celkem čtyři jedince, konkrétně jednoho samce a tři samice. Z uvedených druhů chovaných v brněnské zoologické zahradě byl lemur černý jediným, u něhož se podařilo úspěšně odchovat mláďata.

V roce 2013 byla do zoologické zahrady dovezena skupina šesti samců lemura kata. V roce 2016 došlo k odchodu jednoho jedince, čímž se skupina zredukovala na pět samců a v tomto složení setrvala až do roku 2023.

Vari černobílý se poprvé objevil v zoo v roce 1994 a stal se tak druhem s nejdelší historií chovu v této zoologické zahradě. S výjimkou let 1997, 2004, 2006 a 2007 byl do roku 2008 chován v páru. Po následném přerušení chovu došlo v roce 2016 k jeho obnovení příchodem dvou samic, které v této sestavě setrvaly až do roku 2022. V roce 2023 pak byl sestaven nový chovný pár.

Graf 6: Chované druhy lemurů v Zoo Brno v období 1994-2023

3.1.6 Zoo Děčín

V Děčínské zoologické zahradě byl zaznamenán chov dvou druhů: lemur hnědý (*Eulemur fulvus*) a vari červený (*Varecia rubra*). V roce 2017 byl od soukromého chovatele do Zoo Děčín importován pár lemurů hnědých, který dočasně obsadil expozici před příchodem nového druhu. Po krátkodobém pobytu byl tento pár v roce 2018 opět navrácen původnímu majiteli.

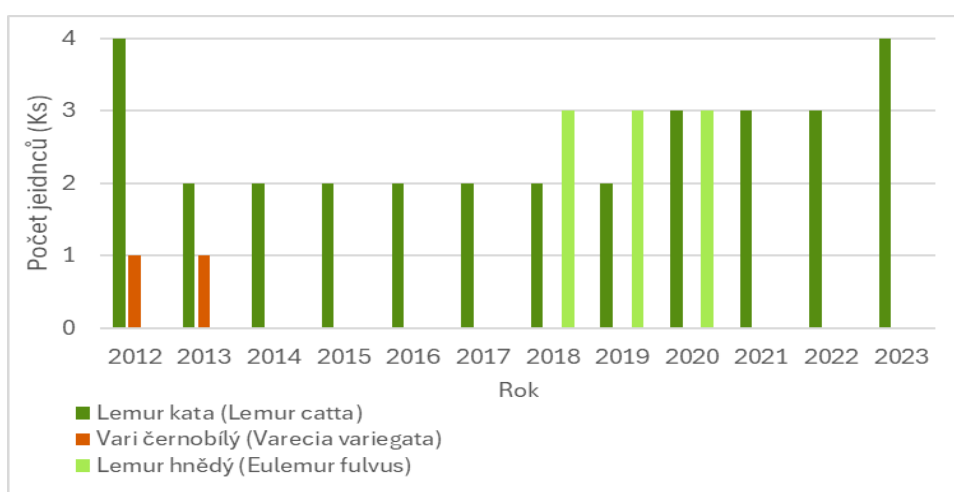
Od roku 2014 do roku 2018 byli v zoo chováni dva samci vari červeného. V roce 2019 byl jeden z nich přemístěn k soukromému chovateli a k druhému byla ze Zoo Wrocław dovezena samice, čímž vznikl chovný pár. Tento pár úspěšně odchovával dvě mláďata, takže v roce 2020 skupinu tvořili dva samci a dvě samice. V roce 2021 došlo k dalšímu úspěšnému odchovu dvou mláďat a do roku 2023 zůstala v zoo stabilní skupina čítající čtyři samce a dvě samice.

3.1.7 Zoo Dvůrec

V roce 2012 získala Zoo Dvůrec dva samce a dvě samice lemura kata (*Lemur catta*). V následujícím roce se jejich počet snížil na polovinu, a tedy do konce roku 2017 byli

chování pouze v páru. Od roku 2018 zůstali v chovu pouze samci, ke kterým byla v roce 2022 přidána jedna samice. Následujícího roku se podařilo odchovat jedno mládě. Ke konci roku 2023 tak stav jedinců činil tři samce a jednu samici.

V letech 2012 a 2013 byl v Zoo Dvorec chován jeden samec vari černobílého (*Varecia variegata*), avšak od roku 2014 již nejsou o chovu tohoto druhu žádné záznamy. V období od roku 2018 do roku 2020 zoo chovala menší skupinu lemuru hnědých (*Eulemur fulvus*), která zahrnovala jednoho samce a dvě samice. U této skupiny však nedošlo k odchovu žádných mláďat. Krátce v roce 2014 se v zoo vyskytl lemur běločelý (*Eulemur albifrons*), ale tento druh zde nebyl nadále chován.

Graf 7: Chované druhy lemuru v Zoo Dvorec v období 2012-2023

3.1.8 Zoo Hodonín

V Hodonínské Zoo byly zaznamenány tyto druhy lemuru: lemur černý (*Eulemur macaco*), lemur běločelý (*Eulemur albifrons*), vari černobílý (*Varecia variegata*) a vari červený (*Varecia rubra*)

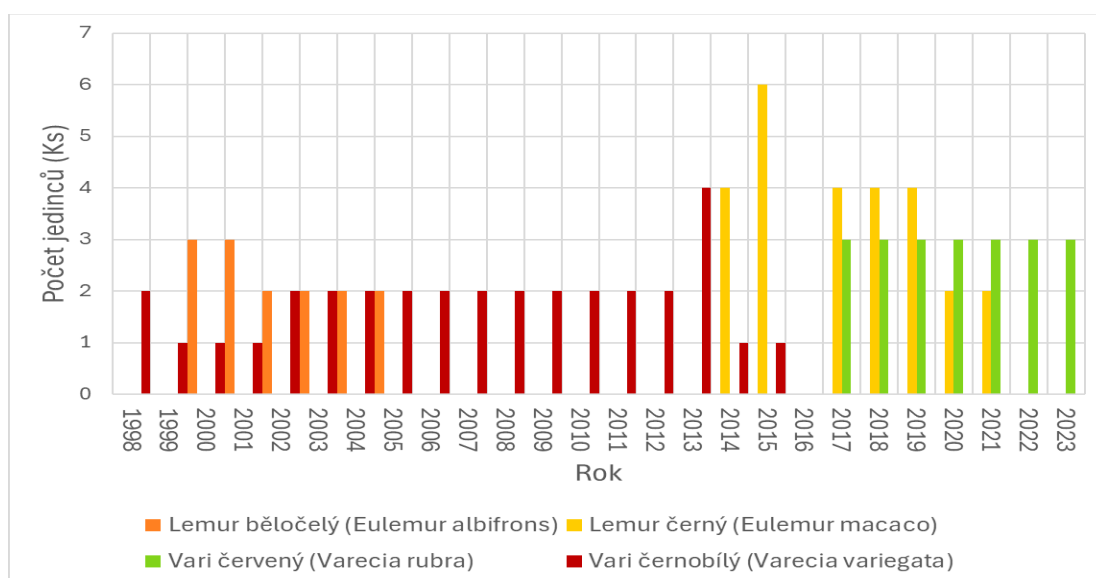
V roce 2000 byli do Zoo Hodonín dovezeni dva samci a jedna samice lemura běločelého, kteří setrvali ve stejné sestavě i v následujícím roce. Od roku 2002 do roku 2005 zůstal v zoo pouze chovný pár, ale odchovat mláďata se nepodařilo. O dalším pokračování chovu tohoto druhu již nejsou dostupné žádné záznamy.

V roce 2014 byla do zoo dovezena skupina lemuru černých, složená z jednoho samce a tří samic. Již v následujícím roce došlo k úspěšnému odchovu dvou mláďat, na který v roce 2016 navázal další odchov jednoho mláděte. Poté skupina zoo opustila. V roce 2017 dorazila do zoo nová skupina pocházející ze Zoo Ostrava, opět tvořená

jedním samcem a třemi samicemi. V tomto složení zůstala v zoo až do roku 2019. V roce 2020 byly dvě samice přesunuty do vídeňské zoo, a tak do roku 2021 v zoo setrval pouze chovný pár. Chov lemů černých byl ukončen v roce 2022, kdy byli zbývající jedinci převezeni do Zoo Zürich a za jejich éru byly odchovány tři mláďata.

V letech 2017 až 2023 zde byli chováni tři samci vari červeného. Vzhledem k tomu, že do skupiny nebyla zařazena samice, nedošlo v tomto období k žádnému odchovu tohoto druhu.

Chov vari černobílého započal v roce 1998 příchodem chovného páru. V letech 1999 až 2001 byl v zoo chován pouze samec, poté byl pár znovu sestaven a v tomto složení setrval až do roku 2012. V roce 2013 byla skupina rozšířena o dva samce, avšak následující rok došlo k úhynu jednoho z nich a zbývající dva samci byli přemístěni do jiné instituce. V roce 2016 uhynula poslední samice, čímž byl chov vari černobílého v Hodonínské Zoo ukončen.

Graf 8: Chované druhy lemů v Zoo Hodonín v období 1998-2023

3.1.9 Zoo Chleby

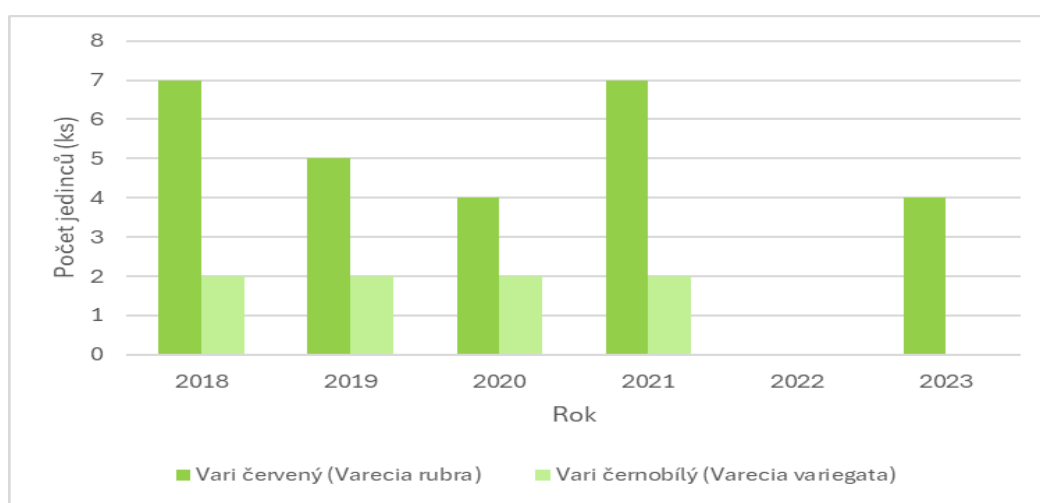
V Zoologické zahradě Chleby byli chováni dva druhy lemů: lemur kata (*Lemur catta*) a vari černobílý (*Varecia variegata*). Údaje o počtu či odchovu jedinců pro rok 2022 nebyl k dispozici.

První záznam chovu lemů kata byl v roce 2018, zastoupen čtyřmi samci a třemi samicemi. V následujících letech došlo k postupnému poklesu jejich počtu – v roce 2019 byli evidováni tři samci a dvě samice, v roce 2020 dva samci a dvě samice. V roce 2021 byla v této skupině zaznamenána úspěšná reprodukce, kdy se ve skupině

tří samců a dvou samic narodilo jedno mládě. V roce 2023 došlo v chovu k několika změnám – bylo zaznamenáno narození dvou mláďat, ale zároveň došlo i k odchodům některých jedinců. Na konci roku tak v zoologické zahradě zůstala skupina složená z jednoho samce a tří samic.

Chov vari černobílého byl zahájen rovněž v roce 2018 s jedním samcem a jednou samicí. Na základě výročních zpráv zoo zůstal tento chovný pár v zahradě nepřetržitě až do roku 2021.

Na začátku roku 2023 byl v Zoologické zahradě Chleby evidován chovný pár lemura límcového (*Eulemur collaris*). Nicméně ještě v téže roce došlo k jeho odchodu ze zoo.

Graf 9: Chované druhy lemurů v Zoo Chleby v letech 2018-2023

3.1.10 Zoo Jihlava

Při hodnocení chovu v Zoo Jihlava je nutné zmínit, že pro rok 2022 nebyla k dispozici přesná data o počtu chovaných a odchovaných jedinců a pro rok 2015 chyběla úplně.

Celkem bylo zaznamenáno 12 druhů lemurů: vari černobílý (*Varecia variegata*), vari červený (*Varecia rubra*), lemur kata (*Lemur catta*), lemur bambusový (*Hapalemur occidentalis*), lemur rudočelý (*Eulemur rufifrons*), lemur černý (*Eulemur macaco*), lemur límcový (*Eulemur collaris*), maki trpasličí (*Microcebus murinus*), maki Goodmanův (*Microcebus lehilahytsara*), maki Ganzhornův (*Microcebus ganzhorni*). Mezi druhy, které se v zoo vyskytly pouze v jednom roce a dále chovány nebyly, patřil maki tlustoocasý (*Cheirogaleus medius*) a lemur červenavý (*Eulemur rufus*).

Chov lemura rudočelého byl zaznamenán nepřetržitě od roku 1990 do roku 2023, s výjimkou roku 2017. Na konci tohoto období zůstala v zoo skupina dvou samců a tří samic. K prvnímu odchovu došlo již v roce 1990 a celkem se podařilo odchovat 22 mláďat.

V roce 1992 byla do zoo dovezena čtyřčlenná skupina lemurů kata, jejichž chov pokračoval až do roku 2023. Na konci tohoto období v zoo zůstali čtyři samci, čtyři samice a čtyři jedinci s dosud neurčeným pohlavím. První odchov byl zaznamenán v roce 1993 a celkem se podařilo odchovat přibližně 75 mláďat. Kvůli neúplným údajům pro rok 2022 však není přesný počet mláďat znám.

V roce 1996 zoo získala pár vari černobílých. V roce 2008 došlo k úspěšnému odchovu jednoho mláděte, poté však byl chov tohoto druhu ukončen. Rok po příchodu vari černobílého byla do zoo přivezena také chovná dvojice vari červených. Tento druh se rozmnožil v letech 2000, 2012 a 2014, přičemž v každém z těchto let se narodilo jedno mládě. Celkem tedy byla odchována tři mláďata. Chov vari červeného byl po roce 2022 ukončen.

Lemur černý byl v zoo chován v letech 2003 až 2023. Na konci tohoto období zde žili dva samci a jedna samice. Tento druh se v zoo úspěšně rozmnožoval a bylo odchováno celkem 10 mláďat.

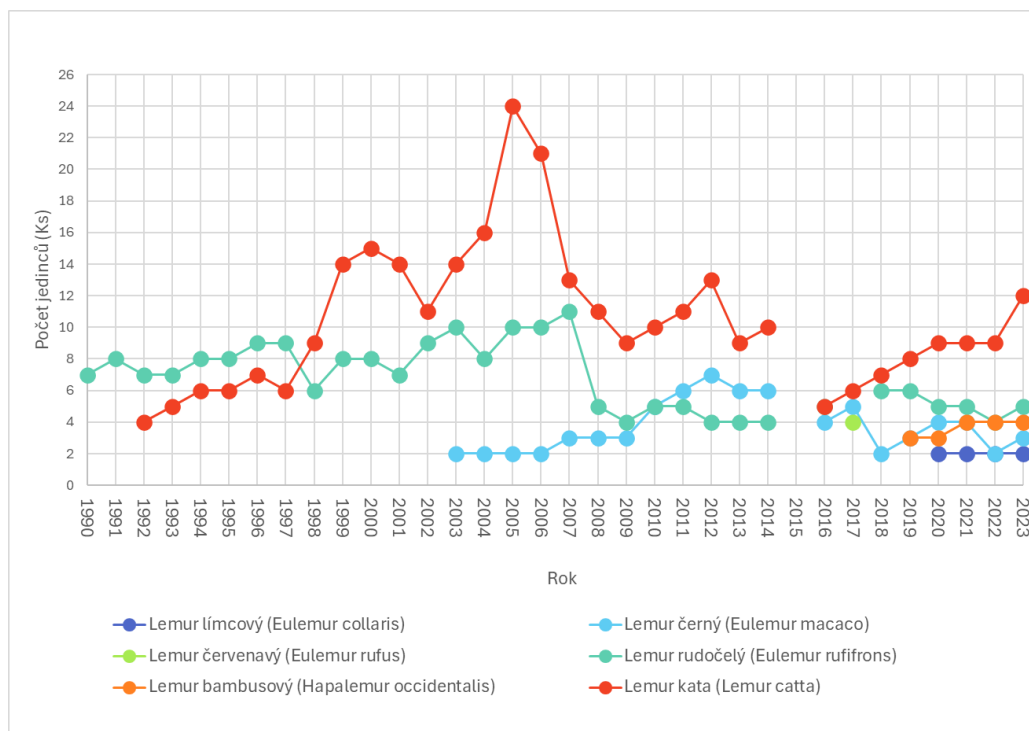
Maki trpasličí byl v zoo chován mezi lety 2006 a 2016. Během tohoto období docházelo k pravidelnému odchovu mláďat a dohromady se narodilo 19 jedinců.

V roce 2017 získala zoo desetičlennou skupinu maki Ganzhornova. Tento druh byl v zoo chován do roku 2022, avšak k odchovu mláďat zde nedošlo.

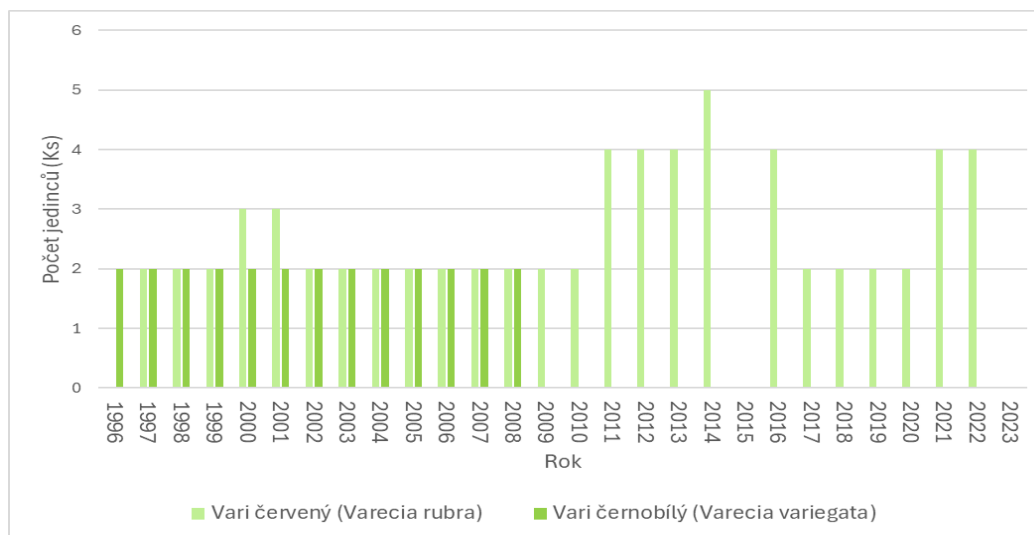
Rok po příchodu maki Ganzhornova byla do zoo přivezena čtyřčlenná skupina maki Goodmanova. V roce 2022 zde došlo k odchovu mláďat, avšak dostupné údaje pro tento rok nejsou zcela přesné, jak již bylo zmíněno. Podle dostupných informací se narodily dvě samice a šest mláďat s neurčeným pohlavím. Současně došlo k úhynu čtyř jedinců s neznámým pohlavím a dvou samic, u kterých není jasné, zda šlo o narozená mláďata nebo dospělé samice. Na konci roku 2023 bylo v zoo evidováno pět samců a pět samic.

V roce 2019 byla do zoo přivezena skupina tří samců lemura bambusového. V roce 2021 k nim byla přidána samice, avšak k odchovu mláďat nedošlo. Na konci roku 2023 byli v zoo stále chováni tři samci a jedna samice.

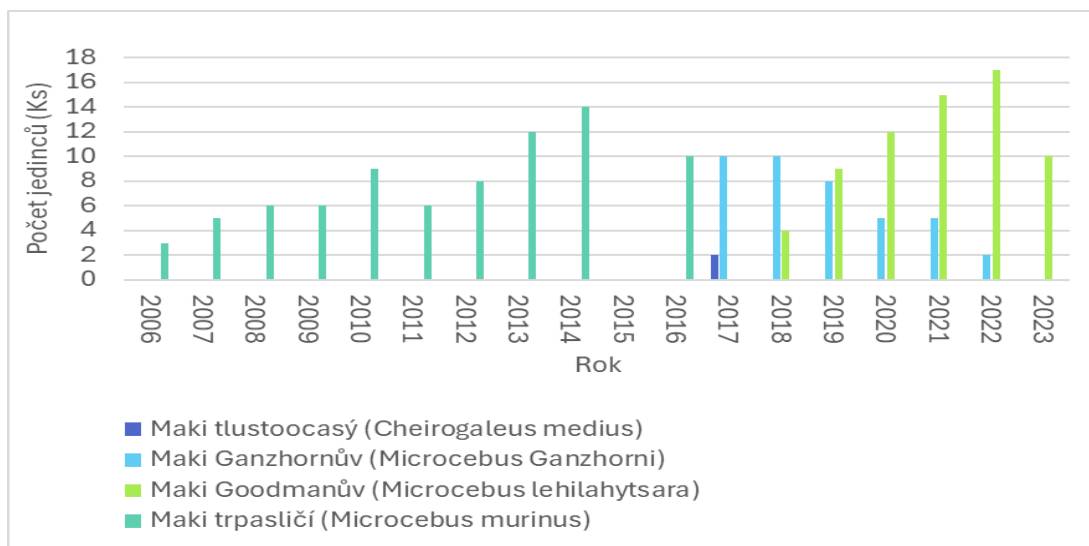
Nejnověji chovaným druhem byl lemur límcový, který byl do zoo přivezen v roce 2020. K poslednímu dni roku 2023 zde zůstal původní počet – jeden samec a jedna samice, a k odchovu mláďat nedošlo.

Graf 10: Chované druhy rodu *Eulemur*, *Prolemur* a *Lemur* v Zoo Jihlava v období 1990-2023

Graf 11: Chované druhy rodu *Varecia* v Zoo Jihlava v období 1996-2023

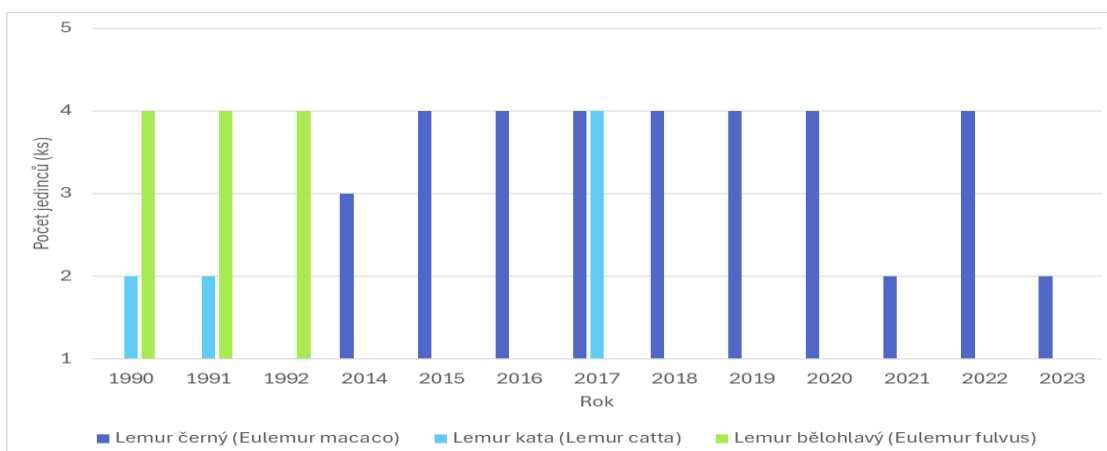
Graf 12: Chované druhy čeledi *Cheirogaleidae* v Zoo Jihlava v období 2006-2023

3.1.11 Zoo Liberec

V roce 1990 byl v zoo chován pár lemuru kata (*Lemur catta*), který však v roce 1992 zoologickou zahradu opustil. Tento druh se do zoo krátce vrátil v roce 2017 ve složení dvou samců a dvou samic, ale rok na to skupina opět odešla.

Taktéž v roce 1990 byla v zoo chována skupina lemuru bělohlavých (*Eulemur fulvus*) tvořena jedním samcem a třemi samicemi. Skupina v zoo setrvala do roku 1993, přičemž se během této krátké doby podařilo úspěšně odchovat dvě mláďata.

Nejdelší souvislý chov lemuru v této zoo byl zaznamenán u lemura černého (*Eulemur macaco*). První jedinci, tři samci, byli dovezeni v roce 2014. Po většinu let zde byla chována čtyřčlenná samčí skupina, s výjimkou roku 2021, kdy v zoo zůstali pouze dva samci. Ke konci roku 2023 byl v zoo evidován jen chovný pár.

Graf 13: Chované druhy lemuru v Zoo Liberec v letech 1990-2023

3.1.12 Zoo Na Hrádečku

Zoologická zahrada Na Hrádečku zahájila chov lemurů v roce 2017 příchodem samce a dvou samic lemura katy (*Lemur catta*) a páru lemurů rudočelých (*Eulemur rufifrons*). Zatímco pár lemurů rudočelých zůstal ve stejné sestavě až do roku 2023, počet jedinců lemura katy se snížil v roce 2021 na dvě samice a v roce 2023 již tento druh v zoo chován nebyl. V dostupných záznamech nejsou uvedeny žádné informace o úspěšném odchovu.

3.1.13 Zoo Olomouc

V Olomoucké zoologické zahradě byly zaznamenány následující druhy lemurů: vari černobílý (*Varecia variegata*), maki trpasličí (*Microcebus murinus*), lemur kata (*Lemur catta*), lemur běločelý (*Eulemur albifrons*), lemur černý (*Eulemur macaco*) a lemur bělohlavý/hnědý (*Eulemur fulvus*). Všechny zmíněné druhy byly v zoo úspěšně odchováány. V roce 2013 zde byl zaznamenán i vari červený (*Varecia rubra*), ovšem ihned v témže roce odešel.

V roce 1990 byli v zoo chováni dva jedinci vari černobílého – samec a samice. První úspěšný odchov se podařil v roce 1998, kdy se narodilo jedno mládě. Od té doby se během jejich chovu v této zoo narodilo celkem 23 mlád'at. K poslednímu dni roku 2023 zde zůstávali dva samci a jedna samice.

V roce 1990 byl v zoo chován samec lemura kata, ke kterému se do roku 1992 připojila samice a poté byl chov přerušen. V roce 2002 dorazila do zoo skupina šesti samců, avšak ještě tentýž rok zoo opustili. Chov byl následně obnoven až v roce 2012 a od té doby se podařilo odchovat celkem 34 mlád'at. Na konci roku 2023 bylo v zoo chováno sedm samic.

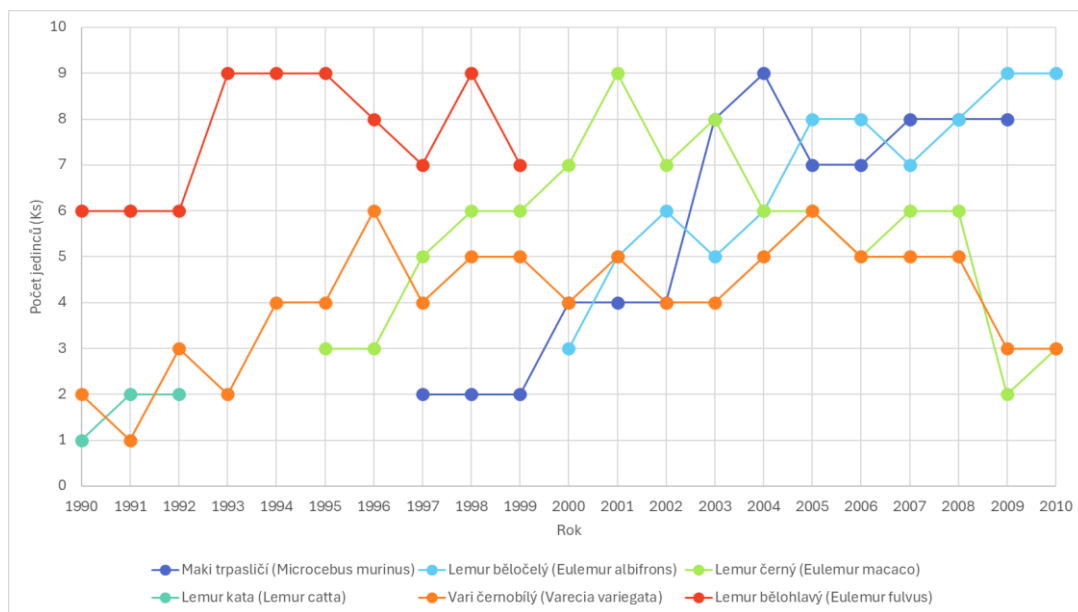
V roce 1990 byla dále v zoo evidována šestičlenná skupina lemurů bělohlavých, složená ze tří samců a tří samic. Chov této skupiny byl úspěšný, s poměrně pravidelnými odchovy, během nichž se do roku 1998 narodilo celkem 11 mlád'at. Na konci roku 1999 populace čítala sedm jedinců a následně byl chov tohoto druhu ukončen.

V roce 1995 zoo přivítala chovný pár lemurů černých, kterému se ještě v témže roce narodila dvě mlád'ata. Během let se tento druh v zoo úspěšně rozmnožoval a do konce roku 2023 zde bylo odchováno celkem 24 mlád'at. K poslednímu dni roku 2023 byla v zoo opět chována pouze dvojice lemurů.

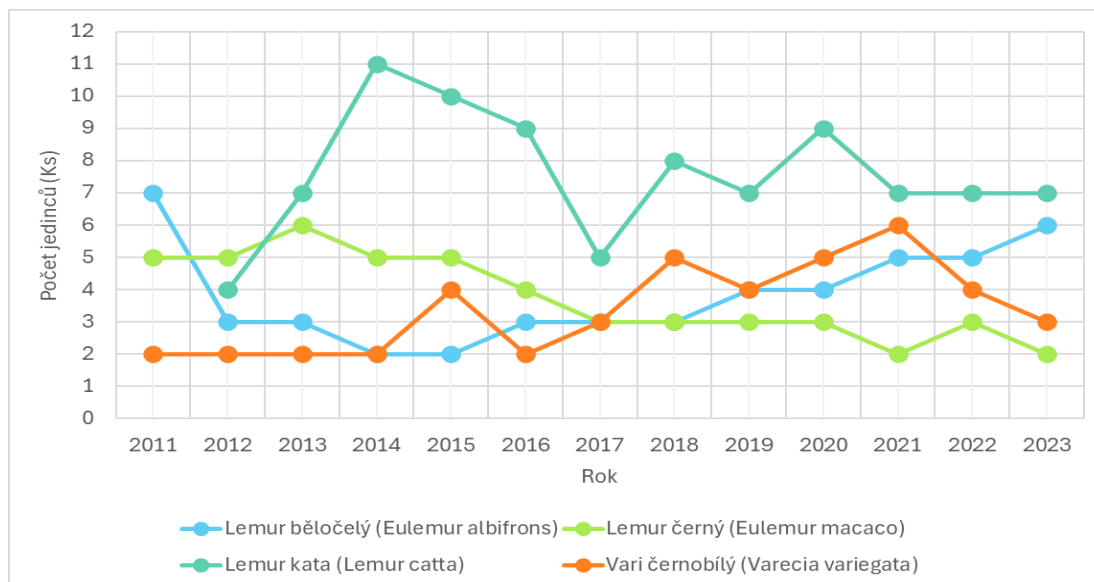
V letech 1997 až 2009 byli v zoo chováni zástupci maki trpasličího. Chov byl zahájen příchodem chovného páru a na konci roku 2009 zde zůstala skupina osmi

samců. Od roku 2003 docházelo k úspěšným odchovům a celkem se podařilo odchovat 17 mláďat.

V roce 2000 zoo přivítala skupinu lemurů běločelých, složenou z jednoho samce a dvou samic. Již o rok později došlo k prvnímu úspěšnému odchovu dvou mláďat, přičemž do roku 2023 se zde narodilo celkem 20 jedinců. K poslednímu dni roku 2023 činil stav populace tři samce a tři samice.

Graf 14: Chované druhy lemurů v Zoo Olomouc v období 1990-2010

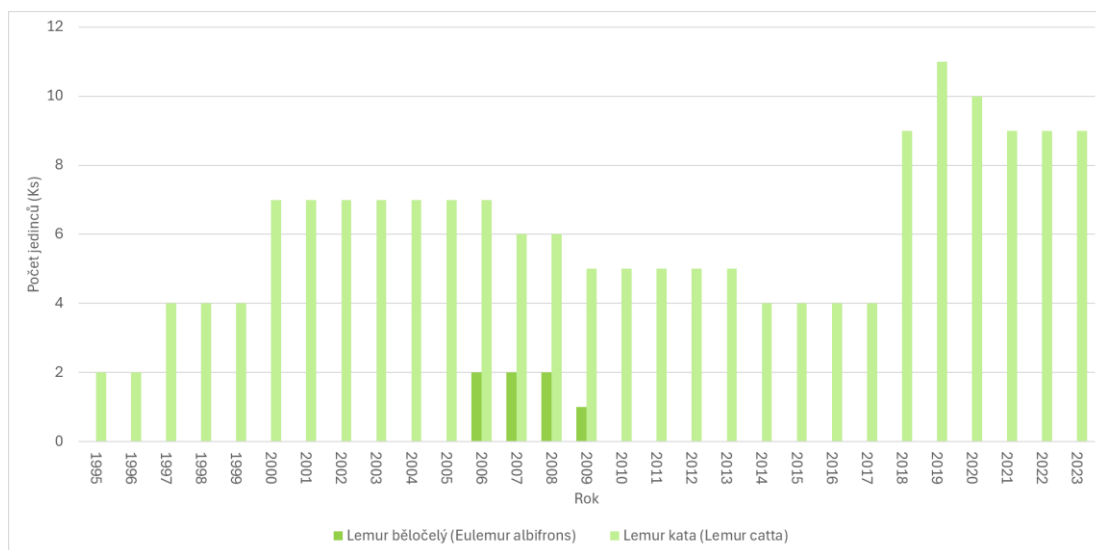
Graf 15: Chované druhy lemurů v Zoo Olomouc v období 2011-2023

3.1.14 Zoo Park Vyškov

V Zoo Parku Vyškov byl evidován chov dvou druhů lemurů: lemur kata (*Lemur catta*) a lemur běločelý (*Eulemur albifrons*). V žádném z těchto případů však nedošlo k odchovu mláďat.

Chov lemura běločelého byl zahájen v roce 2006 příchodem chovného páru. V roce 2009 však došlo k úhynu samice v důsledku cystické degenerace ledvin a v roce 2010 byl jediný zbývající samec přemístěn do jiné instituce. Tím byl chov tohoto druhu v Zoo Parku Vyškov ukončen.

Lemur kata má v této zoo poměrně dlouhou historii. Chov byl zahájen v roce 1995 chovným párem. V roce 1997 však došlo k úhynu samice a k příchodu tří samců. Od té doby až do roku 2023 byla v zoo chována výhradně skupina samců, jejichž počet se v průběhu let měnil v důsledku příchodů, odchodů ale také úhynů jednotlivých jedinců. Největšího početního stavu dosáhla skupina v roce 2019, kdy čítala celkem jedenáct samců.

Graf 16: Chované druhy lemurů v Zoo Park Vyškov v období 1995-2023

3.1.15 Zoo Ústí nad Labem

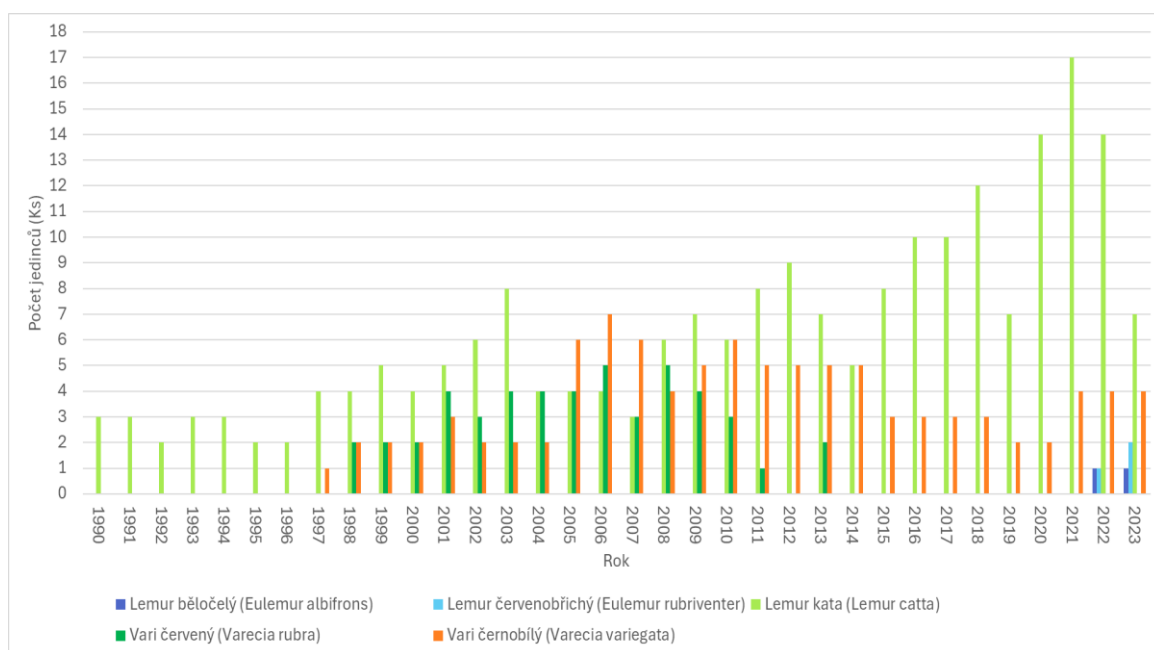
V zoologické zahradě Ústí nad Labem byl zaznamenán chov těchto druhů: lemur kata (*Lemur catta*), lemur běločelý (*Eulemur albifrons*), lemur červenobřichý (*Eulemur rubriventer*), vari červený (*Varecia rubra*) a vari černobílý (*Varecia variegata*).

V roce 1990 byla skupina lemuru kata tvořena dvěma samci a jednou samicí. V roce 1997 proběhl pokus o umělý odchov dvou mláďat, který však nebyl úspěšný. První úspěšně odchované mládě, v pozorovaném období od roku 1990-2021, se narodilo v

roce 1999. Od té doby až do roku 2023 se dle dostupných informací podařilo odchovat celkem 50 mlád'at. K datu 31. 12. 2023 činil stav chovaných jedinců sedm samců.

Chov vari červeného byl zahájen v roce 1998 dovozem chovného páru. Během období chovu se podařilo odchovat celkem 15 mlád'at. V roce 2012 byl poslední samec převezen do Zoo La Fleche, čímž byl chov tohoto druhu ukončen. V roce 2013 se v zoo krátce objevili dva samci, avšak ještě v témže roce ji opustili.

V roce 2022 byl do zoo dovezen samec lemura běločelého a samec lemura červenobřichého, který k sobě v následujícím roce získal dalšího jedince svého druhu. Společně se sedmi lemury katy pak v roce 2023 tvořili expoziční skupinu.

Graf 17: Chované druhy lemurů v Zoo Ústí nad Labem v období 1990-2023

3.1.16 Zoologická a botanická zahrada města Plzně

V Plzeňské zoologické zahradě bylo ve sledovaném období chováno 17 druhů lemurů, což svědčí o jejím významném úspěchu v chovu těchto primátů. Tento fakt podtrhuje i skutečnost, že u 13 druhů došlo k úspěšnému odchovu mlád'at.

Od roku 1990 do roku 2023 byl v zoologické zahradě nepřetržitě chován lemur hnědý (*Eulemur fulvus*). Během tohoto období se podařilo odchovat tři mlád'ata, přičemž k prvnímu odchovu došlo až v roce 2018. Ke konci roku 2023 zde byli evidováni jeden samec, jedna samice a jedno mládě.

V letech 2000 až 2017 byl v zoo chován maki trpasličí (*Microcebus murinus*), u něhož rovněž proběhl úspěšný odchov. První mládě se narodilo v roce 2001 a celkem bylo odchováno 31 mlád'at. Od roku 2000 zoo také chovala vari černobílého (*Varecia*

variegata), který zde setrval až do roku 2022. Během tohoto období se narodila čtyři mláďata, a to v letech 2001 a 2002.

Dalším významným druhem byl lemur kata (*Lemur catta*), dovezený do zoo v roce 2001 v počtu šesti samců. Tento druh byl chován až do roku 2023, kdy zoo disponovala jedním samcem a šesti samicemi. Od roku 2004 se tento druh úspěšně rozmnožoval, což vedlo k odchovu 20 mláďat. Současně byl v letech 2004 až 2023 chován maki tlustoocasý (*Cheirogaleus medius*), jehož populace ke konci roku 2023 činila jednoho samce. V roce 2008 se u tohoto druhu podařilo odchovat jedno mládě.

V roce 2002 byla do zoo přivezena čtyřčlenná skupina vari červeného (*Varecia rubra*), který zde byl chován až do roku 2023. Ke konci tohoto roku zde zůstaly dvě samice. Během sledovaného období se narodila tři mláďata – jedno v roce 2002 a dvě v roce 2006.

V letech 2004 až 2016 zoo chovala lemura rudočelého (*Eulemur rufifrons*), u něhož však k odchovu mláďat nedošlo. V roce 2022 byl v zoo přítomen chovný pár, avšak po tomto roce již chov nepokračoval.

Od roku 2008 do roku 2023 zoo chovala lemura rákosového (*Haplemur alaotrensis*). Ke konci roku 2023 zde žila skupina sestávající z jednoho samce, sedmi samic a jednoho mláděte s dosud neurčeným pohlavím. Od roku 2016 se tento druh úspěšně rozmnožoval a celkem přišlo na svět osm mláďat.

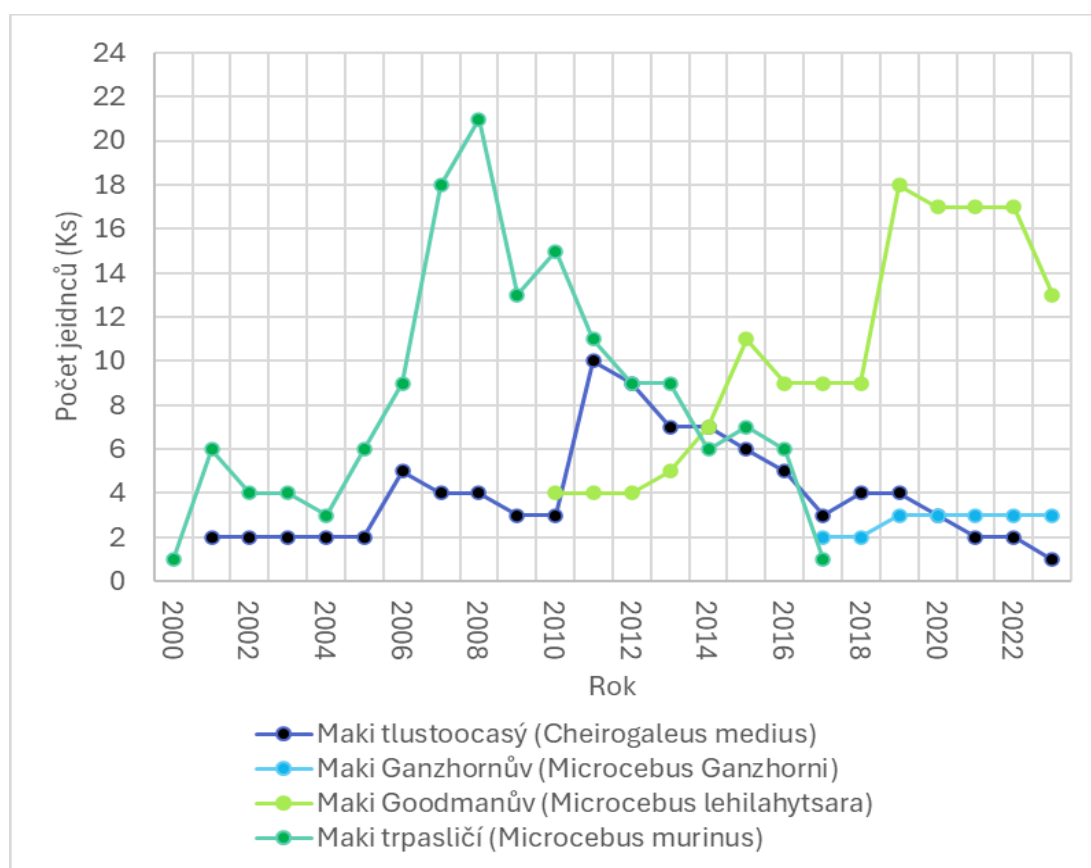
V období od roku 2009 do roku 2023 zoo získala další tři druhy lemurů. Lemur červenobřichý (*Eulemur rubriventer*) byl ke konci roku 2023 zastoupen jedním samcem a jednou samicí a od roku 2014 se podařilo odchovat tři mláďata. Dále byl chován lemur černý (*Eulemur macaco*), jehož stav ke konci roku 2023 činil čtyři samce a tři samice, a za tuto dobu se narodila čtyři mláďata. Třetím druhem byl lemur límcový (*Eulemur collaris*), jehož populace ke konci roku 2023 zahrnovala jednoho samce a dvě samice. Od roku 2010 se tento druh rozmnožoval a celkem bylo odchováno pět mláďat.

V roce 2010 byl do zoo dovezen maki Goodmanův (*Microcebus lehilahytsara*), chovaný až do roku 2023. Ke konci tohoto roku zde žilo šest samců a sedm samic. Od roku 2011 se tento druh úspěšně rozmnožoval, což vedlo k odchovu 16 mláďat. Společně s tímto druhem zoo získala pár vari bělopásého (*Varecia variegata subcincta*), jehož populace ke konci roku 2023 činila dva samce a tři samice. I u tohoto druhu došlo k odchovu pěti mláďat.

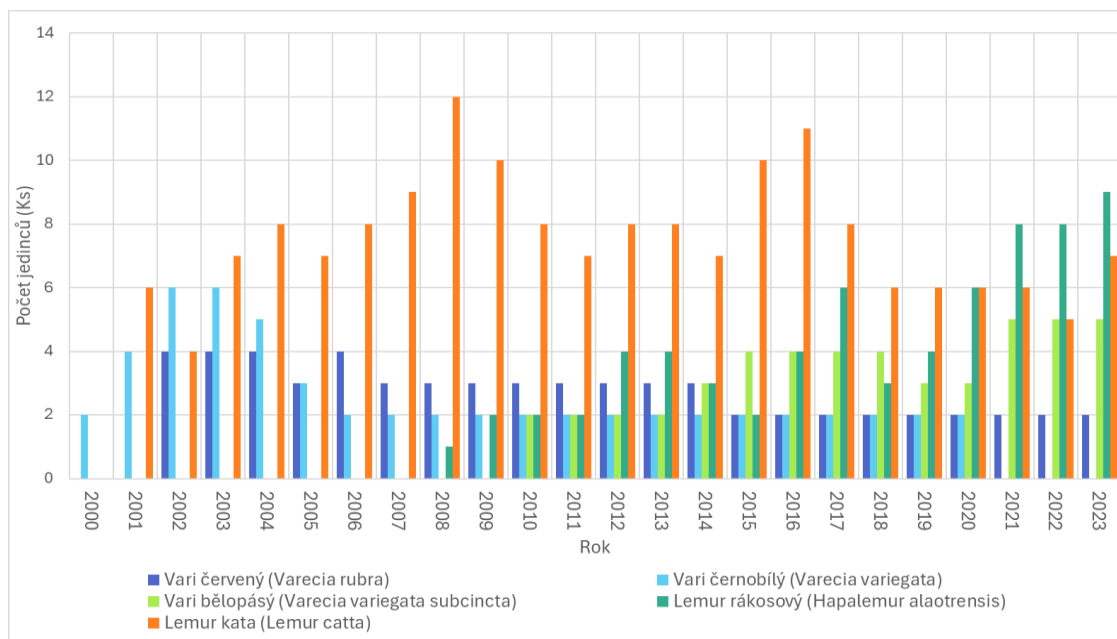
V roce 2011 zoo získala lemura běločelého (*Eulemur albifrons*), který byl ke konci roku 2023 zastoupen jedním samcem a dvěma samicemi. V letech 2021 a 2022 se tento druh rozmnožil a narodila se dvě mláďata.

Od roku 2017 byli v zoo chováni maki Ganzhornův (*Microcebus ganzhorni*) a lemur červenavý (*Eulemur rufus*). Maki Ganzhornův byl ke konci roku 2023 zastoupen dvěma samci a jednou samicí, avšak k odchovu mláďat nedošlo. Lemur červenavý byl ke konci roku 2023 evidován v počtu jednoho samce a jedné samice, přičemž v roce 2022 nebyl v zoo žádný jedinec tohoto druhu zaznamenán a odchov mláďat rovněž neproběhl.

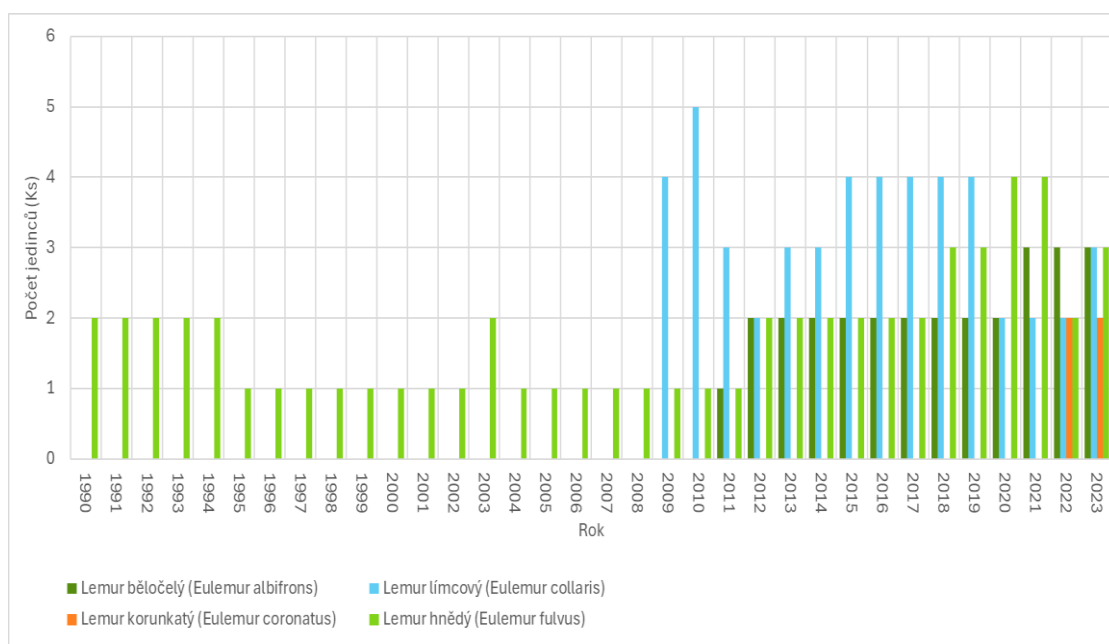
Posledním přírůstkem byl lemur korunkatý (*Eulemur coronatus*), získaný v roce 2022. Zoo tehdy přijala chovný pár, který zůstal ve stejném složení i ke konci roku 2023. Během tohoto krátkého období k odchovu mláďat nedošlo.

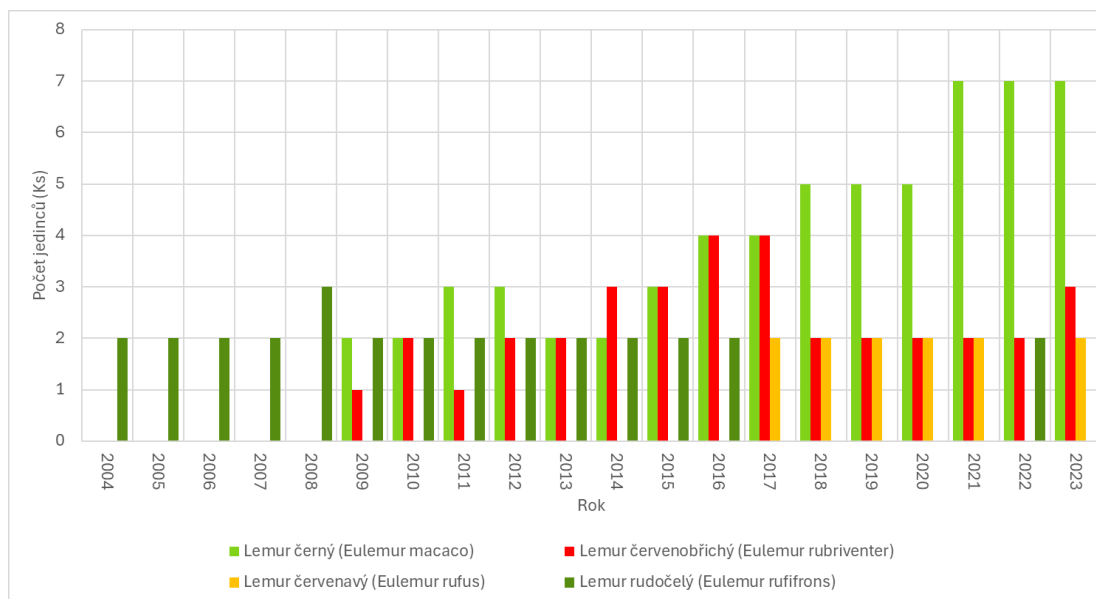
Graf 18: Chované druhy čeledi *Cheirogaleidae* v Zoo Plzeň v období 1990-2023

Graf 19: Chované druhy rodu *Varecia*, *Lemur* a *Hapalemur* v Zoo Plzeň v období 2000-2023

Graf 20: Chované druhy rodu *Eulemur* v Zoo Plzeň v období 1990-2023

Graf 21: Chované druhy rodu *Eulemur* v Zoo Plzeň v období 2004–2023

3.1.17 Zoologická zahrada hl. m. Prahy

V období od roku 1990 až 2023 bylo v zoo Praha zaznamenáno celkem 11 druhů lemurů. Mezi ně patřil vari černobílý (*Varecia variegata*) a jeho poddruh vari bělopásý (*Varecia variegata subcincta*), vari červený (*Varecia rubra*), lemur kata (*Lemur catta*), lemur černý (*Eulemur macaco*), lemur bělohlavý/hnědý (*Eulemur fulvus*), lemur běločelý (*Eulemur albifrons*), maki trpasličí (*Microcebus murinus*), maki Goodmanův (*Microcebus lehilahytsara*), maki Ganzhornův (*Microcebus ganzhorni*) a maki tlustoocasý (*Cheirogaleus medius*). Maki tlustoocasý byl v zoo pouze v roce 2006 a ještě v témže roce zoo opustil.

Lemur kata byl v zoo chován od roku 1990 do roku 2023, s výjimkou let 2000 a 2001. V období mezi lety 2002–2015 byli chováni pouze samci, ale ještě předtím se celkově podařilo odchovat 13 mláďat. Ke konci roku 2023 skupinu tvořilo šest samic a jeden samec.

V roce 1992 byl do zoo dovezen pár lemura hnědého/bělohlavého, který zde ve stejném složení setrval do roku 1999 a k odchovu mláďat nedošlo.

Mezi lety 1993 a 2010 zoo chovala vari černobílého, s výjimkou roku 2005, kdy se zde tento druh nevyskytoval. Před rokem 2005 byli chováni v páru, jen v roce 1994 se zde vyskytovala skupina tří samců a dvou samic. Poté byli chováni pouze samci. Odchov mláďat se u vari černobílého nepodařil.

Vari červený byl chován ve dvou obdobích – mezi lety 1996 a 2001 a poté znovu v letech 2005–2015. Do roku 2001 se podařilo odchovat dvě mláďata a poté od roku 2006 byli v zoo chováni pouze samci.

V roce 1996 zoo získala pár maki trpasličích, kteří se zde úspěšně rozmnožovali. Do roku 2023 se narodilo celkem 60 mláďat. Tento druh v zoo chyběl v letech 2001, 2002, 2017, 2019, 2020 a 2021. Na konci roku 2023 zde zůstal jeden samec.

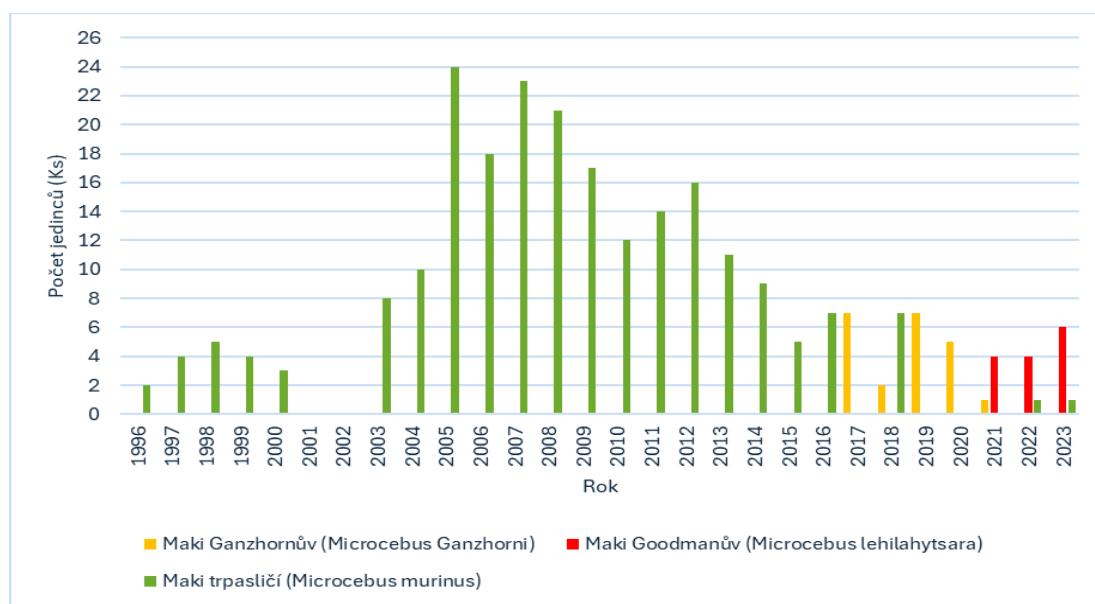
Lemur běločelý byl do zoo přivezen v roce 2000 a chován nepřetržitě až do roku 2023. Na jeho konci byl v zoo opět chován jeden samec a jedna samice. Během tohoto období se podařilo odchovat čtyři mláďata.

První zmínka o chovu lemura černého pochází z roku 1991. Poté byl dovezen až v roce 2002 samec, k němuž byla v roce 2003 přidána samice. Mezi lety 2005 a 2015 se podařilo odchovat celkem 16 mláďat, poté byl chov ukončen.

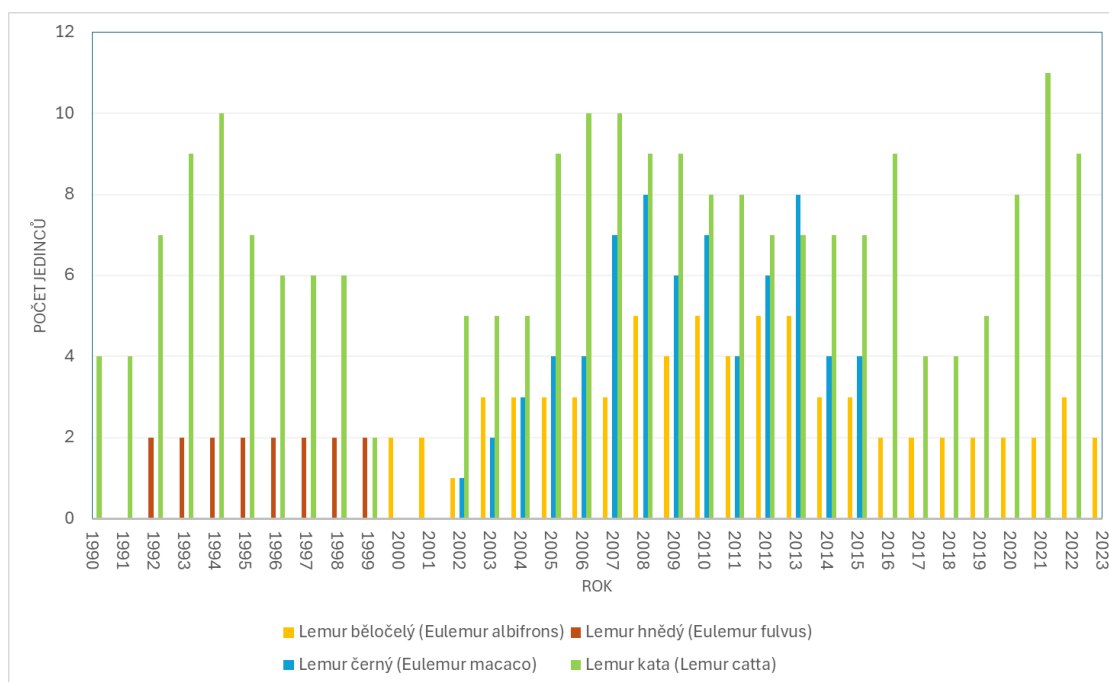
V roce 2004 zoo získala samce vari bělopásého, ke kterému byla o rok později přidána samice. Odchov se zde podařil a bylo odchováno celkem pět mláďat. Tento druh byl v zoo na konci roku 2023 chován ve skupině čtyř samců.

V krátkém období mezi lety 2017 a 2021 byl v zoo chován maki Ganzhornův, který se úspěšně rozmnožil a celkem zde byla odchována tři mláďata.

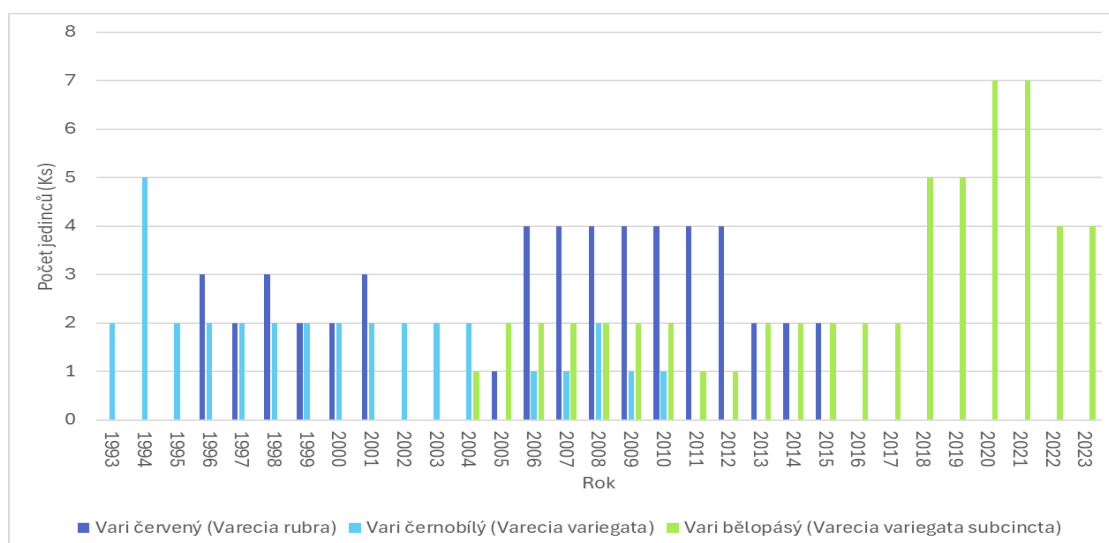
Nejnovějším chovaným druhem byl maki Goodmanův, který do zoo přišel v roce 2021 ve skupině dvou samců a dvou samic. V roce 2022 zůstalo složení skupiny stejné, zatímco na konci roku 2023 byli v zoo chováni tři samci a tři samice. K odchovu mláďat však nedošlo.

Graf 22: Chované druhy čeledi *Cheirogaleidae* v Zoo Praha v období 1996-2023

Graf 23: Chované druhy rodu *Eulemur* a *Lemur* v Zoo Praha období 1990-2023

Graf 24: Chované druhy rodu *Varecia* v Zoo Praha v období 1993-2023

3.1.18 Zoopark Nehvizdy

Nově vzniklým místem, kde jsou též chovány některé druhy jako lemur tmavý (*Eulemur macaco*), vari černobílý (*Varecia variegata*) a lemur kata (*Lemur catta*) je Zoopark Nehvizdy. Vzhledem k nedávnému vzniku zooparku však dosud nejsou k dispozici žádná podrobná data týkající se chovu ani odchovu těchto lemurů v tomto sledovaném období.

3.1.19 Zoopark Zájezd

V Zooparku Zájezd bylo zaznamenáno celkem sedm druhů lemurů, přičemž u pěti z nich došlo k úspěšnému odchovu mláďat. Chované druhy zahrnovaly maki trpasličího (*Microcebus murinus*), vari černobílého (*Varecia variegata*), lemura katu (*Lemur catta*), lemura běločelého (*Eulemur albifrons*), lemura černého (*Eulemur macaco*), lemura límcového (*Eulemur collaris*) a lemura hnědého/bělohlavého (*Eulemur fulvus*).

V letech 2010–2013 byl v zoo chován pár maki trpasličích. V roce 2016 přibyl samec lemura běločelého, ke kterému byla v roce 2020 přidána samice. Společně byli součástí expozice i ke konci roku 2023. U těchto dvou druhů však k úspěšnému odchovu mláďat nedošlo.

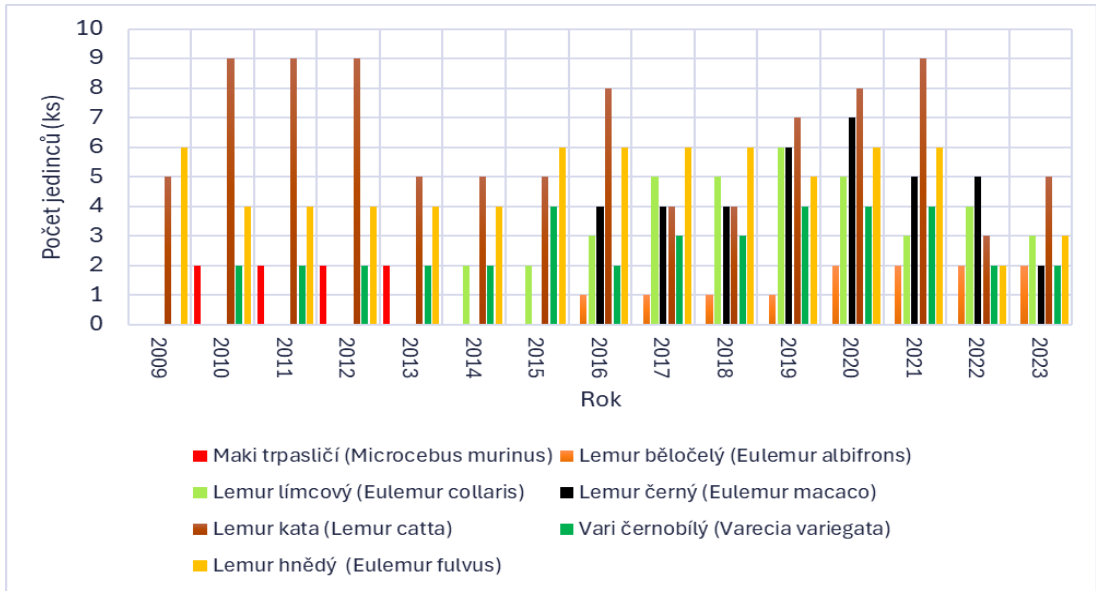
Zoopark začal chovat lemury kata v roce 2009, kdy do expozice dorazila skupina složená z jednoho samce, jedné samice a dvou jedinců s dosud neurčeným pohlavím. Od samotného počátku byl tento druh v zooparku úspěšný v reprodukci. Z období 2013–2018 sice nejsou dostupné konkrétní údaje o počtu narozených mláďat, avšak ze zbývajících let bylo zdokumentováno celkem 24 úspěšně odchovaných jedinců. K 31. prosinci 2023 zahrnovala skupina pět jedinců – tři samce a dvě samice.

Druh *Eulemur fulvus* byl v zooparku uváděn pod názvy lemur hnědý nebo lemur bělohlavý. První jedinci tohoto druhu se zde objevili v roce 2009 ve skupině čítající šest lemurů. Ke konci roku 2023 sestava zahrnovala dva samce a jednu samici. Během chovu bylo zaznamenáno narození devíti mláďat, jejichž počet byl přímo uveden ve výročních zprávách. Z období 2013–2016 a roku 2018 existují záznamy o úspěšném odchovu, chybí však přesné údaje o počtu nově narozených mláďat.

V roce 2010 zoopark rozšířil expozici o chovný pár vari černobílého, který v roce 2014 přivedl na svět tři mláďata. V roce 2018 je sice opět zaznamenán úspěšný odchov, avšak bez uvedení konkrétního počtu narozených jedinců. Během celého období chovu se podařilo odchovat celkem 11 mláďat (rok 2018 nečítaje). Ke konci roku 2023 byl v zooparku evidován jeden samec a jedna samice.

V roce 2014 byl v zooparku zaznamenán chov lemura límcového, který není v zoologických zahradách běžně chován. Nově získaný pár se úspěšně rozmnožil – v roce 2017 se narodilo první mládě a v roce 2019 následovalo další. Záznam z roku 2018 rovněž uvádí úspěšný odchov, avšak bez uvedení konkrétního počtu mláďat. Ke konci roku 2023 čítala populace v zooparku dva samce a jednu samici.

Nejnovějším přírůstkem mezi chovanými druhy v zooparku je lemur černý, jehož chov započal v roce 2016. Již v roce 2018 se zde narodila vzácná trojčata, čímž započala úspěšná reprodukce tohoto druhu. V následujících letech došlo k dalším odchovům, a celkově zde bylo odchováno šest mláďat. Ke konci roku 2023 populace lemurů černých v zooparku čítala jednoho samce a jednu samici.

Graf 25: Chované druhy lemurů v Zoopark Zajezd v období 2009-2023

3.2 Chov lemurů v současné době

3.2.1 Chov lemurů v České republice

K 7. dubnu 2025 bylo v zoologických zahradách v České republice chováno 20 druhů lemurů, jejichž podrobný přehled včetně počtu jedinců je uveden v tabulce 2. Ve srovnání s předchozími roky nebyly chovány dva druhy, a to maki ganzhornův (*Microcebus ganzhorni*) a lemur rudočelý (*Eulemur rufifrons*).

Tabulka 2: Přehled chovaných druhů lemurů v ČR pro 7. duben 2025

Druh	Zoo	Počet samců	Počet samic	Neznámé pohlaví	Počet porodů
Lemur bambusový (<i>Hapalemur occidentalis</i>)	Jihlava	3	0	0	0
Lemur běločelý	Olomouc	3	2	0	2

<i>(Eulemur albifrons)</i>	Ostrava	1	0	0	0
	Plzeň	1	1	0	0
	Praha	1	1	0	0
Lemur černý <i>(Eulemur macaco)</i>	Brno	1	2	0	0
	Jihlava	1	1	0	0
	Liberec	1	1	0	0
	Nehvizdy	1	1	0	0
	Olomouc	1	2	0	0
	Ostrava	0	1	0	0
	Plzeň	4	3	0	0
Lemur červenavý <i>(Eulemur rufus)</i>	Jihlava	3	3	1	2
	Nehvizdy	1	1	0	0
Lemur červenobřichý <i>(Eulemur rubriventer)</i>	Ostrava	2	5	0	0
	Plzeň	1	1	0	2
	Ústí nad Labem	2	0	0	0
Lemur hnědý <i>(Eulemur fulvus)</i>	Plzeň	2	1	0	0
	Zájezd	3	3	0	0
Lemur kata <i>(Lemur catta)</i>	Brno	5	0	0	0
	Hluboká	1	6	3	4
	Jihlava	9	6	1	1
	Zlín-Lešná	0	5	3	0
	Nehvizdy	1	1	0	0
	Olomouc	3	3	2	0
	Ostrava	11	0	0	0
	Praha	1	6	0	0
	Ústí nad Labem	7	0	0	0
	Zájezd	1	4	3	0
Lemur korunkatý <i>(Eulemur coronatus)</i>	Plzeň	1	1	0	1

Lemur límcový (<i>Eulemur collaris</i>)	Jihlava	1	1	0	0
	Plzeň	2	2	0	1
	Zájezd	1	1	0	0
Lemur mongoz (<i>Eulemur mongoz</i>)	Ostrava	4	3	0	1
Lemur rákosový (<i>Hapalemur alaotrensis</i>)	Plzeň	3	6	0	1
Lemur rudočelý (<i>Eulemur rufifrons</i>)	-	-	-	-	-
Lemur Sclaterův (<i>Eulemur flavifrons</i>)	Ostrava	2	1	0	0
Lemur šedohlavý (<i>Eulemur cinereiceps</i>)	Ostrava	2	1	0	0
Lemur širokonosý (<i>Prolemur simus</i>)	Ostrava	1	2	0	0
Vari bělopásý (<i>Varecia variegata subcincta</i>)	Plzeň	0	3	0	0
	Praha	4	0	0	0
Vari černobílý (<i>Varecia variegata</i>)	Brno	1	1	0	0
	Olomouc	3	2	0	3
	Ostrava	1	0	0	0
	Plzeň	0	2	0	0
	Ústí nad Labem	2	1	0	0
Vari červený	Děčín	3	1	0	0

(Varecia rubra)	Hodonín	3	0	0	0
	Jihlava	1	2	0	3
	Ostrava	2	0	0	0
	Plzeň	0	2	0	0
Maki Ganzhornův (<i>Microcebus ganzhorni</i>)	-	-	-	-	-
Maki Goodmanův (<i>Microcebus lehilahytsara</i>)	Jihlava	4	5	0	1
	Plzeň	4	4	3	3
	Praha	7	4	0	5
Maki tlustoocasý (<i>Cheirogaleus medius</i>)	Plzeň	1	0	0	0
Maki trpasličí (<i>Microcebus murinus</i>)	Plzeň	1	1	0	0
	Zájezd	1	1	0	0

Poznámka: Počet porodů zahrnuje všechna narozená mláďata, včetně mrtvě narozených nebo uhynulých krátce po porodu a neznamená tedy úspěšný odchov.

3.2.2 Chov lemurů ve světě

K 7. dubnu 2025 bylo celosvětově chováno 22 druhů lemurů, stejně jako v České republice opět nebyly chovány druhy maki ganzhornův (*Microcebus ganzhorni*) a lemur rudočelý (*Eulemur rufifrons*), ale naopak byly zaznamenány dva druhy z čeledi *Indridae* – sifaka černohlavý (*Propithecus coronatus*) a sifaka Coquerelův (*Propithecus coquereli*), kteří v ČR chováni nejsou. Pro viditelnost zastoupení České republiky a Evropy v celosvětovém chovu byla vytvořena tabulka 3.

Tabulka 3: Zasazení chovu lemurů v ČR a Evropě do světového kontextu pro
7. duben 2025

Druh	Celkem ve světě (Ks)	Celkem v Evropě (bez ČR) (Ks)	Celkem v ČR (Ks)	Celkem porodů
Lemur bambusový (<i>Hapalemur occidentalis</i>)	8	5	3	0
Lemur běločelý (<i>Eulemur albifrons</i>)	82	58	10	7
Lemur černý (<i>Eulemur macaco</i>)	180	140	20	7
Lemur červenavý (<i>Eulemur rufus</i>)	50	37	9	2
Lemur červenobřichý (<i>Eulemur rubriventer</i>)	163	147	11	4
Lemur hnědý (<i>Eulemur fulvus</i>)	124	46	9	2
Lemur kata (<i>Lemur catta</i>)	4833	2777	82	225
Lemur korunkatý (<i>Eulemur coronatus</i>)	152	113	2	12
Lemur límcový (<i>Eulemur collaris</i>)	65	19	8	11
Lemur mongoz (<i>Eulemur mongoz</i>)	100	27	7	8
Lemur rákosový (<i>Hapalemur alaotrensis</i>)	58	49	9	6
Lemur rudočelý (<i>Eulemur rufifrons</i>)	-	-	-	-
Lemur Sclaterův (<i>Eulemur flavifrons</i>)	53	18	3	5

Lemur šedohlavý (<i>Eulemur cinereiceps</i>)	13	9	3	0
Lemur širokonosý (<i>Prolemur simus</i>)	35	32	3	6
Vari bělopásý (<i>Varecia variegata subcincta</i>)	107	100	7	6
Vari černobílý (<i>Varecia variegata</i>)	509	211	13	27
Vari červený (<i>Varecia rubra</i>)	666	389	14	39
Maki Ganzhornův(<i>Microcebus ganzhorni</i>)	-	-	-	-
Maki Goodmanův (<i>Microcebus lehilahytsara</i>)	173	142	31	37
Maki tlustoocasý (<i>Cheirogaleus medius</i>)	48	0	1	0
Maki trpasličí (<i>Microcebus murinus</i>)	116	56	4	21
Sifaka Coquerelův (<i>Propithecus coquereli</i>)	64	9	0	14
Sifaka černohlavý (<i>Propithecus coronatus</i>)	14	14	0	0

Poznámka: Počet porodů zahrnuje všechna narozená mláďata, včetně mrtvě narozených nebo uhynulých krátce po porodu z celého světa a neznamená tedy úspěšný odchov. Celkový počet jedinců ve světě zahrnuje Evropu včetně ČR.

4 Diskuze

Při hodnocení výsledků je třeba zohlednit, že údaje z některých let nebyly dostupné a údaje o počtu odchovaných mláďat v období 1990–2023 mohou vykazovat drobné nepřesnosti, které však nemají zásadní vliv na celkové závěry. Některé výroční zprávy nebyly příliš přehledné a chyběly v nich podrobné informace, což mohlo vést k těmto drobným nepřesnostem. Například u druhu *Microcebus lehilahytsara* byl v průběhu roku 2022 zaznamenán přírůstek mláďat, ale následně bylo uvedeno úmrtí bez upřesnění, zda se jednalo o mládě, nebo dospělého jedince. Také je třeba zohlednit, že ne všechny zoologické zahrady jsou členy Unie českých a slovenských zoologických zahrad nebo nezaznamenávají data do databází Species360, takže některé chovy nemusí být ve výsledcích zahrnuty.

Lemuři patří mezi velice oblíbené primáty chované v zoologických zahradách (Holečková a Vraštilová, 2023). V letech 1990–2023 bylo v České republice chováno celkem 22 druhů a během této doby došlo k několika významným odchovům mláďat u ohrožených a kriticky ohrožených druhů, která jsou důležitá zmínit. Každý úspěšně odchovaný jedinec má velký význam, svědčí o kvalitních podmínkách chovu lemuru a zvyšuje šance na posílení populací v přírodě – na kritický stav lemuru v přírodě upozorňuje World Wildlife Fund (2023), kdy v době publikace bylo ohroženo 96 % druhů. Nicméně u některých druhů (převážně čeledi *Lemuridae*), například u vari bělopásého, jak uvádí Zoo Praha (2018), může k oplodnění dojít pouze jeden den v roce, mortalita mláďat je navíc poměrně vysoká, což zvyšuje náročnost a hodnotu úspěšné reprodukce a odchovu. Velmi krátké časové okno, během něhož může u samic dojít k oplodnění je popsáno také u vari červeného (*Varecia rubra*) (Frailey, 2008). Z kriticky ohrožených druhů se v českých zoologických zahradách podařilo úspěšně odchovat lemura Sclaterova (*E. flavifrons*) – 4 mláďata, lemura mongoz (*E. mongoz*) – 5 mláďat, lemura rákosového (*H. alaotrensis*) – 8 mláďat, vari černobílého (*V. variegata*) – 72 mláďat, vari červeného (*V. rubra*) – 27 mláďat a vari bělopásého (*V. v. subcineta*) – 10 mláďat. Významné odchovy ohrožených druhů byly zaznamenány u lemura černého (*E. macaco*) – 66 mláďat, lemura korunkatého (*E. coronatus*) – 4 mláďata, lemura límcového (*E. collaris*) – 7 mláďat a maki Ganzhornova (*M. ganzhorni*) – 3 mláďata.

Nejméně zastoupeným druhem lemura v lidské péči je v současnosti lemur bambusový (*Haplemur occidentalis*), jehož celkový počet činí pouhých 8 jedinců

chovaných výhradně v evropských zoologických zahradách. Z tohoto počtu jsou 3 jedinci umístěni v České republice. Nízké zastoupení v chovech může souviset se specializací na bambusovou potravu (New England Primate Conservancy, 2024). Následuje lemur šedohlavý (*Eulemur cinereiceps*), jehož globální populace v lidské péči zahrnuje pouze 13 jedinců – 3 v České republice a 9 v dalších evropských institucích. Mezi vzácně chované druhy patří rovněž lemur širokonosý (*Prolemur simus*), jehož chov je omezen výhradně na Evropu, kde se aktuálně nachází 35 jedinců a 3 z nich jsou chováni v ČR. Jeho kritickou situaci v přírodě i v lidské péči popisuje také Zoo Ostrava (2023). Duke Lemur Center (2014) uvádí, že nejčastěji chovaným a odchovávaným druhem v zajetí je lemur kata (*Lemur catta*), s čímž jsou výsledky v této práci v souladu. Jeho celosvětová populace v lidské péči činí 4833 jedinců. Z tohoto počtu je 82 jedinců umístěno v českých zoologických zahradách a 2777 jedinců v dalších evropských zemích. Dle IUCN (2025) je klasifikován jako ohrožený druh, který se v blízké budoucnosti může v přírodě dostat do kategorie kriticky ohrožený. Vysoké zastoupení tohoto druhu v zoologických zahradách tedy zvyšuje naději na jeho zachování.

Masopustová a kol. (2009) uvádí, že zástupci čeledi *Lepilemuridae* nejsou v zoologických zahradách chováni, což potvrzují i výsledky této práce. Dále zmiňuje, že čeleď *Indridae* je v lidské péči, mimo území České republiky, zastoupena kriticky ohroženými druhy dle IUCN (2025), konkrétně *Propithecus diadema* (sifaka velký), *Propithecus tattersalli* (sifaka Tattersallův) a mezi tzv. malými sifaky pak poddruhy *Propithecus verreauxi coronatus* a *Propithecus verreauxi coquereli*. V tomto ohledu však došlo ke změnám – podle databáze Species360 (2025) již *P. diadema* ani *P. tattersalli* v současnosti v lidské péči chováni nejsou. Naopak dříve uváděné poddruhy tzv. malých sifak jsou dnes klasifikovány jako samostatné druhy – *Propithecus coquereli* a *Propithecus coronatus* a jejich chov v některých zahraničních zoologických zahradách nadále probíhá, což se shoduje.

Reimes a kol. (2022) uvádí, že lemuři s noční aktivitou jsou v zoologických zahradách zastoupeni jen minimálně, případně vůbec. Jak již bylo uvedeno, žádný zástupce čeledi *Lepilemuridae* není v současnosti v lidské péči chován. Z čeledi *Cheirogaleidae*, rovněž zahrnující noční druhy, jsou chovány pouze tři druhy: maki trpasličí (*Microcebus murinus*), maki Goodmanův (*Microcebus lehilahytsara*) – u nichž byly zaznamenány i porody – a maki tlustoocasý (*Cheirogaleus medius*), který je v Evropě chován pouze v Zoo Plzeň. V minulosti byl na území ČR chován také maki

Ganzhornův (*Microcebus ganzhorni*). Přestože čeleď *Cheirogaleidae* vykazuje poměrně vysokou druhovou rozmanitost, jak zmiňuje Zima a Macholán (2021), v zoologických zahradách je zastoupena relativně malým počtem druhů. Zvláštní nároky na chov těchto nočně aktivních lemurů, které mohou být jedním z důvodů jejich nízkého zastoupení v zoologických zahradách, zmiňuje i Zoo Praha (2019).

Závěr

Cílem této práce bylo na základě ročenek zoologických zahrad zhodnotit chov zástupců lemurů v České republice i ve světě, což obsahovalo zpracování literární rešerše současných znalostí o biologii lemurů v souvislosti se specifiky jejich chovu v zajetí, sumarizaci rozšíření a výsledků chovu lemurů v zoologických zahradách ČR (výsledky zasadit do evropského, popř. světového kontextu), vyhodnocení získaných výsledků a doporučení pro chovatelskou praxi v zoo.

V období let 1990–2023 bylo v 19 zoologických zahradách České republiky zaznamenáno celkem 22 druhů lemurů. Nejpočetněji byla zastoupena čeleď *Lemuridae*, z níž bylo chováno 18 druhů, zatímco z čeledi *Cheirogaleidae* byly zaznamenány 4 druhy. Mláďata se během sledovaného období podařilo odchovat u 18 z těchto druhů. Výjimku tvořili lemur bambusový (*Haplemur occidentalis*), lemur červenavý (*Eulemur rufus*), lemur šedohlavý (*Eulemur cinereiceps*) a lemur širokonosý (*Prolemur simus*), u nichž nebyl zaznamenán žádný odchov. Celkový počet odchovaných mláďat za celé období dosahuje přibližně 800 jedinců, přesné číslo však nelze uvést vzhledem k neúplným údajům v některých letech.

K datu 7. dubna 2025 je v České republice chováno 20 druhů lemurů. Oproti dřívějšímu období již nejsou chováni maki Ganzhornův (*Microcebus ganzhorni*) a lemur rudočelý (*Eulemur rufifrons*). Narození mláďat bylo zaznamenáno u 11 druhů, avšak tato čísla nezahrnují informaci o jejich následném úspěšném odchovu.

Na celosvětové úrovni je v současnosti chováno 22 druhů a u 18 z nich byly zaznamenány porody. Stejně jako v České republice zde chybí výše zmíněné dva druhy, naopak jsou v zahraničí chováni zástupci rodu sífaka – konkrétně *Propithecus coquereli* a *Propithecus coronatus*, kteří v ČR chováni nejsou. Jak již bylo uvedeno, žádný druh z čeledi *Lepilemuridae* není aktuálně v lidské péči ve světě chován.

Nejméně zastoupeným druhem v lidské péči je lemur bambusový (*Haplemur occidentalis*), jehož celkový počet činí pouze 8 jedinců chovaných ve světových zoologických zahradách. Naopak nejpočetněji zastoupeným druhem je lemur kata (*Lemur catta*), jehož populace v lidské péči dosahuje 4 833 jedinců.

K 7. dubnu 2025 bylo tedy v českých zoologických zahradách chováno 249 jedinců, v Evropě (bez ČR) 4398 jedinců a celosvětově 7613 jedinců. Evropa (včetně ČR) tak tvoří převážnou část populace lemurů v zajetí (61 %), zatímco na země mimo

Evropu připadá 2966 jedinců. Podíl České republiky na evropské populaci pak činí 5,36 %, na celosvětové populaci 3,27 %.

Na základě získaných poznatků lze formulovat několik doporučení pro chovatelskou praxi v zoologických zahradách. Chov lemurů je náročný, neboť jsou endemictí pro Madagaskar a vyžadují specifické podmínky odpovídající jejich biologii. Zvláštní důraz by měl být kladen na jejich stravovací návyky, protože většina druhů jsou potravní specialisté, dále na denní či noční aktivitu, pohybové potřeby – některé druhy jsou stromové, jiné vyžadují prostor pro skákání – a sociální strukturu, jelikož některé druhy jsou samotářské, zatímco jiné žijí ve skupinách. Na závěr lze říci, že úspěšné odchovy mláďat a rozmnožování převážné většiny druhů lemurů v České republice svědčí o kvalitních podmínkách chovu v místních zoologických zahradách.

Seznam použité literatury

ANDĚRA, Miloš. *Savci*. Svět zvířat. Praha: Albatros, 1997. ISBN 80-00-00541-7.

Animal Diversity Web, (2025). *Eulemur cinereiceps* [online]. Ann Arbor: University of Michigan. Dostupné na: https://animaldiversity.org/accounts/Eulemur_cinereiceps/ [cit. 02.03. 2025]

Animal Diversity Web, (2025). *Eulemur coronatus* [online]. Ann Arbor: University of Michigan. Dostupné na: https://animaldiversity.org/accounts/Eulemur_coronatus/ [cit: 23.02.2025]

Animal Diversity Web, (2025). *Eulemur rubriventer* [online]. Ann Arbor: University of Michigan. Dostupné na: https://animaldiversity.org/accounts/Eulemur_rubriventer/ [cit: 22.02.2025]

Animal Diversity Web, (2025). *Cheirogaleidae* [online]. Ann Arbor: University of Michigan. Dostupné na: <https://animaldiversity.org/accounts/Cheirogaleidae/>. [cit:16.02.2025]

Animal Diversity Web, (2025). *Lemuridae: Classification* [online]. Ann Arbor: University of Michigan. Dostupné na: <https://animaldiversity.org/accounts/Lemuridae/classification/> [cit:14.02.2025]

Animal Diversity Web, (2025). *Prolemur simus* [online]. Ann Arbor: University of Michigan. Dostupné na: https://animaldiversity.org/accounts/Prolemur_simus/ [cit. 27.03. 2025]

Animal Diversity Web, (2025). *Propithecus* [online]. Ann Arbor: University of Michigan. Dostupné na: <https://animaldiversity.org/accounts/Propithecus/> [cit:18.02.2025]

Animal Diversity Web, (2025). *Varecia rubra* [online]. Ann Arbor: University of Michigan. Dostupné na: https://animaldiversity.org/accounts/Varecia_rubra/ [cit. 20.01. 2025]

Animalia, (2025). *Western Lesser Bamboo Lemur* [online]. Dostupné na: <https://animalia.bio/western-lesser-bamboo-lemur> [cit: 20.02.2025]

Atlas zvířat, (2025). *Lemur rákosový* [online]. Dostupné na: <https://www.atlaszvirat.cz/lemur-rakosovy-2678> [cit: 25.02.2025]

BBC, (2018). *Madagascar's lemurs 'could vanish' within 20 years* [online]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/science-environment-45250302> [cit:12.02.2025]

Borgerson, Cortni & Mckean, Margaret & Sutherland, Mike & Godfrey, Laurie. (2016). Who hunts lemurs and why they hunt them. *Biological Conservation*. 197. 124-130. 10.1016/S0006320716300556.

Botany.cz., (2017). *Eulemur rufus* – *lemur červený* [online]. Dostupné na: <https://botany.cz/cs/eulemur-rufus/> [cit: 20.02.2025]

Britannica, (2025). *Carolus Linnaeus* [online]. Encyclopaedia Britannica. Dostupné na: <https://www.britannica.com/biography/Carolus-Linnaeus> [cit:12.02.2025]

Cactus Madagascar, (2025). *Madagascar Lemurs* [online]. Dostupné z: <https://www.cactus-madagascar.com/madagascar-lemurs/> [cit:12.02.2025]

CITES, (2025). *Appendices I, II and III* [online]. Dostupné na: <https://cites.org/eng/app/appendices.php> [cit. 05.03. 2025]

CLUTTON-BROCK, Juliet. *Savci. Příroda v kostce*. V Praze: Knižní klub, 2005. ISBN 80-242-1547-0.

DOBRORUKA, Luděk J. *Poloopice a opice*. 2. vyd. Zvířata celého světa. Praha: SZN, 1983.

Duke Lemur Center, (2014). *Ring-tailed Lemur* [online]. Dostupné na: <https://lemur.duke.edu/discover/meet-the-lemurs/ring-tailed-lemur/> [cit: 11.04. 2025]

Duke Lemur Center, (2025). *Red-collared Lemur* [online]. Dostupné na: <https://lemur.duke.edu/discover/meet-the-lemurs/red-collared-lemur/> [cit: 23.02.2025]

Duke Lemur Center, (2025). *Red-fronted Lemur* [online]. Dostupné na: <https://lemur.duke.edu/discover/meet-the-lemurs/red-fronted-lemur/> [cit: 27.02.2025]

Encyclopedia of Life, (2018). *Goodman's Mouse Lemur* [online]. Dostupné na: <https://eol.org/pages/4472403/articles> [cit. 27.01. 2025]

Evolutionary Vertebrate Zoology, (2012). *Evoluční specialisté na planetě* [online]. Dostupné na: <https://evolutionaryvertebratezoology.blogspot.com/2012/05/evolucni-specialisti-na-planete.html> [cit:18.02.2025]

Frailey, K., 2008. *Varecia rubra* [online]. Animal Diversity Web. Dostupné z: https://animaldiversity.org/accounts/Varecia_rubra/ [cit. 11. 4. 2025]

GANZHORN, J., DONATI, G., EPPLEY, T. M., HYDE ROBERTS, S., POELSTRA, J. W., RAKOTONDRANARY, S. J., RAMANAMANJATO, J.-B., RANDRIANTAFIKA, F. M., REFALY, E., TSAGNANGARA, C., YODER, A. (2020).

GARBUTT, Nick. *Mammals of Madagascar: a complete guide*. New Haven: Yale Univ. Press, 2007. ISBN 978-0-300-12550-4.

GRZIMEK, Bernhard. *Grzimek's encyclopedia of mammals*. New York: McGraw-Hill, 1990. ISBN 0-07-909508-9.

GVI USA, (2025). *Lemurs and deforestation: The devastating impact on Madagascar's biodiversity* [online]. Dostupné na: <https://www.gviusa.com/blog/smb-lemurs-and-deforestation-the-devastating-impact-on-madagascars-biodiversity/> [cit. 02.03. 2025]

HOLEČKOVÁ, Dana a Monika VRAŠTILOVÁ, (2023). *Lemur kata a jeho chov v Zoo Dvůr Králové*. Živa [online]. Praha: Akademie věd ČR, 2023, č. 1, s. 16–19. Dostupné na: <https://ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/lemur-kata-a-jeho-chov-v-zoo-dvur-kralove-2.pdf> [cit. 11.04. 2025]

ChovZvířat.cz, (2023). *Maki tlustoocasý* [online]. Dostupné na: <https://www.chovzvirat.cz/zvire/3011-maki-tlustoocasy/> [cit. 17.01. 2025]

IUCN, (2025). *The IUCN Red List of Threatened Species* [online]. Dostupné na: <https://www.iucnredlist.org/> [cit. 05.03. 2025]

KOCOUREK, Ivan. *Drobní savci v teráriích a v klecích*. Úvaly: Ratio, 1996. ISBN 80-86351-00-9.

KOŘÍNEK, Milan. *Velká kniha pro chovatele savců*. Knížka pro každého. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 80-85839-52-0.

Lemur Conservation Foundation, (2025). *Common Brown Lemur* [online]. Dostupné na: <https://www.lemurreserve.org/lemurs/common-brown-lemur-2/> [cit. 22.02.2025]

MASOPUSTOVÁ, Renata. *Chov exotických savců*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009. ISBN 978-80-213-1917-2.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, (2025). *Obchod s ohroženými druhy* [online]. Dostupné na: <https://mzp.gov.cz/cz/vyhledavani?text=obchod+s+ohro%C5%BEn%C3%BDmi+druhy> [cit. 05.03. 2025]

Mongabay, (2020). *A third of Madagascar's lemur species on the brink of extinction, IUCN warns* [online]. Dostupné na: <https://news.mongabay.com/2020/07/a-third-of-madagascars-lemur-species-on-the-brink-of-extinction-iucn-warns/> [cit. 02.03. 2025]

New England Primate Conservancy, (2022). *Alaotra Gentle Lemur* [online]. Dostupné na: <https://neprimateconservancy.org/lac-alaotra-gentle-lemur/> [cit. 25.02.2025]

New England Primate Conservancy, (2024). *Gray Mouse Lemur, Microcebus murinus* [online]. Dostupné na: <https://neprimateconservancy.org/gray-mouse-lemur/> [cit. 17.01. 2025]

New England Primate Conservancy, (2024). *Sambirano Lesser Bamboo Lemur* [online]. New England Primate Conservancy. Dostupné na: <https://neprimateconservancy.org/sambirano-lesser-bamboo-lemur/> [cit. 11.04. 2025].

New England Primate Conservancy. (2024). *Greater Bamboo Lemur* [online]. Dostupné na: <https://neprimateconservancy.org/greater-bamboo-lemur/> [cit. 27.03. 2025]

NOVÁK, Pavel, MALÁ, Gabriela, ŠOCH, M. a PŘIKRYL, I. *Základy zoohygieny chovu zvířat v zoologických zahradách*. Praha Uhřetěves: Výzkumný ústav živočišné výroby, v.v.i. a ZF JU České Budějovice, 2015, 267 s. ISBN 978-80-7403-147-2.

PETTER, Jean-Jacques. *Primates of the world: an illustrated guide*. Přeložil R. D. MARTIN. Princeton: Princeton University Press, [2013]. ISBN 978-0-691-15695-8.

Reimes, E. R., Welch, C. R., & Andrianandrasana, H. T. (2022). *The use of lemurs in illegal trade and traditional medicine in Madagascar*. *Lemur News*, 22, 35–41. Dostupné na: [https://repository.naturalis.nl/pub/800108/Reimes et al LemurNews 2022.pdf](https://repository.naturalis.nl/pub/800108/Reimes_et_al_LemurNews_2022.pdf) [cit. 10.04. 2025]

Reuter KE, Schaefer MS. Captive Conditions of Pet Lemurs in Madagascar. *Folia Primatol (Basel)*. 2016;87(1):48-63. doi: 10.1159/000444582. Epub 2016 Apr 20. PMID: 27092548.

Reuter KE, Schaefer MS. Illegal captive lemurs in Madagascar: Comparing the use of online and in-person data collection methods. *Am J Primatol*. 2017 Nov;79(11). doi: 10.1002/ajp.22541. Epub 2016 Feb 29. PMID: 26927567.

Ročenky Unie českých a slovenských zoologických zahrad.

Safari Park Dvůr Králové, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://safari-park.cz/cz/o-zoo/vyrocní-zpravy> [cit. 25.03. 2025]

San Diego Zoo Wildlife Alliance, (2024). *Blue-eyed black lemur (Eulemur flavifrons) – Reproduction* [online]. Dostupné na: <https://ielc.libguides.com/sdzg/factsheets/blue-eyed-black-lemur/reproduction> [cit. 28.02. 2025]

Species 360 - Global information serving conservation

VAUGHAN, Terry A.; RYAN, James M. a CZAPLEWSKI, Nicholas J. *Mammalogy*. 4th ed. South Melbourne: Brooks/Cole * Thomson Learning, 2000. ISBN 0-03-025034-X.

Wild Welfare, (2025). *Care for Us: Lemur* [online]. Dostupné na: <https://wildwelfare.org/wp-content/uploads/Care-for-us-Lemur-.pdf> [cit. 03.03. 2025]

World Wildlife Fund, (2023). *How WWF is Protecting Lemurs in Madagascar* [online]. Dostupné na: <https://www.worldwildlife.org/stories/how-wwf-is-protecting-lemurs-in-madagascar> [cit. 11.04. 2025]

ZIMA, Jan a MACHOLÁN, Miloš. Systém a fylogeneze savců. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3215-7.

Zoo Brno, (2005). *Tisková zpráva Zoo Brno – 14. 7. 2005*. Dostupné z <https://www.zoobrna.cz/img/old/cs/o-nas/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-roku-2005/tiskove-zpravy-roku-2005/files/tiskova-zprava-zoo-brno-14-7-2005.pdf> [cit. 05.03. 2025]

Zoo Brno, (2022). *Zooreport* [online]. Dostupné na: https://www.zoobrna.cz/img/CZ_blok%201_2022_web.pdf [cit. 19.01. 2025]

Zoo Brno, (2024). *Eulemur albifrons* [online]. Archivováno 20. července 2024 Dostupné na: <https://web.archive.org/web/20240720072843/https://www.zoobrna.cz/zvirata-v-zoo/chovana-zvirata/savci/eulemur-albifrons> [cit. 31.03. 2024]

Zoo Brno, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://www.zoobrna.cz/o-zoo-brno/vyrocní-zpravy> [cit. 25.03. 2025]

Zoo Děčín, (2025). *Lemur vari červený* [online]. Dostupné na: <https://www.zoodecin.cz/lemur-vari-cerveny> [cit. 19.01. 2025]

Zoo Děčín, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://www.zoodecin.cz/vyrocní-zpravy-> [cit. 25.03. 2025]

Zoo Dvorec, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: https://www.zoodvorec.cz/vyrocní-zpravy_25.html [cit. 25.03. 2025]

Zoo Hluboká, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://www.zoohluboka.cz/vyrocní-zpravy> [cit. 25.03. 2025]

Zoo Hodonín, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://www.zoo-hodonin.cz/o-zoo/vyrocní-zpravy/> [cit. 25.03. 2025]

Zoo Chleby, (2025). *Vari černobílý* [online]. Dostupné na: <https://www.zoochleby.cz/vari-cernobily-5990/> [cit. 19.01. 2025]

-
- Zoo Jihlava, (2025). *Lemur bambusový* [online]. Dostupné na: <https://zoojihlava.cz/zvire/lemur-bambusovy/> [cit: 20.02.2025]
- Zoo Jihlava, (2025). *Lemur límčový* [online]. Dostupné na: <https://zoojihlava.cz/zvire/lemur-limcovy/> [cit: 23.02.2025]
- Zoo Jihlava, (2025). *Lemur rudočelý* [online]. Dostupné na: <https://zoojihlava.cz/zvire/lemur-rudocely/> [cit: 27.02.2025]
- Zoo Jihlava, (2025). *Maki Goodmanův* [online]. Dostupné na: <https://zoojihlava.cz/zvire/maki-goodmanuv/> [cit. 27.01. 2025]
- Zoo Jihlava, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://zoojihlava.cz/zpravy/vyrocni-zpravy/> [cit. 25.03. 2025]
- Zoo Liberec, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://zooliberec.cz/o-nas/vyrocni-zpravy/> [cit. 25.03. 2025]
- Zoo Na Hrádečku, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://zoonahradecku.cz/> [cit. 25.03. 2025]
- Zoo Olomouc, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://www.zoo-olomouc.cz/vyrocni-zpravy> [cit. 25.03. 2025]
- Zoo Ostrava, (2016). *Přírůstky u lemuru červenobříchých* [online]. Dostupné na: <https://www.zoo-ostrava.cz/cz/zoo/novinky/1283-prirustky-u-lemuru-cervenobrichych/> [cit: 20.02.2025]
- Zoo Ostrava, (2017). *Výměna partnerů se vyplatila, v zoo se narodil vzácný lemur Sclaterův* [online]. Dostupné na: <https://www.zoo-ostrava.cz/cz/zoo/novinky/1484-vymena-partneru-se-vyplatila-v-zoo-se-narodil-vzacny-lemur-sclateruv/> [cit: 27.02.2025]
- Zoo Ostrava, (2018). *Proč lemur Sclaterův?* [online]. Dostupné na: <https://www.behzooostrava.cz/2018/cz/proc-lemur-sclateruv/> [cit: 27.02.2025]
- Zoo Ostrava, (2023). *Skryté poklady zoo – nový druh kriticky ohroženého lemura* [online]. Dostupné na: <https://www.zoo-ostrava.cz/cz/zoo/novinky/2985-skryte-poklady-zoo-ostrava-novy-druh-kriticky-ohrozeneho-lemura/> [cit: 11.04. 2025]
- Zoo Ostrava, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://www.zoo-ostrava.cz/cz/zoo/vyrocni-zprava/> [cit. 25.03. 2025]
- Zoo Park Vyškov, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://www.zoo-vyskov.cz/vyrocni-zpravy> [cit. 25.03. 2025]
- Zoo Plzeň, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://zooplzen.cz/o-nas/ke-stazeni/vyrocni-zpravy/> [cit. 25.03. 2025]

-
- Zoo Praha, (2019). *Zoo Praha v současnosti jako jediná v Evropě odchovává maki Ganzhornova* [online]. Dostupné na: <https://www.zoopraha.cz/aktualne/novinky-u-zvirat/12063-zoo-praha-v-soucasnosti-jako-jedina-v-evrope-odchovava-makiho-ganzhornova> [cit: 11.04 2025]
- Zoo Praha, (2025). *Lemur běločelý* [online]. Dostupné na: <https://www.zoopraha.cz/zvirata-a-expozice/lexikon-zvirat?d=200-lemur-belocely-belohlavy> [cit: 20.02.2025]
- Zoo Praha, (2025). *Maki Goodmanův* [online]. Dostupné na: <https://www.zoopraha.cz/zvirata-a-expozice/lexikon-zvirat?d=845-maki-lehilahytsara> [cit. 27.01. 2025]
- Zoo Praha, (2018). *Vari bělopásý* [online]. Dostupné na: <https://www.zoopraha.cz/zvirata-a-expozice/lexikon-zvirat?d=445-vari-belopasy> [cit. 19.01. 2025]
- Zoo Praha, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://www.zoopraha.cz/vse-o-zoo/vyrocní-zpravy> [cit. 25.03. 2025]
- Zoo Ústí nad Labem, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://www.zoousti.cz/chcete-vedet-vic/vyrocní-zpravy> [cit. 25.03. 2025]
- Zoo Ústí nad Labem, (2025). *Primáti v zoo*. Dostupné z <https://www.zoousti.cz/zvirata-v-zoo/primati-v-zoo> [cit. 05.03. 2025]
- Zoopark Nehvizdy, (2025). *Savci* [online]. Dostupné na: <https://zooparknehvizdy.cz/kategorie-produktu/zvire/savci/page/2/> [cit. 25.03. 2025]
- Zoopark Zájezd, (2024). *Lemur hnědý* [online]. Dostupné na: <https://www.zoopark-zajezd.cz/lexikon-zvirat/lemur-hnedy/> [cit: 20.02.2025]
- Zoopark Zájezd, (2025). *Výroční zprávy* [online]. Dostupné na: <https://www.zoopark-zajezd.cz/vyrocní-zpravy/> [cit. 25.03. 2025]

Seznam obrázků, grafů a tabulek

Seznam obrázků

Obrázek 1: Zástupce čeledi <i>Lepilemuridae</i> - <i>Lepilemur tymerlachsoni</i> (zdroj: Simben, iNaturalist).....	13
Obrázek 2: <i>Propithecus coquereli</i> – jeden z chovaných zástupců sifak v zoo - (zdroj: Duke Lemur Center)	15
Obrázek 3: Lemur bambusový (<i>Hapalemur occidentalis</i>) (zdroj: Micha Baum, iNaturalist).....	17
Obrázek 4: Samec lemura běločelého (<i>Eulemur albifrons</i>) (zdroj: Tomáš Adamec, Zoo Praha)	18
Obrázek 5: Samec (vlevo) a samice lemura černého (<i>Eulemur macaco</i>) (zdroj: lemurconservationnetwork.org).....	19
Obrázek 6: Skupina lemurů červenavých (<i>Eulemur rufus</i>) (zdroj: Daniel Branch, iNaturalist).....	20
Obrázek 7: Lemur červenobřichý (<i>Eulemur rubriventer</i>) (zdroj: lemurconservationnetwork.org).....	22
Obrázek 8: Lemur hnědý (<i>Eulemur fulvus</i>) (zdroj: Charles J Sharp, neprimatconservancy.org)	23
Obrázek 9: Skupina lemurů kata (<i>Lemur catta</i>) (zdroj: Zoo Olomouc)	24
Obrázek 10: Samec (vlevo) a samice lemura korunkatého (<i>Eulemur coronatus</i>) (zdroj: lemur.duke.edu)	26
Obrázek 11: Trojice lemurů límcových (<i>Eulemur collaris</i>) (zdroj: Zoo Plzeň).....	27
Obrázek 12: Vzácní lemuři mongoz (<i>Eulemur mongoz</i>) (zdroj: Zoo Ostrava)	28
Obrázek 13: Vzácný lemur rákosový (<i>Hapalemur alaotrensis</i>) (zdroj: Zoo Plzeň) ..	29
Obrázek 14: Skupina lemurů rudočelých (<i>Eulemur rufifrons</i>) (zdroj: lemur.duke.edu)	30
Obrázek 15: Samice s mládětem samce lemura Sclaterova (<i>Eulemur flavifrons</i>) (zdroj: lemur.duke.edu)	31
Obrázek 16: Dvojice lemurů šedohlavých (<i>Eulemur cinereiceps</i>) (zdroj: Julian Mr. Lemur, iNaturalist).....	32
Obrázek 17: Lemur širokonosý (<i>Prolemur simus</i>) (zdroj: Zoo Ostrava).....	34
Obrázek 18: Maki Ganzhornův (<i>Microcebus Ganzhorni</i>) (zdroj: Zoo Praha).....	34

Obrázek 19: Maki Goodmanův (<i>Microcebus lehilahytsara</i>) (zdroj: Petr Hamerník, Zoo Praha)	35
Obrázek 20: Maki tlustoocasý (<i>Cheirogaleus medius</i>) (zdroj: chovzvrat.cz)	36
Obrázek 21: Maki trpasličí (<i>Microcebus murinus</i>) (zdroj: neprimatconservancy.org)	38
Obrázek 22: Vari černobílý (<i>Varecia variegata</i>) (zdroj: Zoopark Nehvizdy)	39
Obrázek 23: Vari červený (<i>Varecia rubra</i>) (zdroj: Zoo Hodonín)	40

Seznam grafů

Graf 1: Chov lemurů v Safari park Dvůr Králové v období 1999-2023
Graf 2: Chované druhy rodu <i>Eulemur</i> v Zoo Ostrava v období 2002-2023
Graf 3: Chované druhy rodu <i>Eulemur</i> a <i>Lemur</i> v Zoo Ostrava v období 1990-2023
Graf 4: Chované druhy rodu <i>Varecia</i> a <i>Prolemur</i> v Zoo Ostrava v období 1990-2023
Graf 5: Chované druhy lemurů v Zoo Zlín-Lešná v období 1990-2023
Graf 6: Chované druhy lemurů v Zoo Brno v období 1994-2023
Graf 7: Chované druhy lemurů v Zoo Dvůr v období 2012-2023
Graf 8: Chované druhy lemurů v Zoo Hodonín v období 1998-2023
Graf 9: Chované druhy lemurů v Zoo Chleby v letech 2018-2023
Graf 10: Chované druhy rodu <i>Eulemur</i> , <i>Prolemur</i> a <i>Lemur</i> v Zoo Jihlava v období 1990-2023
Graf 11: Chované druhy rodu <i>Varecia</i> v Zoo Jihlava v období 1996-2023
Graf 12: Chované druhy čeledi <i>Cheirogaleidae</i> v Zoo Jihlava v období 2006-2023
Graf 13: Chované druhy lemurů v Zoo Liberec v letech 1990-2023
Graf 14: Chované druhy lemurů v Zoo Olomouc v období 1990-2010
Graf 15: Chované druhy lemurů v Zoo Olomouc v období 2011-2023
Graf 16: Chované druhy lemurů v Zoo Park Vyškov v období 1995-2023
Graf 17: Chované druhy lemurů v Zoo Ústí nad Labem v období 1990-2023
Graf 18: Chované druhy čeledi <i>Cheirogaleidae</i> v Zoo Plzeň v období 1990-2023
Graf 19: Chované druhy rodu <i>Varecia</i> , <i>Lemur</i> a <i>Hapalemur</i> v Zoo Plzeň v období 2000-2023
Graf 20: Chované druhy rodu <i>Eulemur</i> v Zoo Plzeň v období 1990-2023
Graf 21: Chované druhy rodu <i>Eulemur</i> v Zoo Plzeň v období 2004-2023
Graf 22: Chované druhy čeledi <i>Cheirogaleidae</i> v Zoo Praha v období 1996-2023
Graf 23: Chované druhy rodu <i>Eulemur</i> a <i>Lemur</i> v Zoo Praha v období 1990-2023

Graf 24: Chované druhy rodu *Varecia* v Zoo Praha v období 1993-2023

Graf 25: Chované druhy lemurů v Zoopark Zájezd v období 2009-2023

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled stupně ohrožení druhů chovaných v zoologických zahradách ČR

Tabulka 2: Přehled chovaných druhů lemurů v ČR pro 7. duben 2025

Tabulka 4: Zasazení chovu lemurů v ČR, Evropě do světového kontextu pro 7. duben 2025